

Minna Tuomisto

”Sai apua siihen mitä tarvitti”

Perheiden kokemuksia ennaltaehkäisevästä perhetyöstä Kauhajoella

Opinnäytetyö

Kevät 2012

Sosiaali- ja terveystieteiden yksikkö

Sosiaalialan koulutusohjelma

SEINÄJOEN AMMATTIKORKEAKOULU

Opinnäytetyön tiivistelmä

Koulutusyksikkö: Sosiaali- ja terveystieteiden yksikkö

Koulutusohjelma: Sosiaalialan koulutusohjelma, sosionomi (AMK)

Suuntautumisvaihtoehto:

Tekijä: Minna Tuomisto

Työn nimi: ”Sai apua siihen mitä tarvitti” – Perheiden kokemuksia ennaltaehkäisevästä perhetyöstä Kauhajoella

Ohjaaja: Katariina Perttula

Vuosi: 2012

Sivumäärä: 79

Liitteiden lukumäärä: 4

Tämä opinnäytetyö käsittelee ennaltaehkäisevää perhetyötä Kauhajoella. Neuvolan ennaltaehkäisevä perhetyö aloitettiin kaupungissa tammikuussa 2011. Opinnäytetyön tarkoituksena oli selvittää miten perheet ovat kokeneet ennaltaehkäisevän perhetyön ja miten perhetyö on auttanut perhettä. Tavoitteena oli myös saada selville millaisia kehittämis- tai muutostarpeita ennaltaehkäisevässä perhetyössä olisi.

Opinnäytetyön teoreettinen osuus käsittelee perhetyön käsitettä, perhetyötä työmuotona, ennaltaehkäisevää perhetyötä ja neuvolan perhetyötä ennaltaehkäisevän perhetyön muotona. Opinnäytetyön empiirisessä osuudessa kuvaillaan laadullisen tutkimuksen toteutus käytännössä. Tutkimusaineisto koostui kuudesta haastattelusta. Haastattelut suoritettiin teemahaastatteluina. Kaikki haastateltavat olivat perhetyön asiakasperheistä.

Tutkimustuloksista käy ilmi, että perheet kokivat ennaltaehkäisevän perhetyön tärkeäksi. Perheet olivat saaneet juuri sellaista apua, jota olivat siinä elämäntilanteessa tarvinneetkin. Perhetyö oli auttanut jaksamiseen ja ilman sitä tilanne olisi voinut olla huonokin. Tärkeiksi koettiin perhetyöntekijän kanssa käydyt keskustelut sekä kodin- ja lastenhoitoapu. Perheet olivat kokeneet positiivisena ryhmätoimintot, joita oli järjestetty perhetyöntekijöiden toimesta. Suurimpana kehittämiskehittämisehdotuksena nousi esiin ennaltaehkäisevän perhetyön tekeminen tutummaksi lapsiperheiden palvelumuodoksi, jolloin kynnys avun vastaanottamiseen madaltuisi. Ennaltaehkäisevä perhetyö nimenä koettiin myös negatiivisena. Neuvolaa pidettiin hyvänä paikkana löytää apua tarvitsevat perheet. Neuvolan terveydenhoitajan toivottiin keskittyvän lapsen lisäksi enemmän myös äidin jaksamiseen ja koko perheen tilanteeseen.

Avainsanat: ennaltaehkäisevä perhetyö, neuvola, vanhemmuus, lapsuus, lapsiperheet

SEINÄJOKI UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Thesis abstract

Faculty: School of Health Care and Social Work

Degree programme: Degree programme in Social Work

Specialisation: Bachelor of Social Work

Author/s: Minna Tuomisto

Title of thesis: "We got the help we needed" – Families' Experiences of Preventive Family Work in Kauhajoki

Supervisor(s): Katariina Perttula

Year: 2012

Number of pages: 79

Number of appendices: 4

This study deals with preventive family work in Kauhajoki. The preventive family work of the child welfare clinic was begun in town in January 2011. The purpose of the study was to find out how families have experienced preventive family work and how family work helped them. The objective was also to find out what kind of development needs or chances there would be.

The theory section of this study deals with such concepts as family work, family work as a work form, preventive family work and preventive family work in child welfare clinics. The empiric section of the study describes how the study was done in practice. The research consisted of six interviews, which were performed as theme interviews. All the interviewees had had family work in their own family.

Results of this study show that families regarded preventive family work as important. Families received the help they needed in that situation of their life. Family work helped a lot and without it the situation could have been worse. Families liked discussions with the family worker. Childcare and domestic help were also regarded as important. Families experienced as positive the group actions which family workers had arranged for them. The biggest development need is for preventive family work to become a more familiar service among people. Then there would be easier to receive preventive family work. The preventive family work as a name was considered as negative. Child welfare clinic was considered as a good place to find families which need help. Welfare clinic nurses were also expected to focus more on mother's wellbeing and the whole family's situation.

Keywords: preventive family work, child welfare clinic, parenthood, childhood, families with children

SISÄLTÖ

Opinnäytetyön tiivistelmä.....	2
Thesis abstract.....	3
SISÄLTÖ.....	4
1 JOHDANTO.....	7
2 PERHETYÖ	9
2.1 Perhetyön monimuotoisuus	9
2.2 Perhetyön kehittyminen	10
2.3 Perhetyö perheiden hyvinvoinnin lisääjänä.....	11
2.4 Lainsäädäntö	12
2.5 Perhetyö prosessina.....	13
2.6 Perhetyössä käytettävät menetelmät.....	15
3 ENNALTAEHKÄISEVÄ PERHETYÖ	16
3.1 Ehkäisevä lastensuojelu	16
3.2 Ennaltaehkäisevän perhetyön tavoitteet	17
3.3 Ennaltaehkäisevän perhetyön muotoja.....	17
3.4 Perhekeskustoiminta	18
3.5 Ennaltaehkäisevän perhetyön vaikutukset.....	19
4 NEUVOLAN PERHETYÖ ENNALTAEHKÄISEVÄN PERHETYÖN MUOTONA.....	20
4.1 Lastenneuvolatoiminta.....	20
4.2 Neuvola-asetus.....	20
4.3 Perhetyö neuvoloissa	21
4.4 Perhetyön tarpeet perheissä.....	22

4.5 Neuvolan perhetyöntekijän työnkuva	22
5 TUTKIMUKSEN LÄHTÖKOHDAT	23
5.1 Tutkimustavoite ja tutkimuskysymykset	23
5.2 Aikaisempia tutkimustuloksia	24
5.3 Sosiaali- ja terveydenhuollon kansallinen kehittämisohjelma KASTE	26
5.4 Ennaltaehkäisevän perhetyön pilotti Suupohjassa	27
5.5 Neuvolan perhetyön prosessi	28
5.6 Tilanne pilottitoiminnan loputtua	29
5.7 Ennaltaehkäisevän perhetyön toteutus Kauhajoella	31
6 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS.....	33
6.1 Tutkimusmenetelmänä laadullinen tutkimus	33
6.2 Tutkimusaineiston keruu	33
6.3 Haastattelujen toteutus	35
6.4 Tutkimusaineiston analysointi	36
6.5 Tutkimuksen eettisyys	38
6.6 Tutkimuksen luotettavuus ja sovellettavuus.....	39
7 TUTKIMUSTULOKSET	41
7.1 Taustatiedot ja perhetyön aloitus	41
7.1.1 Tutkimukseen osallistuneet perheet	41
7.1.2 Perheiden tukiverkosto ja muut auttavat tahot.....	42
7.1.3 Perheiden käsitys ennaltaehkäisevästä perhetyöstä	42
7.1.4 Perhetyöhön ohjaaminen.....	43
7.1.5 Avuntarpeet ja perhetyön aloitus perheissä.....	45
7.2 Perhetyön toteutus perheissä	46
7.2.1 Perhetyöntekijän käynnit	46
7.2.2 Kokemukset perhetyöntekijästä.....	47
7.2.3 Perhetyön kautta annettu apu perheissä	48

7.2.4 Toteutunut perhetyö eri perheenjäsenten näkökulmasta.....	50
7.2.5 Ryhmätoiminta	53
7.2.6 Ohjaus muihin palveluihin.....	54
7.2.7 Perhetyön loppuminen.....	55
7.3 Ennaltaehkäisevän perhetyön kehittäminen	56
7.3.1 Perheiden kokemat hyvät ja huonot puolet.....	56
7.3.2 Avun riittävyys ja kehitysehdotuksia työskentelytapoihin.....	59
7.3.3 Tilanteet, jolloin perhetyötä tarvitaan	61
7.3.4 Neuvolan rooli ennaltaehkäisevässä perhetyössä.....	62
7.3.5 Muut esiin tulleet seikat	64
8 YHTEENVETO.....	67
9 POHDINTA.....	72
LÄHTEET	74
LIITTEET.....	79
LIITE 1 Saatekirje	
LIITE 2 Teemahaastattelun runko	
LIITE 3 Suostumus haastatteluaineiston käytöstä	
LIITE 4 Tutkimuslupa	

1 JOHDANTO

Ennaltaehkäisevän työn ja varhaisen puuttumisen tärkeyttä korostetaan monella eri tavoin nykypäivänä. Ongelmat pyritään havaitsemaan riittävän ajoissa, jolloin pystytään ehkäisemään suurempien ongelmien syntyminen. Tämä opinnäytetyöni käsittelee neuvolan ennaltaehkäisevää perhetyötä Kauhajoella. Aihe on tutkimuksena ajankohtainen. Neuvolan perhetyö on keskeinen kehittämishaaste valtakunnallisissa lastenneuvolatyötä ohjaavissa suosituksissa (Heino 2008, 37). Kauhajoella neuvolan ennaltaehkäisevää perhetyötä alettiin mallintamaan vuoden 2010 loppupuolella Suupohjan perhetyön pilotissa. Se toteutettiin Etelä-pohjanmaan lapset, nuoret ja lapsiperheet –hankkeen, Selevä Paletti –hankkeen ja Suupohjan peruspalveluliikelaitoskuntayhtymän yhteistyönä. Mukana olleiden hankkeiden taustalla on ollut sosiaali- ja terveydenhuollon kansallinen kehittämisohjelma (KASTE 2008-2011). Hankkeessa mallinnettu ennaltaehkäisevä perhetyö on aloittanut vuoden 2011 alussa, jolloin kaksi perhetyöntekijää aloitti työn tekemisen. Tämänkaltaisena työmuotona ennaltaehkäisevä perhetyö paikkakunnalla on siis suhteellisen uutta.

Neuvolan ennaltaehkäisevä perhetyö suuntautuu perheille, jotka ovat neuvolan asiakkaina eli perheissä on alle kouluikäisiä lapsia. Näissä pikkulapsiperheissä eletään usein keskellä monia perhe-elämää kuormittavia asioita. Esimerkiksi työuran luominen, perheen perustaminen ja kodin rakentaminen ajoittuvat usein yhteen, monesti puhutaankin lapsiperheen ”ruuhkavuosista”. Nykyajan yhteiskunnassa perheet elävät kiireen keskellä, millä on vaikutuksia sekä lapsiin että aikuisiin. Kiire saattaa ilmetä monella eri tapaa. Uusimäen (2005b, 62-63) mukaan monissa perheissä kuljetetaan lapsia paikasta toiseen sen sijaan, että eletäisiin tavallista arkea. Tästä saattaa seurata lapsille erilaisia ongelmia kehityksessä ja käyttäytymisessä. Voimakkaat yhteiskunnalliset muutokset määrittelevät osaltaan myös perheiden elämänehtoja. Uusimäki (2005b, 103-104) mainitsee, että perheet voivat ajautua ongelmiin vähäisten sosiaalisten suhteiden vuoksi. Perheillä ei ole isovanhempia auttamassa siten kuin ennen, eivätkä he saa kodinhoidollista tai lastenhoitoapua. Monet eivät osaa tai uskalla kysyä apua. Viranomaisten tärkeäksi

tehtäväksi onkin siksi muodostunut järjestää kohtaamispaikkoja ja -mahdollisuuksia perheille.

Ennaltaehkäisevä perhetyö on myös osa ehkäisevää lastensuojelua. Lastensuojelun avohuollon piirissä olevien lasten määrä on kymmenessä vuodessa kaksinkertaistunut. Avohuollon uusiksi asiakkaiksi tulevien määrä on kasvanut vuosittain enemmän kuin sen piiristä on poistunut. Kodin ulkopuolelle sijoitettujen lasten määrä on myös lisääntynyt. (Heino 2009a, 199-200.) Ennaltaehkäisevällä työllä pyritään siihen, etteivät ongelmat kasvaisi niin isoiksi, että tarvittaisiin lastensuojellisia toimenpiteitä.

Olen ollut kiinnostunut lasten ja perheiden parissa tehtävästä työstä jo hakeutuessani sosionomi (AMK)–koulutukseen. Koulutuksen aikana olen suunnannut opintojani tämän mukaisesti. Minusta olikin erittäin mieluisaa saada tehdä opinnäytetyöstä aiheesta. Tutkimukseni käsittelee ennaltaehkäisevässä perhetyössä olleiden perheiden kokemuksia. Olen saanut tutkimusaiheen Etelä-pohjanmaan lapset, nuoret ja lapsiperheet –hankkeen projektityöntekijä Auli Romppaiselta. Toivomuksena oli, että tutkimuksen avulla saataisiin myös asiakkaiden ääni kuuluviin, mihin hankkeen aikana ei ehditty kovin paljon panostamaan. Tutkimukseni onkin tärkeän vuoksi, että asiakkaiden mielipiteitä Kauhajoen ennaltaehkäisevästä perhetyöstä ei ole vielä tähän mennessä tutkittu. Tutkimustulosten avulla palvelua voidaan parantaa entisestään palvelemaan kaupungin lapsiperheitä.

Aloitan opinnäytetyöni teoriaosuudella, jossa käsittelen perhetyön, ennaltaehkäisevän perhetyön ja neuvolan perhetyön käsitteitä. Kerron myös millaiseksi Kauhajoen ennaltaehkäisevä perhetyö mallinnettiin. Tutkimuksen empiirisessä osuudessa tuon esiin tutkimuksen toteutuksen käytännössä. Tutkimukseni on laadullinen tutkimus ja perustuu kuuteen haastatteluun. Niiden lisäksi olen hankkinut taustatietoa perhetyöntekijöiltä ja neuvolan terveydenhoitajalta. Päättökysymyksenä tutkimuksessa on: Miten perheet ovat kokeneet ennaltaehkäisevän perhetyön? Tämän lisäksi haluan saada tutkimuksen avulla selville mitä kehittämistarpeita perheet näkevät ennaltaehkäisevässä perhetyössä.

2 PERHETYÖ

Aloitan tutkimukseni tarkastelemalla perhetyön käsitettä.

2.1 Perhetyön monimuotoisuus

Perhetyötä voidaan jäsentää sekä itsenäisenä työmuotona että tarkastelutapana. Uusimäki (2005a, 33-34) jaottelee perhetyön käsitteenä perhetyöksi ja perhepalveluksi. Olennainen ero näillä on siinä millä tavoin perhettä tuetaan. Perhetyötä katsotaan tehtävän silloin, kun ulkopuoliset puuttuvat ja vaikuttavat perheen elämään. Työ on silloin suunnitelmallista ja tavoitteellista. Perhepalvelu taas on asiakaslähdistä ja keskittyy enemmän hyvinvoinnin tukemiseen ja vahvistamiseen. Rönkkö ja Rytönen (2010, 29-31) jäsensivät perhetyön kolmeen eri kategoriaan. Ensimmäisenä niistä on perhekeskeinen näkökulma, joka voidaan rinnastaa kokonaisvaltaiseen ihmiskäsitykseen. Tällainen perhekeskeinen tarkastelutapa on osana asiakkaan kanssa tehtävää työtä. Toiseksi perhetyön voidaan katsoa olevan yhteinä työmuotona peruspalveluissa. Tällöin perhetyötä tehdään siellä missä kohdataan perheitä. Monessa organisaatiossa on tärkeää huomioida yksilön ongelmien vaikutus koko perheeseen ja tehdä yhteistyötä perheen kanssa. Tehtävää perhetyötä halutaankin korostaa erilaisilla termeillä, kuten esimerkiksi perhekuntoutus ja perhevalmennus. Kolmanneksi on perhetyö työmuotona, johon kuuluu perheiden kanssa työskentely. Perhetyölle on määritelty omat itsenäiset työtehtävät ja nimetty työntekijät sitä tekemään. Tässä opinnäytetyössä käsiteltävä ennaltaehkäisevä perhetyö on juuri tällainen suunnitelmallinen ja tavoitteellinen työmuoto, jolla on oma perustehtävänsä. Jatkossa tarkastelenkin perhetyötä tästä näkökulmasta.

Perhetyön käsite ei ole laissa määritelty, eikä sille ole olemassa tarkkaa määritelmää (Vilén ym. 2010, 24). Rönkkö ja Rytönen (2010, 27) kuvaavat perhetyön monisäikeiseksi ja monimerkitykselliseksi. Perhetyötä voidaan kuvata tai määrittää monella eri tavalla. Sitä voidaan toteuttaa eri lähtökohdista ja monissa eri ympäristöissä, esimerkiksi sosiaalitoimessa, neuvoloissa, päiväkodeissa, seurakunnissa ja

kolmannen sektorin järjestöissä. Perhetyötä tekevät ammattilaiset voivat edustaa eri ammattiryhmiä. Laajasti tarkasteltaessa Rönkkö ja Rytönen (2010, 28) toteavatkin, että perhetyö käsittää kaiken yhteiskunnallisten palveluntuottajien tarjoaman perheiden parissa tehtävän työn. Sosiaali- ja terveydenhuollossa on kuitenkin ollut tarpeellista määrittää perhetyö tarkemmin. Tällöin perhetyö työmuotona ja -otteena selkeytyy ja sitä voidaan paremmin kehittää yhtenä välineenä perheiden tukemisessa. Yleisesti perhetyö jaetaan ennaltaehkäisevään perhetyöhön ja lastensuojelun perhetyöhön. Lastensuojelun perhetyö on sosiaalityön tukitoimi. Sen avulla perhettä tuetaan ja kuntoutetaan silloin, kun kyseessä on lastensuojelun asiakkuus (Vilén ym. 2010, 32). Ennaltaehkäisevään perhetyöhön luetaan kuuluviksi erilaiset perhepalveluiden toimintamuodot sekä suunnitelmalliset ja tavoitteelliset perhetyön muodot (Rönkkö & Rytönen 2010, 33). Luvussa kolme tulen tarkastelemaan tarkemmin sitä, miten ennaltaehkäisevä perhetyö määritellään ja miten sitä toteutetaan.

2.2 Perhetyön kehittyminen

Perhetyön kehittymiseen vuosien kuluessa ovat vaikuttaneet yhteiskunnalliset murrosvaiheet, hyvinvointivaltion rakenteelliset muutokset, ammatilliset pyrkimykset sekä perherakenteen ja perheen merkityksen vaihtelut (Nätkin & Vuori 2007,16-17). Reijosen (2005, 8) mukaan perhetyön alkuna Suomessa voidaan pitää sodan jälkeen Suomessa järjestettyjä Mannerheimin lastensuojeluliiton kodinhoitajatyön kursseja. Kodinhoito tarjosi varattomille, monilapsisten perheiden äideille työvoima-apua sekä valistusta kodin ja lasten hoitoon. Heino (2008, 20) mainitsee 1970- luvulla Ruotsissa kehitellyn Hemma hos –menetelmän, joka tuli Suomeen tehostetun kotipalvelun kokeiluna. Vuosien myötä käytäntö yleistyi ja vuonna 1980 tehostettu kotipalvelu oli saatavissa jo 80 kunnassa. Kokeilun innostamina muutkin järjestöt alkoivat kehittää erilaisia perhetyön muotoja. Tästä yhtenä esimerkkinä Ensi- ja turvakotien liiton Alvari- perhetyö, joka oli vuonna 1989 toiminnassa 20 paikkakunnalla. Alvari-perhetyötä tekevien koulutustaustat olivat monenlaiset ja sen vuoksi sanaa ”kotipalvelu” alettiin vierastaa (Niemi 1999, 18).

1980-luvun lopulla lastensuojelun laitusrakenteiden muuttumisen myötä alettiin tehdä enemmän avohuollollista työtä. Perhetyö vahvistui, kun laitostyössä kehiteltyjä menetelmiä siirrettiin avohuoltoon. Samalla kehiteltiin uusia työmenetelmiä. 1990-luvun lama aiheutti kodinhoitajan työn vähenemisen perheissä, mutta perhetyö kuitenkin jäi ja sen ammattikunta kehittyi. Perhetyöntekijä-nimikkeellä alettiin palkata enemmän työntekijöitä vuosikymmenen loppupuolella. Työntekijöitä palkattiin sosiaalitoimistoihin lastensuojelun työhön sosiaalityöntekijöiden ja kodinhoitajien työn tueksi. Voidaankin sanoa, että tällöin muodostui lapsiperhetyöhön uusi ammattikunta, perhetyöntekijät. (Heino 2008, 20-21; Reijonen 2005, 9.)

Perhetyöntekijä -nimikkeellä toimivan henkilön ensisijaisena tehtävänä on tehdä perhetyötä. Ammattinimikkeellä työskentelevien koulutustaustat vaihtelevat. Yleensä vaatimuksena on vähintään sosiaali- ja terveysalan perustutkinto. Suuntaus on, että ammattikorkeakoulututkinnon suorittaneet toimivat lastensuojelun perhetyössä. (Heino 2008, 58; Vilén, Seppänen, Tapio & Toivanen 2010, 24.)

2.3 Perhetyö perheiden hyvinvoinnin lisääjänä

Kuten edellä olevasta luvusta tuli ilmi, tarpeet perhetyölle ovat syntyneet yhteiskunnassa tapahtuneiden muutosten vaikuttaessa perheiden hyvinvointiin. Nykyään perhetyö kuvataan yhteiskunnallisena ja sosiaalisena työnä. Perhetyön tavoitteena on ratkaista perheiden elämässä esiintyviä haastavia elämäntilanteita ja ongelmia. Lähtökohtana työssä ovat tarpeet, jotka lähtevät perheestä itsestään. Tarpeet voivat liittyä lastenkasvatukseen, elinolojen järjestämiseen, perheen toimintakyvyn ja hyvinvoinnin lisäämiseen tai vanhemmuuden tukemiseen. Yleisesti ottaen perhetyössä tavoitellaan riittävää hyvinvointia, ei ideaaliperheen elämäntilaa. (Rönkkö & Rytönen 2010, 27; Järvinen, Lankinen, Taajamo, Veistilä & Virolainen 2007, 15; Uusimäki 2005b, 63.)

Perheet ovat erilaisia ja avun ja tuen tarpeet niissä vaihtelevia. Perheissä voidaan joutua tilanteeseen, jossa yksittäinen ongelma tai kriisi vaikeuttaa perheen selviytymistä arjesta. Monesti jo pienillä tukimuodoilla voi olla suuri merkitys perheen arjessa jaksamiseen. Se, miten perhetyötä perheessä toteutetaan, vaihtelee per-

hetilanteesta riippuen. Joskus saman perheen tilanne voi vaihdella tukemisesta vahvaan puuttumiseen. (Järvinen ym. 2007, 15,33.) Uusimäki (2005b,102) kiteyttääkin, että perhetyötä tarvitaan erilaisissa tilanteissa rinnalla kulkemisesta ongelmien poistamiseen.

2.4 Lainsäädäntö

Perhetyötä suoraan säätelevää lainsäädäntöä ei Suomessa toistaiseksi ole. Monet sosiaalialan toimintaa säätelevät lait, asetukset ja ohjaavat dokumentit vaikuttavat kuitenkin välillisesti myös perhetyön toteuttamiseen. (Järvinen ym. 2007, 53.)

Sosiaalihuoltolaki. Sosiaalialan toiminnan perusteet määritellään sosiaalihuoltolaissa. Sosiaalihuollolla laissa tarkoitetaan toimintoja, jotka edistävät ja ylläpitävät yksityisen henkilön, perheen ja yhteisön sosiaalista turvallisuutta ja toimintakykyä. Laki määrittelee myös esimerkiksi kuntien velvollisuuden järjestää perhetyöntekijöille ja muulle sosiaalihuollon henkilöstölle täydennyskoulutusta. (Järvinen ym. 2007, 55,60.)

Lastensuojelulaki. Lastensuojelulaissa (L 13.4.2007/417) perhetyö mainitaan lastensuojelun avohuollon tukitoimena, jota kunnan on tarvittaessa järjestettävä. Laki mainitsee erikseen myös ehkäisevän lastensuojelun. Heinon (2009b, 72) mukaan ehkäisevä lastensuojelu kattaa kaiken normaalipalvelujen tarjoaman erityisen tuen ja kohdennetun toiminnan. Ehkäisevään lastensuojeluun palaan myöhemmin luvussa 3.1.

Laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeudesta. Sosiaalihuollon asiakaslain mukaan perhetyötä annetaan asiakkaan suostumuksella ja sen toteuttamisessa on otettava ensisijaisesti huomioon asiakkaan toiveet ja mielipiteet. Tämä tarkoittaa esimerkiksi sitä, että perhetyön suunnitelma tulee laatia yhteisymmärryksessä asiakkaan kanssa. Asiakkaan ihmisarvoa, vakaumusta ja yksityisyyttä on kunnioitettava. Sosiaalihuollon asiakaslain mukaan asiakkaalla on oikeus hyvään sosiaalihuoltoon ja hyvään kohteluun. Laissa määritellään lisäksi esimerkiksi asia-

kastietojen saantiin, salassapitoon, muistutus- ja kantelumahdollisuuksiin sekä sosiaaliasiamiestoimintaan liittyvistä asioista. (Järvinen ym. 2007, 59-60.)

Laki lasten kanssa työskentelevien rikostaustan selvittämiseksi. Jokaisen alaikäisten lasten parissa työnsä aloittavan on esitettävä selvitys rikostaustastaan. Laki lasten kanssa työskentelevien rikostaustan selvittämiseksi suojaa alaikäisten henkilökohtaista koskemattomuutta ja edistää heidän henkilökohtaista turvallisuuttaan. (Järvinen ym. 2007, 58.)

Hallintolaki. Hallintolaista löytyy säännökset perhetyöhön liittyvästä muutoksenhakumenettelystä ja päätöksensaanittavasta. Asiakkaan on esimerkiksi aina saatava kirjallinen päätös hänelle myönnetystä tai myöntämättä jätetystä palvelusta. (Järvinen ym. 2007, 60.)

Lapsen oikeuksien sopimus. YK:n Lapsen oikeuksien sopimus on asiakirja, joka ohjaa siihen liittyneitä valtioita toimimaan lapsen edun turvaamiseksi lainsäädännöstä lähtien. Suomessa lastensuojelulain erityistehtävänä on varmistaa, että maassamme toteutuu lasten oikeuksien sopimuksen lapsille ja lapsiperheille taakaama erityinen suojelu. (Järvinen ym. 2007, 55,61.)

Perhetyötä määritteleviin lakeihin voidaan lukea myös esimerkiksi **laki lapsen huollosta ja tapaamisesta** sekä **laki sosiaalihuollon henkilöstön kelpoisuuksista**. (Järvinen ym. 2007, 54.)

2.5 Perhetyö prosessina

Perhetyön prosessi on suunnitelmallinen sarja, joka muodostuu perheen tilanteesta ja tarpeista. Prosessin aikana odotetaan tapahtuvan muutos haluttuun suuntaan. Toiminnan perustana on perheen tilanteen arviointi, perhelähtöisten tavoitteiden määrittäminen ja niiden saavuttamiseen käytettävien menetelmien valinta. (Järvinen ym. 2007, 74.)

Perhetyö aloitetaan perheen palveluntarpeen arvioinnista, jossa mietitään mihin asioihin perhe ensisijaisesti toivoo muutosta tai tukea. Ihanteellinen tilanne on silloin, kun tarve perhetyölle lähtee perheeltä itsestään ja perhetyöntekijä on apuna tilanteen korjaamisessa. Avuntarpeen lähtiessä perheeltä, se myös sitoutuu itse perhetyöhön ja avun vastaanottamiseen. Selvitetyin palvelutarpeen pohjalta laaditaan perhetyön suunnitelma, johon kirjataan perhetyön tavoitteet, sisältö, menetelmät, vastuut ja arvioinnit. (Järvinen ym. 2007, 77-78; Uusimäki 2005b, 63.)

Perhetyön toteutusvaiheessa perhe ja perhetyöntekijä tapaavat alussa tehdyn suunnitelman mukaisesti. Tavallisesti työskentely toteutetaan kotikäynteinä, mutta myös muut kontaktitavat ovat mahdollisia. Työskentelyn onnistumiselle on tärkeää, että saadaan aikaan luottamuksellinen suhde perheen ja työntekijän välille. (Järvinen ym. 2007, 79-80.) Toteutusvaiheessa käytetään erilaisia menetelmiä, joista kerron myöhemmin.

Perhetyö voidaan päättää silloin, kun sille asetetut tavoitteet on saavutettu. Joskus päättymisen syynä voi olla sekin, että todetaan perheen saavan paremman tuen jostain muualta kuin perhetyöstä. Päättymisestä on sovittava yhdessä perheen jäsenten kanssa. Loppuvaiheessa kontakteja vähennetään vaiheittain. Päätösvaiheeseen on varattava riittävästi aikaa, jotta kaikilla on mahdollisuus sopeutua tilanteeseen. (Järvinen ym. 2007, 80-82.)

Perhetyön arviointia on tehtävä koko työskentelyn ajan. Perhetyön aloitussuunnitelman yhteydessä on syytä sopia milloin toimintaa arvioidaan. (Järvinen ym. 2007, 80.) Rostilan (2001, 67) mukaan asiakkaan tilanteen arviointi ja voimavarojen kartoittaminen on asiakkaan oman todellisuuden ja tarpeiden selvittämistä. Tärkeimpänä lähtökohtana on siksi asiakkaan näkökulma. Rönkön ja Rytkösen (2010, 51) mielestä perhetyötä tehtäessä on jatkuvasti arvioitava sitä, kenen perheenjäsenen näkökulmasta asioihin tulisi suhtautua. Monesti voi joutua myös miettimään mikä on vanhemman etu ja mikä lapsen etu kussakin tilanteessa. Usein elämän erilaisiin tilanteisiin ei ole olemassa yhtä ainoaa, eettisesti oikeaa ratkaisua. Työntekijän ja perheen on yhdessä haettava vastauksia neuvottelemalla, keskustelemalla ja kuuntelemalla toistensa asiaan liittyviä erilaisia näkökohtia.

2.6 Perhetyössä käytettävät menetelmät

Perhetyöntekijän työ on jatkuvaa ihmisten kohtaamista, jossa tärkeää osaa näyttölee dialoginen keskustelu. Dialogissa pyritään löytämään asioista eri näkökulmia ja etsitään uusia vaihtoehtoja. Siinä ei pyritä muuttamaan toista ihmistä ja hänen ajatuksiaan, vaan dialogia käydään yhdessä. Kuuntelu on yksi tärkeä osa dialogia. Kuuntelemalla ihminen voi ymmärtää muiden näkemyksiä ja sitä mitä ne herättävät itsessä. Dialogisessa keskustelussa molemmilla on mahdollisuus yhdessä ajattelemaan ja tasavertaiseen oppimiseen toisiltaan. Tavoitteena ei ole löytää lopullisia vastauksia, vaan yhdistää erilaiset näkemykset. (Pyhäjoki 2005, 73-74.)

Erityisesti lapsen kanssa työskenneltäessä saattaa olla, että lapsi ei ole valmis, kykenevä tai halukas käsittelemään asioita vain puheen avulla. Työntekijän on silloin hyödynnettävä erilaisia välineitä, joiden avulla saadaan puheen rinnalle toimintaa. Tällaisia välineitä ovat esimerkiksi erilaiset kuvat, kortit, askartelutehtävät, pelit ja tarinat. Toiminnallisten välineiden lähtökohtana on molempien, työntekijän ja lapsen molemminpuolinen osallistuminen. On huomioitava myös, että lasten kanssa työskenneltäessä leikillä on tärkeä osuus. Ohjatun leikin avulla lapselle annetaan mahdollisuus kertoa omaa tarinaansa. Pienten lasten kanssa voidaan käyttää myös sadutusta. Sadutus on narratiivinen menetelmä, jossa saduttaja kirjaa ylös lapsen kertoman sadun sellaisena kuin lapsi sen kertoo. Lopuksi satu luetaan lapselle ja lapsi voi tehdä siihen haluamiaan korjauksia. Sadutuksessa korostuu kuuntelu, osallisuus, läheisyys ja turvallisuus. Nuorten kanssa työskenneltäessä on koettu hyväksi erilaiset seikkailu- ja retkitoiminnot, joissa voi harjoitella sosiaalisia taitoja, itsensä tuntemista, omien rajojen rikkomista ja itsensä arvostamista. (Mäkinen, Raatikainen, Rahikka & Saarnio 2009, 159; Möller 2005, 65.)

Uusimäki (2005b, 62) kuvaa yhdeksi perhetyön tehtäväksi erilaisten perhetilanteiden avaamisen muille perheille. Perheet voivat tällöin todeta, etteivät ole yksin ongelmiansa kanssa, vaan löytyy myös muita samankaltaisessa tilanteessa olevia. Erilaiset perhetyön avulla järjestetyt ryhmätoiminnot ovat hyvä keino saada vertaistukea.

3 ENNALTAEHKÄISEVÄ PERHETYÖ

3.1 Ehkäisevä lastensuojelu

Heinon (2008, 15) mukaan lastensuojelulain mainitsemaksi ehkäiseväksi lastensuojeluksi voidaan lukea kaikki normaalipalvelujen erityinen ja kohdennettu toiminta. Lastensuojelulaissa (L 13.4.2007/417) sanotaan, että kuntien on järjestettävä ehkäisevää lastensuojelua. Ehkäisevän lastensuojelun avulla edistetään ja turvataan lasten kasvua, kehitystä ja hyvinvointia sekä tuetaan vanhemmuutta. Laki mainitsee ehkäiseväksi lastensuojeluksi tuen ja erityisen tuen, jota annetaan esimerkiksi opetuksessa, nuorisotyössä, päivähoitossa, äitiys- ja lastenneuvolassa sekä muussa sosiaali- ja terveydenhuollossa. Heino (2008,15) jatkaa toteamalla, että lastensuojelulain mukaan neuvolan, päivähoidon ja koulun perhetyö katsotaan ehkäiseväksi lastensuojeluksi silloin, kun ei ole olemassa päätöstä lastensuojeluasiakkuudesta. Ehkäisevän ja varsinaisen lastensuojelun erottaviksi tekijöiksi voidaan siten lukea lastensuojelun asiakkuuden kriteeri ja työn tekemisestä vastuussa oleva taho.

Ennaltaehkäisevää perhetyötä on linjattu myös seuraavissa valtakunnallisissa ohjelmissa:

Sosiaali- ja terveysministeriön Hyvinvointi 2015–ohjelma. Sosiaali- ja terveysministeriön Hyvinvointi 2015–ohjelmassa käsitellään sosiaalialan pitkän aikavälin tavoitteita ja toimenpidesuuntia. Ohjelma korostaa ehkäisevän politiikan vahvistamista Suomessa. Ehkäisevälle sosiaali- ja terveyspolitiikalle voidaan määritellä kaksi tehtävää. Ensiksi sen tarkoituksena on tukea ihmisten nykyistä hyvinvointia ja hyvinvointia suojaavia tekijöitä. Toiseksi sen on poistettava hyvinvoinnin riskitekijöitä, ennen kuin ne muuttuvat hyvinvoinnin vajeiksi. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2007,3, 22.)

Mannerheimin lastensuojeluliiton kuntaohjelma 2009-2012. Mannerheimin lastensuojeluliitto on laatinut vuosille 2009-2012 kuntaohjelman, joka on tarkoitettu

kuntien päätöksentekijöiden, viranhaltijoiden, kansalaisjärjestöjen ja kuntalaisten käyttöön. Ohjelmassa on esitettyä Mannerheimin lastensuojeluliiton mielestä tärkeitä, lapsia, nuoria ja lapsiperheitä koskevia toimenpiteitä, joita tulisi huomioida kuntien päätöksenteossa valtuustokaudella 2009-2012. (Kuntaohjelma 2008, 3.) Kuntaohjelman mukaan lasten, nuorten ja lapsiperheiden palvelut kunnissa ovat rapautuneet. Kouluterveydenhoitajia, koulukuraattoreja, koulupsykologeja ja lapsiperheiden kotipalvelua on tarjolla riittämättömästi. Perheneuvoloihin on pitkät jonot ja perhetyötä tehdään liian vähän. Ohjelma kannustaakin kuntia panostamaan ehkäisevään lastensuojeluun nykyistä enemmän. Kuntien olisi kehitettävä perhelähtöisiä työtapoja ja perhekeskustoimintaa yhdessä muiden toimijoiden kanssa. (Kuntaohjelma 2008, 5, 11.)

3.2 Ennaltaehkäisevän perhetyön tavoitteet

Ennaltaehkäisevän perhetyön tavoitteena on ylläpitää perheen hyvinvointia ja ehkäistä mahdollisia riskejä. Työssä painottuu varhainen tukeminen. Ennaltaehkäisevä perhetyö on perheen tukemista arjessa. Työskentelyn kuluessa perhettä autetaan löytämään omat voimavaransa. Yleensä perheessä ilmenevät huolet ovat pieniä ja siksi muutoksia saadaan aikaan lyhyen ajan kuluessa. (Järvinen ym. 2007, 34-35.) Uusimäen (2005b, 59) mukaan ennaltaehkäisevää perhetyötä tarvitaan erityisesti silloin, kun lapset ovat pieniä. Perhetyöntekijä auttaa, tukee, neuvoo, ohjaa ja opettaa vanhempia arjen pyörittämiseen.

3.3 Ennaltaehkäisevän perhetyön muotoja

Luvussa 2.1 kerroin perhetyön olevan hyvin monimuotoinen. Samoin on ennaltaehkäisevän perhetyön kohdalla. Seuraavaksi mainitsen yleisimmät esimerkit ennaltaehkäisevän perhetyön toteutusmuodoista.

Lapsiperheiden kotipalvelu. Sosiaalihuoltolain mukaan kunnalla on velvollisuus huolehtia tietyistä sosiaalipalvelujen järjestämisestä. Tällaisia ovat esimerkiksi sosiaalityö, kasvatus- ja perheneuvonta ja kotipalvelut. (Heino 2008, 36.) Lapsiper-

heiden kotipalvelu eli kotipalvelun perhetyö mielletään matalan kynnyksen palveluksi, jota perheiden on helppo ottaa vastaan (Järvinen ym. 2007, 36-37).

Neuvolan perhetyö. Neuvolan perhetyö alkoi laajeta 2000-luvun alkupuolella. Lastenneuvolatoiminnan ydintä on yhä terveydenhoitajien suorittamat määräaikaistarkastukset ja perheiden neuvonta. Niiden rinnalle uutena perheiden tukemuotona on noussut neuvolan perhetyö. (Järvinen ym. 2007, 39.) Luvussa 4 tulen tarkastelemaan laajemmin neuvolan perhetyötä.

Varhaiskasvatuksen perhetyö. Varhaiskasvatuspalveluiden parissa toteutettava ennaltaehkäisevä perhetyö on suhteellisen uusi työmuoto. Työn lähtökohtana on lapsi ja hänen hyvinvoinnistaan aiheutuva huoli, joka ilmenee kotona tai päiväkodissa. Lapsella saattaa olla esimerkiksi käyttäytymisongelmia päiväkotiryhmässä. Perhetyöhön perhe ohjautuu yleensä päivähoidon kautta, mutta perhe voi ohjautua myös itse. (Järvinen ym. 2007, 40,42.)

3.4 Perhekeskustoiminta

Heinon (2008, 57) mukaan perheiden yksilöllisiin tarpeisiin vastaamiseen riittävän syvästi ja laaja-alaisesti ei riitä välttämättä yksi ammattilainen tai perhetyöntekijät. Tarvitaan toiminnallinen kokonaisuus, jossa löytyy osaamista monenlaisiin tilanteisiin. Rönkkö ja Rytönen (2010, 300) tuovat esiin ratkaisuna tähän eri alueilla kehitetyt perhekeskukset. Niissä tavoitteena on koota alueen perheiden palvelut saman katon alle tai eri toimijoiden yhteistyöverkoston.

Perhekeskustoiminnalla tarkoitetaan perhekeskus- tai perhepalveluverkostomallia, joka perustuu eri toimijoiden aikaisempaa tiiviimpään kumppanuuteen. Perhekeskustoiminnan kehittämiseksi suoritettujen PERHE -hankkeen tavoitteena on ollut vahvistaa yhteiskunnan lapsi- ja perhemyönteisyyttä, lisätä yhteisvastuuta lasten kasvuedellytysten turvaamisesta ja edistää paikallistason yhteisöllisyyttä. Lapsiperheiden palveluissa on pyritty entistä enemmän painottamaan korjaavan työn sijaan ehkäisevää työtä ja varhaista ongelmiin reagoitua. Varhaisen tuen palveluja ovat esimerkiksi erilaiset moniammatilliset verkostorakenteet, perhetyö ja sen toi-

mintatavat, palveluohjauksen toteuttaminen tai erityistyöntekijöiden jalkauttaminen. Tässä yhteydessä huomioitavaa on, että hankkeen ansiosta ovat erityisesti kehittyneet neuvolan laajennettu perhevalmennus ja hyvinvointineuvolan toimintatavat. Lisäksi parisuhdetyö ja isätoiminta ovat saaneet uusia muotoja. Nämä osaltaan ovat merkittävässä osassa lisättäessä lapsiperheiden hyvinvointia. (Viitala, Kekkonen & Paavola 2008, 3,11,39.)

Perhekeskustoiminta on vahvasti yhteydessä ennaltaehkäisevään perhetyöhön. Perhekeskustoiminnassa pyritään erityisesti ennaltaehkäisevän työn vahvistamiseen palvelukulttuurin, organisaatorakenteen sekä työ- ja toimintatapojen avulla. Toimintamallin myötä on myös tullut tarve selkeyttää perhetyötä kunnissa kokonaisuutena, siten, että esimerkiksi ennaltaehkäisevä perhetyö erotetaan selkeästi korjaavasta, lastensuojelun perhetyöstä. (Heino 2008, 38.)

3.5 Ennaltaehkäisevän perhetyön vaikutukset

Ennaltaehkäisevän perhetyön avulla saadut vaikutukset näkyvät perhe-elämän laadun paranemisessa vanhemmuudessa, lasten kasvatuksessa ja parisuhteessa. Perheen tukiverkosto ja myönteinen elämäntapa vahvistuvat ja kielteisiltä elämäntapaista vältetään. Varhaisen tuen vaikuttavuuden osoittaminen ei kuitenkaan ole helppoa. Aina ei voida vain verrata lähtötilanteen ongelmia palvelun päättymisvaiheen tilanteeseen. Perhe-elämä on monimuotoista, eivätkä kaikki ongelmat ole poistettavissa. Ennaltaehkäisevä vaikutus voidaan kuitenkin osoittaa monilla pitkäaikaisilla seurantatutkimuksilla. Varhainen tuki on esimerkiksi usein apuna negatiivisten elämäntapahtumaketjujen katkaisemisessa. Varhaisen tuen avulla estetään esimerkiksi se, ettei lapselle kehity ongelmia myöhemmin elämässään. (Häggman-Laitila, Ruskomaa, Euramaa 2000, 177,180,182.) Huhtamäki (2011, 64) tuo esille Mannerheimin lastensuojeluliiton tutkimuksen, jonka mukaan ennaltaehkäisevän perhetyön käytössä säästöä tulee noin 4-6 kertainen määrä, kuin jos sama perhe saisi korjaavaa palvelua. Mikäli perheiden ongelmia ei havaita riittävän varhaisessa vaiheessa, saatetaan joutua turvautumaan lapsi- ja perhekohtaisiin lastensuojelun palveluihin. Toisin sanoen ehkäisevissä palveluissa säästäminen tulee kunnalle hyvin kalliiksi. (Kuntaohjelma 2008, 5.)

4 NEUVOLAN PERHETYÖ ENNALTAEHKÄISEVÄN PERHETYÖN MUOTONA

4.1 Lastenneuvolatoiminta

Suomalaisen neuvolajärjestelmän juuret ulottuvat toisen maailmansodan jälkeiseen aikaan. Aluksi neuvolatoiminta keskittyi tukemaan lasta odottavia ja alle kouluikäisiä lapsia kasvattavia perheitä. Nykyään kansanterveyslaki määrittelee kunnan tehtäväksi järjestää kansanterveystyö. Kansanterveystyöllä tarkoitetaan yksilön, väestön ja elinympäristöön kohdistuvaa terveyden edistämistä, sairauksien ja tapaturmien ehkäisyä sekä yksilön sairaanhoitoa. Kunnan on huolehdittava muun muassa lasta odottavien perheiden sekä alle kouluikäisten lasten sekä heidän perheidensä neuvolapalveluista. Neuvolapalvelut ovat käyttäjilleen maksuttomia ja perustuvat vapaaehtoisuuteen. Palvelut toteutetaan lähipalveluina. Neuvolapalveluita käyttävät lähes kaikki alle kouluikäisten lasten perheet. Neuvoloiden asiakasperheet koostuvat erilaisista perheistä. Asiakkaina on muun muassa monikko-, yksinhuoltaja-, sateenkaari-, adoptio-, ja maahanmuuttajaperheitä. (Hakulinen-Viitanen & Pelkonen 2009, 152-153.)

4.2 Neuvola-asetus

Vuonna 2009 tuli voimaan valtioneuvoston asetus neuvolatoiminnasta, opiskelu- ja kouluterveydenhuollosta sekä lasten ja nuorten ehkäisevästä suun terveydenhuollosta. Asetuksen mukaan terveysneuvonta on toteutettava neuvoloissa siten, että selvitetään yksilön ja perheen elämäntilanne, voimavarat ja neuvonnan tarpeet. Tavoitteena on tehostaa lapsiperheiden, lasten ja nuorten terveyden edistämistä ja ehkäisevää toimintaa. Tähän saakka neuvoloista on puuttunut yhtenäiset kriteerit ja seuranta, minkä vuoksi lasten ja perheiden tuen tarpeet ovat voineet jäädä tunnistamatta. Siitä johtuen myös varhainen auttaminen ja kohdennettu tuen saanti on viivästynyt. Huomioitavaa on, että osaan asetuksen mukaisista laajoista terveystarkastuksista on kutsuttava molemmat vanhemmat. Laajassa tutkimuksessa

koko perheen tilanteesta saadaan monipuolinen kuva. (A 380/2009; Hakulinen-Viitanen & Pelkonen 2009, 153-154, 156.)

Neuvola-asetus määrittelee erityistä tukea tarvitsevan lapsen ja perheen. Erityinen tuki on selvitettävä, mikäli lapsessa, perheessä tai ympäristössä ilmenee tekijöitä, jotka uhkaavat lapsen terveyttä ja kehitystä. Erityistä tukea voidaan tarvita, kun lapsella on neurologisia kehityksen ongelmia, sairautta, oppimis- ja käytöshäiriöitä, mielenterveysongelmia tai kiusaamista. Tuen tarve voi johtua myös perheestä. Tällaisia ovat esimerkiksi lapsen kaltoinkohtelu, läheisväkivalta, puutteet huolenpidossa, vuorovaikutusongelmat perheen sisällä, vanhempien vakavat sairaudet, päihde- ja mielenterveysongelmat tai perheen elinoloihin liittyvät ongelmat. (Hakulinen-Viitanen & Pelkonen 2009, 154.)

4.3 Perhetyö neuvoloissa

Lastenneuvolatyötä ohjaavissa valtakunnallisissa suosituksissa vuodelta 2004 neuvoloihin on suositeltu lisättävän perhetyötä. Perhetyöntekijän työnkuva neuvoloissa on olla terveydenhoitajan työparina tukea tarvitsevilla perheillä. Tarvittaessa perhetyöntekijä voi toimia myös päivähoidon ja koulun yhteistyökumppanina. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2004, 36.) Vuoteen 2007 mennessä perhetyöntekijöiden määrä neuvoloissa oli lisääntynyt suositusten mukaisesti, mutta silti neuvoloihin tarvitaan lisää perhetyöntekijöitä (Hakulinen-Viitanen, Pelkonen, Saaristo, Hastrup, & Rimpelä 2008, 37). Uusimäki (2005b, 174) on samoilla linjoilla toteamalla, että erityisesti ennaltaehkäisevää perhetyötä on lisättävä. Hänen näkemyksensä mukaan siihen panostaminen näkyy pitkällä aikavälillä erityispalveluiden tarpeen vähenemisenä.

Lastenneuvolassa asioivat lähes kaikki lapsiperheet ja sen vuoksi terveydenhoitajat pystyvät helposti huomaamaan erilaiset lapsia ja perheitä kuormittavat tilanteet (Heino 2008, 37). Neuvolatyössä ammattilaiset kohtaavat usein perheitä, joiden tilanne huolestuttaa heitä. Huolet eivät kuitenkaan ole aina sellaisia, jolloin olisi tarpeen ottaa yhteyttä lastensuojeluviranomaisiin tai ohjata esimerkiksi mielenterveys- tai päihdehoitoon. Nopein ja paras vaihtoehto tällaisiin tilanteisiin on matalal-

la kynnyksellä järjestävä tuki ja keskusteluapu perheen kotona. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2004, 35.)

4.4 Perhetyön tarpeet perheissä

Neuvolassa toimivan perhetyöntekijän tehtävänä on tukea ja edistää perheiden elämänhallintaa tilanteissa, joissa tilanteen selvittely vaatii toistuvia ja riittävän pitkäkestoisia kotikäyntejä. Perhetyöntekijän työpanosta tarvitaan esimerkiksi tilanteissa, joissa kyseessä on äidin lievä masennus, maahanmuuttajaperheiden tilanne, itkuisen vauvan äidin väsymys, nuorten vanhempien epävarmuus, lapsen levottomuus tai poikkeava uhmakkuus. Lisäksi tehtäviin voidaan lukea kuuluviksi vanhempien tukeminen sekä lasten hoidon ja kasvatuksen tukeminen. Perhe voi tarvita apua myös silloin, kun ongelmana on perheenjäsenen sairaus tai sairauden vaikutus perheenjäsenten välisiin suhteisiin. Erilaiset perhe-elämän haasteet ja uudet elämäntilanteet voivat myös aiheuttaa vanhemmille avun tarvetta. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2004, 35.)

4.5 Neuvolan perhetyöntekijän työnkuva

Neuvolan perhetyöntekijä arvioi perheen kokonaistilannetta yhdessä muiden sosiaali- ja terveydenhuollon ammattilaisten kanssa. Hän on apuna hyödynnettäessä ja koottaessa perheiden läheis- ja palveluverkostoja. Perhetyöntekijälle on tärkeää tuntee kunnan lastensuojelutyö sekä aikuisten päihde-, mielenterveys-, perheterapiapalvelut ja tarvittaessa tehtävä yhteistyötä näiden kanssa. Vaativissa ongelmatilanteissa perhetyöntekijä tarvitsee työparia. Neuvolan perhetyöntekijän työparina voi terveydenhoitajan lisäksi toimia esimerkiksi psykologi tai sosiaalityöntekijä. Kotikäynneillä perhetyöntekijän antama tuki voi olla konkreettista arkipäivän apua tai psykososiaalista apua. Kotikäyntien lisäksi työmuotoina voi olla keskustelutyö yksin tai työparina neuvolassa ja ryhmätilaisuuksissa. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2004, 35-36; Uusimäki 2005b, 59.) Suoraan kotiin annettava työ lisää Uusimäen (2005b, 59) mukaan perheen turvallisuudentunnetta. Perhe tietää, että joku ulkopuolinen tuntee perheen tilanteen ja auttaa tarvittaessa.

5 TUTKIMUKSEN LÄHTÖKOHDAT

5.1 Tutkimustavoite ja tutkimuskysymykset

Tämän tutkimuksen tavoitteena on selvittää ennaltaehkäisevän perhetyön asiakaina olleiden perheiden kokemuksia kyseisestä palvelusta. Asiakkaiden mielipiteet ovat tärkeitä, koska niiden avulla toimintaa voidaan kehittää toivottuun suuntaan. Asiakkaiden näkemykset on tärkeää myös ottaa huomioon esimerkiksi suunniteltaessa uusia toimintamalleja.

Tutkimuksen yhtenä tavoitteena on myös sosionomi (AMK) –opintoihin liittyvä tutkimuksellisen osaamisen oppiminen. Sosionomin ydinosaaminen koostuu kuudesta eri kompetenssista. Näitä ovat sosiaalialan eettinen osaaminen, asiakastyön osaaminen, sosiaalialan palvelujärjestelmäosaaminen, kriittinen ja osallistava yhteiskuntaosaaminen, tutkimuksellinen kehittämisosaaminen ja johtamisosaaminen. Tutkimukselliseen kehittämisosaamiseen kuuluu, että sosionomin (AMK) on sisäistettävä reflektiivinen, tutkiva ja kehittävä työote. Sosionomilla (AMK) täytyy olla tutkimuksellista osaamista ja hänen on osattava tuottaa uutta tietoa. Sosionomin (AMK) on osattava myös arvioida ja raportoida sosiaalialan kehittämishankkeita. Kaikki edellä mainitut tulevat tutuksi opinnäytetyötä tehdessäni. (Sosionomi (AMK) kompetenssit 2010.)

Kysymysten esittäminen on yksi keskeisiä tutkimuksen teossa tehtäviä asioita. Tutkimuskysymykset ovat ohjaamassa sitä mihin tutkimuksen huomio kiinnittyy ja mistä näkökulmasta ilmiötä tarkastellaan. (Ronkainen, Pehkonen, Lindblom-Ylänne & Paavilainen 2011, 43,45.)

Pääkysymykseksi tässä tutkimuksessa muodostui:

- Miten perheet ovat kokeneet ennaltaehkäisevän perhetyön?

Alakysymyksinä tutkimuksessa olivat:

- Millaisena perheet kokivat perhetyön prosessin?
- Miten ennaltaehkäisevä perhetyö auttoi perhettä?
- Millaisia muutos- tai kehittämistarpeita he näkevät ennaltaehkäisevälle perhetyölle ja perheiden varhaiselle tukemiselle?

5.2 Aikaisempia tutkimustuloksia

Aikaisempia tutkimustuloksia etsiessäni huomasin, että suurin osa ennaltaehkäisevän perhetyön tutkimuksista oli tehty työntekijöiden näkökulmasta. Jonkin verran löytyi myös tutkimuksia, joissa on selvitetty perheiden kokemuksia. Seuraavassa on muutama esimerkki tutkimuksista.

Mannerheimin lastensuojeluliiton Lapsiperhe-projekti. Mannerheimin lastensuojeluliitto toteutti vuosina 1996 - 2000 Lapsiperhe-projektin, jossa kehitettiin erityisesti neuvolan asiakasperheiden tarpeisiin kohdennettua ennaltaehkäisevää ja varhaista tukea. (Häggman-Laitila ym. 2000, 13.)

Lapsiperhe-projektin kautta perhetyön asiakkaina olleet perheet kuvasivat tasa-arvoisen vuorovaikutuksen perhetyöntekijän kanssa tärkeäksi. Heidän mielestään laadukas perhetyö pohjautui pitkälti onnistuneeseen vuorovaikutukseen. Asiakkaille oli tärkeää saada keskustella perhetyöntekijän kanssa. Perhetyöntekijän odotettiin olevan kuunteleva, empaattinen ja ystävällinen. Asiakkaat kokivat hyvänä sen, että perhetyöntekijä oli ulkopuolinen ja siksi puolueeton. Kotikäynnit ja kotona tapahtunut arkinen jutustelu koettiin positiivisina. Emotionaalisen tuen ohella perheet arvostivat konkreettista apua: neuvoja, ohjausta, asioimisapua, lasten- ja kodin-hoidonapua. (Häggman-Laitila ym. 2000, 164-167.)

Perheiden kokemiksi ongelmiksi muodostuivat perhetyön alkuvaiheen hankaluudet työskentelyssä vieraan ihmisen kanssa ja luottamuksellisen ilmapiirin löytäminen. Ongelmana koettiin myös se, jos työntekijä oli persoonana asiakkaalle sopimaton. Yhtenä hankaluutena perheet kuvasivat sopivan yhteisen tapaamisajan löytämistä

ja pitivät työntekijöitä kiireisinä. Liian ammattiauttajamaiset neuvot perhetyöntekijän taholta vaikeuttivat yhteistä työskentelyä. Perhetyön päättymisen yhteydessä vaikeutena pidettiin yhteistyön loppumista tutuksi tulleen työntekijän kanssa. Perheille jäi epäselväksi mistä voisi tulevaisuudessa saada vastaavaa tukea. He toivoivat myös, että päättymisen jälkeen olisi ollut jonkinlaista jälkiseurantaa. (Hägman-Laitila ym. 2000, 170-171.)

Espoon lapsiperheiden perhetyö. Vuonna 2009 toteutettiin Espoossa tutkimus lapsiperheiden kokemuksista neuvolan perhetyöstä. Tutkimuksen mukaan perheet olivat olleet tyytyväisiä perhetyöhön. Useimmat perheet eivät olleet kokeneet perhetyön vastaanottamista vaikeana. Positiivista palautetta tuli liittyen perhetyöntekijään. Hyvänä koettiin se, jos työntekijän työote ja persoona sopivat perheelle. Saatua keskusteluapua pidettiin tärkeänä. Kehittämistarpeena nostettiin esiin perhetyöstä tiedottaminen. Perhetyöntekijän kotikäyntiä toivottiin perheisiin, joihin oli juuri syntynyt lapsi. Perhetyöntekijän käyntien toivottiin kestävän pidempään ja olevan tiheämmin. Lisäksi kaksosvauvojen vanhemmille toivottiin vertaisryhmätointia. (Lehmonen 2009, 3, 52-53, 55-56.)

Pohjois-Porin neuvolan perhetyö. Pohjois-Porin neuvolan perhetyön asiakkaiden kokemuksia on tutkittu vuonna 2007 Ruotsalaisen tutkimuksessa. Siellä perhetyön aloittamiseen vaikuttaneita syitä perheissä olivat oma jaksaminen, arjen sujuminen ja tukiverkostojen puute. Tutkimukseen vastanneista suurin osa oli kokenut saaneensa perhetyöstä paljon apua. Saatu apu oli pohjautunut pitkälti keskusteluihin. Yhden perhetyöntekijän käynti oli kestänyt noin kaksi tuntia. Suurin osa oli kokenut ajan riittäväksi. Toteutuneen perhetyön koettiin olleen luottamuksellista. Kehittämistoiveiden yhteydessä perhetyöntekijälle toivottiin omaa työhuonetta. (Ruotsalainen 2007, 2, 36-37, 39-42.)

Kokemuksia neuvolan perhetyöstä Kouvolassa. Neuvolan perhetyötä Kouvolassa on tutkittu Kytösahon ja Kolarin tutkimuksessa. Tutkimuksen mukaan perheet ohjautuivat perhetyöhön pääasiassa neuvolan kautta. Perhetyön aloituksen tarpeina suurimmalla osalla perheistä oli äidin väsymys, vanhemmuuden tukeminen ja lastenhoitoapu. Konkreettisenä apu tuli esiin esimerkiksi lasten uniongelmia ratkottaessa, lapsia ulos viedessä ja arjen asioiden hoidossa. Arkea helpottivat

keskustelut perhetyöntekijän kanssa ja asioiden jakaminen. Perhetyöntekijän käynti oli odotettu. Jo pelkkä tieto perhetyöntekijän tulosta tiettynä päivänä auttoi jaksamiseen. Parhaina asioina perhetyössä pidettiin avun ja tuen saamista arkeen, työntekijän luotettavuutta ja joustavuutta, apua viranomaisten kanssa toimimiseen, lastenhoitoapua ja oman itsetunnon kohentumista. Perhetyön avulla saatu tuki liittyi äidin väsymykseen, lastenkasvatukseen ja keskusteluapuun. Perhetyön koettiin auttaneen omassa jaksamisessa, lapsen hyvinvoinnin kohentamisessa ja parisuhteen paranemisessa. (Kytösaho & Kolari 2011, 2, 39-41, 45-47.)

Kauhajokea koskevia tutkimustuloksia. Ennaltaehkäisevää perhetyötä Kauhajoella on aikaisemmin sivuttu Rinta-Möykyn vuonna 2010 valmistuneessa tutkimuksessa. Tutkimuksessa haastateltiin työntekijöitä kolmesta kunnasta; Kauhajoelta, Kurikasta ja Seinäjoelta. Tutkimuksessa selvitettiin lastensuojelun perhetyön ja ennaltaehkäisevän perhetyön eroja ja yhteneväisyyksiä. Yhtenä tavoitteena oli myös selvittää miten niitä tulisi kehittää. Tutkimustulosten mukaan ennaltaehkäisevä perhetyö nähtiin työmuotona, johon tulisi panostaa entistä enemmän. Siihen toivottiin uudistuksia ja kehittämideoita. Tutkimuksessa nousi esiin myös lapsiperheiden kotipalvelu, johon tulisi lisätä resursseja. (Rinta-Möykky 2010, 35-36, 48-49, 50-52)

5.3 Sosiaali- ja terveydenhuollon kansallinen kehittämisohjelma KASTE

Sosiaali- ja terveydenhuollon kansallisessa kehittämisohjelmassa KASTE 2008 - 2011 on määritelty lähivuosien sosiaali- ja terveydenhuollon kehittämistavoitteet ja toimenpiteet niiden saavuttamiseksi. Pää tavoitteina ohjelmassa on kuntalaisten osallisuuden lisääntyminen ja syrjäytymisen väheneminen, terveyden ja hyvinvoinnin lisääntyminen, hyvinvointi- ja terveyserojen kaventuminen, palveluiden laadun, vaikuttavuuden ja saatavuuden paraneminen sekä alueellisten erojen vähentyminen. Yhtenä keinona asetettujen tavoitteiden saavuttamiseksi on määritelty ennalta ehkäiseminen ja varhainen puuttuminen. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2008.)

Etelä-Pohjanmaan lapset, nuoret ja lapsiperheet –kehittämishanke. Etelä-Pohjanmaan lapset, nuoret ja lapsiperheet –kehittämishanke oli Kaste-ohjelmaan kuuluvan Kasperi –hankkeen osahanke. Hanke toimi 17.8.2009 - 31.10.2011 välisenä aikana. Hankkeessa mukana olivat kaikki Etelä-Pohjanmaan alueen kunnat ja Etelä-Pohjanmaan sairaanhoitopiiri. Hankkeessa keskityttiin kehittämään perhepalveluverkostoa, jalkautuvia palveluja, perhetyötä sekä vahvistamaan peruspalveluita. (Etelä-Pohjanmaan lapset, nuoret ja lapsiperheet –kehittämishanke, [viitattu 23.10.2011].)

Selevä Paletti. Selevä Paletti –hanke toteutettiin Kauhajoen, Teuvan, Isojoen ja Karijoen alueella 1.8.2009-31.10.2011 välisenä aikana. Hanke oli myös yksi Kasperi –hankkeen osahankkeista. Selevä Paletti- hanke keskittyi lapsiperheiden palveluiden kehittämiseen alueella. Tavoitteena oli mallintaa alueen alle 10-vuotiaiden lasten ja lapsiperheiden palvelupaletti, joka kattaa sosiaali- ja terveyspalvelut, varhaiskasvatuksen, perusopetuksen sekä järjestöjen ja seurakuntien palvelut. Hankkeen aikana alueelle saatiin syntymään pysyviä toimintoja kuntien perhepalveluiden ja perheiden käyttöön. Yksi näistä on neuvolan ennaltaehkäisevä perhetyö. (Lapiolahti, Hakola & Kulmala 2011, 7; Koivuniemi 2011)

5.4 Ennaltaehkäisevän perhetyön pilotti Suupohjassa

Suupohjan seutukunta koostuu neljästä kunnasta: Isojoesta, Karijoesta, Teuvasta ja Kauhajoesta. Kaikki kunnat kuuluvat Suupohjan peruspalveluliikelaitoskuntayhtymään. Ennaltaehkäisevän perhetyön mallintaminen alueella alkoi syyskuussa 2010 Etelä-Pohjanmaan lapset, nuoret ja lapsiperheet -kehittämishankkeen ja Suupohjan peruspalveluliikelaitoskuntayhtymän yhteisenä pilottina. Kumppanina kehittämisessä oli Selevä Paletti- hanke. Tammikuun alusta 2011 alkaen mallintamista jatkettiin Selevän Paletin ja Suupohjan liikelaitoskuntayhtymän yhteisellä pilotilla. Mallintamisen tavoitteeksi asetettiin vanhemmuuden ja arjessa selviytymisen tukeminen, perheen omien voimavarojen vahvistaminen sekä opastaminen arjen asioiden hoitamisessa. (Huhtamäki 2011, 56,58.)

Suupohjan ennaltaehkäisevän perhetyön pilotin yhtenä tukena toimi seutukunnallinen ohjausryhmä. Ohjausryhmän jäsenenä oli laajaa asiantuntemusta ja osaamista omaavia ammattilaisia neuvolasta, varhaiskasvatuksesta, perhetyöstä, sosiaalityöstä, Selevä Paletti-hankkeesta ja Etelä-pohjanmaan Kaste-hankkeesta. Pilotin aikana ohjausryhmä kokoontui säännöllisesti. Sen jäsenet seurasivat ennaltaehkäisevän perhetyön mallinnuksen edistymistä ja antoivat omalta osaltaan ideoita ja tukea kehittämistyölle. Tästä oli suuri apu pilotista vastaavalle kehittäjäperhetyöntekijälle ja perhetyöntekijöille. Perhetyöntekijöiden tukena olivat myös äitiys- ja lastenneuvoloiden terveydenhoitajat. Kehittämistyön apuna käytettiin myös vertaisarviointia muiden vastaavien pilottien kanssa. Vertaisarvioinnin avulla voitiin jakaa hyväksi todettuja toimintatapoja pilottien kesken. (Huhtamäki 2011, 57.)

5.5 Neuvolan perhetyön prosessi

Seuraavaksi kerron millaiseksi hankkeessa mallinnettu ennaltaehkäisevän perhetyön prosessi muotoutui.

Perhetyön kohde. Neuvolan perhetyön kohteeksi määriteltiin perheet, joissa ilmeni vanhemman uupumusta tai lievää masennusta, arjen sujumattomuutta, ongelmia varhaisessa vuorovaikutuksessa vauvan kanssa, pienellä ikäerolla syntyneet lapset tai vähäinen tukiverkosto. Perherakenne ja siinä tapahtuneet muutokset voivat myös olla vaikuttamassa perhetyön tarpeeseen. Tällaisia ovat esimerkiksi alaikäiset vanhemmat, yksinhuoltajuus, uusperhe tai kaksosten syntyminen perheeseen. Olennaisena asiana on, että perheessä ei ole lastensuojeluasiakkuutta. (Huhtamäki 2011, 63.)

Ohjaus perhetyöhön. Neuvolan perhetyöhön asiakkaat ohjataan äitiys- tai lastenneuvolasta. Asiakkaalla on myös itse mahdollisuus ottaa yhteyttä perhetyöntekijään. Myös muilla perheen kanssa toimivilla tahoilla on mahdollisuus ohjata perhetyöhön. Terveystenhoitajan kerrottua neuvolakäynnillä perheelle perhetyöstä, sovitaan terveydenhoitajan ja perhetyöntekijän yhteinen kotikäynti. Vaihtoehtona

on myös perhetyöntekijän mukanaolo seuraavalla neuvolakäynnillä. (Huhtamäki 2011, 63.)

Asiakkuus ja tapaamiskerrat. Ensimmäisen tapaamiskerran jälkeen asiakkuuden tarpeen määrittelee terveydenhoitaja ja perhetyöntekijä. Tarvittaessa perhe voidaan ohjata muihin palveluihin. Perhetyön alkaessa määritellään yhdessä perheen kanssa perhetyön suunnitelmat ja tavoitteet, jotka kirjataan palvelusopimukseen. Tällöin sekä perhe että perhetyöntekijä ovat samaa mieltä siitä miksi perheessä käydään ja millä keinoin asetettuihin tavoitteisiin pyritään. Asiakkuuden aikana perhetyöntekijän ja perheen tapaamiskerrat ovat 1-2 kertaa viikossa. Pääasiallisina työmenetelminä prosessissa ovat kotikäynnit. Toiseksi työmenetelmäksi määriteltiin vertaisryhmät. Asiakkuuden pituus vaihtelee viikosta kuuteen kuukauteen. Perhetyön päättyminen sovitaan yhteistyössä perheen, perhetyöntekijän ja terveydenhoitajan kanssa. Viimeiset kontaktit perheeseen voidaan tehdä puhelimitse. Perhetyön päättyessä perhe antaa oman arvionsa perhetyön vaikuttavuudesta loppuarviointilomakkeella. (Huhtamäki 2011, 60,63-64.)

5.6 Tilanne pilottitoiminnan loputtua

Suupohjan perhetyön pilotin jatkotoimenpide-ehdotusten yhteydessä Huhtamäki (2011, 61) tuo esille sen, että ennaltaehkäisevässä perhetyössä yhteistyö neuvolan kanssa saatiin hyvin käyntiin Kauhajoella. Varhaiskasvatuksen perhetyö myös mallinnettiin, mutta pilottiaikana ei yhtäkään perhettä ohjautunut sitä kautta perhetyöhön. Pilotin kanssa samanaikaisesti kehitettiin myös laajennettua perhevalmennusta. Siinä yhtenä osana suunniteltiin perhetyöntekijän rutiinikäyntiä perheessä synnytyksen jälkeen. Ajatuksena oli, että perhetyö saataisiin näin perheille tutuksi ja voitaisiin tunnistaa aikaisemmin perheet, jotka hyötyisivät perhetyöstä. Tätä käyntiä ei kuitenkaan ole tarkoitus ottaa käyttöön systemaattisesti, vaan sitä tarjotaan perheille kohdennetusti. Huhtamäki (2011,61) jatkaa, että tätä mallia voidaan kuitenkin laajentaa kattamaan suurempia asiakasryhmiä, mikäli tarvetta on ja työntekijäresurssit sen mahdollistavat.

Lastensuojelun perhetyön, ennaltaehkäisevän perhetyön ja lapsiperheiden kotipalvelun erottaminen toisistaan puhutti useasti pilotin aikana. Monissa perheissä kaivattaisiin toisinaan tilapäistä siivous- tai lastenhoitoapua. Joissain kunnissa sitä on tarjottu kotipalvelun tai perhetyön kautta maksusta. Perhetyön kuitenkin nähdään painottuvan pitkäaikaisempaan ja suunnitelmallisempaan työhön. (Huhtamäki 2011, 61.) Suupohjan peruspalveluliikelaitoskuntayhtymässä on kokoontunut työryhmä, joka on kartoittanut lapsiperheiden kotipalvelun tarvetta alueella ja pohtinut sitä, miten se toteutettaisiin käytännössä jatkossa. Lapsiperheiden kotipalvelu on myös yksi osa ehkäisevää lastensuojelua. Lapsiperheiden kotipalvelutoiminnan elvyttäminen on asetettu yhdeksi tavoitteeksi Sosiaali- ja terveysministeriön Hyvinvointi 2015-ohjelmassa. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2007, 33).

Ennaltaehkäisevän perhetyön kehittämisen pohjana pilotissa on ollut perhekeskusmalli, jota on suunniteltu myös Kauhajoelle (Huhtamäki 2011, 62). Perhekeskuksesta kerroin tarkemmin jo luvussa 3.4. Ensimmäisenä konkreettisena asiana perhekeskuksesta on Perhetupa Soffa, joka perustettiin usean eri tahon yhteistyönä. Yhteistyössä olivat Ensi- ja turvakotien liitto, Mannerheimin lastensuojeluliitto, Kauhajoen kaupunki, Suupohjan peruspalveluliikelaitoskuntayhtymä, Äippä ry., seurakunnan lapsityö, Sedu ja Selevä Paletti -hanke. Perhetupa on matalan kynnyksen paikka, joka tarjoaa erilaista toimintaa ja palvelua lapsiperheille. Ajatuksena on, että paikka yhdistää alueella toimivat perhepalvelut toimijaverkostoksi. (Perhetupa Soffa, [viitattu 12.10.2011].)

Etelä-Pohjanmaan lapset, nuoret ja lapsiperheet –hankkeen perhetyön asiantuntijaryhmä julkaisi 1.9.2011 kannanoton, joka kohdistettiin kuntien päättäjille. Kannanotossa korostetaan ennaltaehkäisevän perhetyön merkitystä matalan kynnyksen tukena ehkäisemässä ongelmien monimutkaistumista. Asiantuntijaryhmä viittaa erilaisiin ennaltaehkäiseviin työmuotoihin ja -menetelmiin, joita hankkeessa kehitettiin ja joiden odotetaan juurtuvan kuntien hyviksi käytännöiksi. Kannanotossa tuodaan vahvasti esille ennaltaehkäisevän työtteen kokonaistaloudellinen kustannustehokkuus. (Kannanotto ehkäisevän 2011, 1.)

5.7 Ennaltaehkäisevän perhetyön toteutus Kauhajoella

Seuraavaksi kerron, miten ennaltaehkäisevä perhetyö on Kauhajoella käytännössä toteutunut. Tiedot perustuvat yhden lastenneuvolan terveydenhoitajan ja kahden perhetyöntekijän 13.4.2012 antamiin tietoihin sekä omiin tietoihini. Sovin työntekijöiden kanssa tapaamisajan, jossa keskustelimme ennaltaehkäisevän perhetyön käytännöistä. Halusin tällä tavoin selvittää miten hankkeessa mallinnettu ennaltaehkäisevä perhetyö on toteutunut käytännössä.

Ennaltaehkäisevä perhetyö on tullut puheeksi neuvolassa normaalilla seurantaikäynnillä, mikäli terveydenhoitaja on huomannut, että kyseinen perhe voisi tarvita tämänkaltaista apua. Tärkeimpänä tekijänä tässä on ollut terveydenhoitajan oma ammatillinen näkemys. Neuvolassa on käytössä masennusseulat, joita myös hyödynnetään. Pääasiassa asia on kuitenkin noussut esille keskusteluissa, joissa on käsitelty äidin jaksamista, perheen tukiverkostoa ja arjen sujumista. Tällöin terveydenhoitaja on voinut ehdottaa perheelle ennaltaehkäisevää perhetyötä. Perhetyöstä ei ole kerrottu kaikille äideille, koska sen oletetaan lisäävän perhetyöntekijöiden työmäärän sellaiseksi, mihin ei pystyttäisi vastaamaan. Osa äideistä on siitä kysynyt. Edellisessä luvussa mainittu perhetyöntekijän kotikäynti synnytyksen jälkeen on toteutunut käytännössä vain muutaman kerran. Samoin hankkeessa mallinnettu perhetyöntekijän ja terveydenhoitajan yhteinen ensimmäinen kotikäynti on toteutunut vain satunnaisesti. Molemmissa syynä on ollut resurssien puute.

Terveydenhoitajan kerrottua perhetyöstä, suurin osa asiakkaista on suhtautunut asiaan myönteisesti. Jotkut kuitenkin epäröivät ja jäävät miettimään asiaa. Äideillä on näkemys, että pitäisi itse pärjätä. Mikäli perhe päätyy vastaanottamaan perhetyötä, täytetään yhdessä tilauslomake, jonka terveydenhoitaja toimittaa perhetyöntekijöille. Tilauslomakkeeseen merkitään perheen tiedot sekä tietoja perheen tilanteesta ja avun tarpeesta. Perhetyöntekijät ovat yleensä pystyneet suhteellisen pian vastaamaan tilauksiin. Perhetyöntekijän otettua yhteyttä perheeseen on aloitettu kotikäynnit. Alkuvaiheessa on täytetty palvelusopimus. Käytössä on ollut myös loppuarviointilomake.

Perhetyöntekijät ovat alusta alkaen lähteneet toteuttamaan ryhmätoimintaa, joka määriteltiin hankkeessakin toiseksi tärkeäksi työmenetelmäksi. Äitien ja lapsien suljettu ryhmä toteutettiin jo keväällä 2011. Toinen vastaava ryhmä kokoontui syksyllä 2011. Ryhmään valittiin osallistujia perhetyön asiakkaina olleista perheistä. Valintaperusteena olivat esimerkiksi muualta muuttaneet perheet, tukiverkoston vähyys, yksinäisyys ja masennus. Ryhmät kokoontuivat perhetupa Soffan tiloissa kerran viikossa kolme tuntia kerrallaan. Näiden ryhmien lisäksi perhetyöntekijät aloittivat tammikuulla 2012 perhetyön asiakasperheille kohdennetun lapsiparkin perhetupa Soffassa. Lapsiparkki toimi aluksi kerran viikossa, mutta myöhemmin toimintaa on ollut joka toinen viikko. Kerrallaan lapsiparkki toimii kolme tuntia. Perhetyöntekijät ovat myös aktiivisesti kertoneet perhetupa Soffan toiminnasta perheille.

Kauhajoella ennaltaehkäisevää perhetyötä on 2011 vuoden alusta lähtien tehnyt kaksi työntekijää. Heidän toimipisteensä sijaitsee neuvolan tiloissa. Aluksi työntekijät kuuluivat perhetyön tiimiin, mutta vuoden 2012 alussa he siirtyivät neuvolan alaisuuteen. Tämä on helpottanut työskentelyä, koska perhetyön asiakkaat ovat myös neuvolan asiakkaita. Käytännössä perhetyöntekijät eivät ole pystyneet vastaamaan kaikkiin heille tullessiin ennaltaehkäisevän perhetyön tilauksiin. Perhetyöntekijöiden mukaan joukossa on sellaisia, joissa perheen avuntarve ja perhetyön kautta annettava apu eivät ole kohdanneet. Monesti kyseinen avuntarve olisi ollut tilapäistä. Perhetyöntekijät ovat osallistuneet säännöllisesti laajennetun perhevalmennuksen teemailtaan, jossa kerrotaan lapsiperheiden palveluista Kauhajoella.

6 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

6.1 Tutkimusmenetelmänä laadullinen tutkimus

Suoritin tutkimukseni laadullisena tutkimuksena. Hirsjärven, Remeksen ja Sajavaaran (2009, 161) mukaan laadullisen tutkimuksen lähtökohtana on todellisen elämän kuvaaminen. Tutkittavaa kohdetta tutkitaan mahdollisimman kokonaisvaltaisesti. Tavoitteena on löytää ja paljastaa tutkimuskohteesta tosiasioita eikä vain tuoda ilmi jo tiedossa olevia seikkoja. Laadullisessa tutkimuksessa ei pyritä tilastollisiin yleistyksiin, vaan tuomaan esiin ymmärrys ja tulkinta tutkittavasta asiasta (Eskola & Suoranta 1998, 61).

Laadulliselle tutkimukselle tyypillinen ominaisuus on ihmisen suosiminen tiedon keruussa. Tutkija luottaa paljon omiin havaintoihinsa ja keskusteluihin tutkittavien ihmisten kanssa. Laadullisen tutkimuksen tutkimusaineisto on tekstin muodossa. Tutkimusaineiston keräämiseen voidaan käyttää muun muassa haastatteluja, havainnointia, omaelämäkertoja tai kirjeitä. Tutkimuksessa keskitytään suhteellisen pieneen määrään tapauksia, joita analysoidaan perusteellisesti. Laadulliselle tutkimukselle on myös tyypillistä, että tutkimussuunnitelma muotoutuu tutkimuksen kuluessa. (Eskola & Suoranta 1998, 15, 18; Hirsjärvi ym. 2009, 164.)

Hirsjärvi, Remes ja Sajavaara (2009, 164) kuvaavat yhdeksi laadullisen tutkimuksen tyypilliseksi piirteeksi siinä käytettävän induktiivisen analyysin. Lähtökohtana analyysissä on aineiston tarkasteleminen monitahoisesti ja yksityiskohtaisesti. Huomioitavaa on, että aineisto itsessään nostaa esiin tärkeimmät asiat eikä niitä määrää tutkija. Tutkimustulosten analysointiin palaan myöhemmin luvussa 6.4.

6.2 Tutkimusaineiston keruu

Miettiessäni tutkimuksen aineistonkeruun muotoa, pidin alusta alkaen itsestään selvytenä, että se olisi haastattelu. Tarkemmin asiaa tarkasteltuani näkemykseni

vahvistui. Yleisesti ottaen haastattelun etuna aineiston keruussa pidetään sen joustavuutta. Haastattelija voi esittää kysymykset haluamassaan järjestyksessä, kysymyksiä voidaan tarvittaessa toistaa tai tarkentaa ja oikaista mahdollisia väärinkäsityksiä. Haastateltaviksi voidaan myös valita sellaiset ihmiset, joilla on tietoa juuri kyseisestä aihealueesta. Haastateltavat harvoin kieltäytyvät haastattelusta luvan annettuaan ja sallivat haastattelun käyttämisen tutkimusaineistona. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 73-74.) Hirsjärvi, Remes ja Sajavaara (2009, 204) kuvaavat haastattelua ainutlaatuisesti tiedonkeruumenetelmäksi. Heidän mukaansa syynä on se, että haastattelussa on suora kielellinen vuorovaikutus tutkijan ja tutkittavan välillä. Tämä on seikka, josta on sekä etuja että haittoja. Hirsjärvi, Remes ja Sajavaara (2009, 206-207) nimeävät haastattelun haittoiksi sen, että haastateltava voi esiintyä esimerkiksi hyvänä kansalaisena, paljon tietävänä tai sosiaaliset velvollisuudet täyttävänä ihmisenä. Tällainen haastateltava voi antaa sosiaalisesti suotavia vastauksia ja vaieta tietyistä elämänsä koskevista asioista. Koin kuitenkin, että tässä tutkimuksessa edellä mainittu ei ole esteenä tehdä aineiston keruuta haastattelun avulla.

Teemahaastattelu. Käytin tutkimuksen aineiston keruuseen teemahaastattelua eli puolistrukturoitua haastattelua. Teemahaastattelussa keskustelu kohdennetaan nimensä mukaisesti tiettyihin teemoihin, aihepiireihin, jotka ovat kaikille haastateltaville samat. Teemojen varassa etenevä haastattelu tuo tutkittavien äänen kuuluviin ja vapauttaa haastattelua tutkijan näkökulmasta. Teemahaastattelu huomioi sen, että ihmisten tulkinnat ja asioille antamat merkitykset ovat keskeisiä. Merkitykset syntyvät vuorovaikutuksessa. Lähtökohtana menetelmässä on, että sen avulla voidaan käsitellä kaikkia yksilön kokemuksia, ajatuksia, uskomuksia ja tunteita. (Hirsjärvi & Hurme 2001, 47-48.)

Haastattelussa käyttämäni teemahaastattelun rungon (liite 2) suunnittelin kolmen eri teeman mukaisesti. Pyrin tekemään kysymyksistä selkeitä ja johdonmukaisia. Ensimmäisessä teemassa kysymykset keskittyvät perheeseen ja siihen miten perhetyö on perheessä alkanut. Toinen osio käsittelee perhetyön toteutusta perheessä. Kolmannessa teemassa kysymykset liittyvät perhetyön kehittämiseen. Haastattelun lopuksi on vielä avoin kysymys, jossa haastateltavat voivat tuoda esiin haastattelun aikana esiin tulleita ajatuksiaan.

Mäkisen (2006, 93) mukaan haastattelussa käytettävä kyselylomake olisi ennen sen käyttöä hyvä testata skeptisillä ja kriittisillä vastaajilla. Testasin kyselylomakkeen toimivuuden näyttämällä sitä muutamalle henkilölle. Halusin näin varmistaa, että kysymykset ovat selkeästi muotoiltuja ja ymmärrettäviä.

Haastateltavien valinta. Tutkimuksen haastateltavat valittiin neuvolan perhetyöntekijän avustuksella. Sovimme haastateltavien määräksi kuusi. Keskustelimme perhetyöntekijän kanssa millaisia perheitä haastatteluihin valittaisiin. Aluksi ajatuksenani oli, että kaikissa perheissä perhetyö olisi jo päättynyt. Perhetyöntekijä kertoi, että on kuitenkin monia perheitä, joissa perhetyö on jatkunut ja tulee edelleen jatkumaan. Näitäkin perheitä päätettiin ottaa myös mukaan haastatteluihin. Mielestäni tämä oli hyvä ratkaisu. Perheet, jotka saavat perhetyötä osaavat hyvin arvioida sitä, miten perhetyö auttaa heitä nykyisessä elämäntilanteessaan. Haastateltavien yhtenä valintakriteerinä oli se, ettei perhetyön päättymisestä olisi kulunut liian paljon aikaa. Näin varmistettiin se, että perhetyö oli vielä suhteellisen tuoreessa muistissa haastateltavilla. Haastatteluista poissuljettiin perheet, jotka olivat muuttaneet pois paikkakunnalta. Perhetyöntekijä otti yhteyttä perheisiin ja kysyi halukkuutta haastatteluun. Haastateltavia kysyttäessä kaksi kieltäytyi haastattelusta. Haastateltavaksi lupautuneet olivat pääosin perheiden äitejä, yksi haastateltavista oli isä. Mielestäni oli hyvä, että täten tutkimukseen sai myös miesnäkökulmaa.

6.3 Haastattelujen toteutus

Suoritin tutkimushaastattelut yksilöhaastatteluina. Haastattelumuotona se on yleisin (Hirsjärvi & Hurme 2001, 61). Saatuani perhetyöntekijältä haastateltavien nimet ja yhteystiedot otin puhelimitse yhteyttä heihin. Sovimme puhelimesta haastatteluajan ja -paikan. Ennen haastattelun ajankohtaa lähetin postitse jokaiselle haastateltavalle saatekirjeen (liite 1) ja teemahaastattelun rungon (liite 2). Tuomen ja Sarajärven (2009, 73) mukaan haastattelun ollessa kyseessä on tärkeää, että tutkimukseen osallistuvat voivat tutustua etukäteen haastattelukysymyksiin, teemoihin tai ainakin haastattelun aiheeseen. Se mahdollistaa osaltaan sen, että tutkimuksesta saadaan mahdollisimman paljon tietoa.

Kaikki haastattelut toteutettiin maaliskuussa 2012. Haastattelupaikkana oli joko haastateltavan koti tai perhetyön tilat. Mielestäni haastattelut sujuivat hyvässä ja rennossa ilmapiirissä. Kahdessa haastattelussa haastattelu keskeytyi välillä hetkeksi lasten tullessa paikalle. Yhden haastattelun aikana haastateltava sai puhe- luan, joka keskeytti haastattelun joksikin aikaa. Pienistä keskeytyksistä huolimatta haastatteluja pystyttiin hyvin jatkamaan. Kaikki haastateltavat lähtivät hyvin mukaan keskusteluun. He olivat tutustuneet lähettämiini kysymyksiin ja selvästi valmistautuneet haastatteluun. Keskustelussa etenimme pääpiirteittäin laatimani teemahaastattelun rungon mukaisesti. Toisinaan keskustelu eteni siten, että kysymysten ja teemojen käsittelyjärjestys vaihtoi paikkaa. Tämä on tyypillistä teemahaastattelulle (Eskola & Vastamäki 2001, 27). Saatoin myös hypätä kysymyksen yli, mikäli siihen oli tullut vastaus jo aikaisemmin keskustelussa. Haastateltavan vastatessa tein tarvittaessa lisäkysymyksiä, joilla sain tarkennusta vastaukseen. Lisäkysymysten avulla haastateltava saattoi myös tuoda esiin uutta, tutkimuskysymysten kannalta tärkeää tietoa. Huomasin myös, että toisinaan oli hyvä selvittää teemahaastattelurungon kysymyksiä arkikielisemmiksi. Kysymyksissä oli joitain sellaisia, jotka eivät koskeneet kaikkia perheitä. Ne ohitettiin. Yhteen haastatteluun kului aikaa noin 35-50 minuuttia. Nauhoitin jokaisen haastattelun digitaalisella ääninauhurilla. Kaikki nauhoitukset onnistuivat hyvin ja keskustelut olivat selkeästi kuultavissa nauhalta. Joidenkin haastatteluiden jälkeen keskustellessamme haastateltava saattoi vielä kertoa jotain oleellista liittyen tutkimuskysymyksiin. Näistä tein itselleni muistiinpanot.

6.4 Tutkimusaineiston analysointi

Tutkimusaineiston käsittely alkoi nauhoitettujen haastattelujen litteroinnilla eli puhtaaksi kirjoittamisella. Litteroinnin avulla haastatteluihin pystyy palaamaan toistuvasti analysoinnin aikana (Syrjälä, Ahonen, Syrjäläinen & Saari 1995, 140). Litteroin haastattelut sana sanalta haastattelussa puhutun mukaisesti. Merkitsin puhtaaksikirjoitukseen myös joitain ei-kielellisiä viestejä, kuten taukoja, naurahduksia jne. Litteroin haastattelut pian niiden tekemisen jälkeen. Halusin saada purettua kaiken paperille silloin, kun haastattelu oli vielä tuoreessa muistissa. Pystyin samalla kirjaamaan itselleni muistiin sellaisia havaintoja haastattelusta, joita ei nau-

hoituksesta kuule. Hirsjärven ja Hurmeen (2001,185) mielestä haastattelun litteroiminen niin nopeasti kuin mahdollista on osaltaan parantamassa tutkimuksen laatua.

Litteroinnin jälkeen aloitin varsinaisen analysoinnin. Käytin aineiston analyysimenetelmänä sisällönanalyysiä, jota voidaan pitää laadullisen tutkimuksen perusanalyysimenetelmänä. Menetelmän avulla hajanaisesta aineistosta saadaan koottua monipuolinen kuvaus tutkittavasta ilmiöstä. Olennaista menetelmässä on, että aineiston informaatio säilytetään samana. Käytännössä aineistolähtöinen sisällönanalyysi tapahtuu siten, että aineisto ensin hajotetaan osiin, käsitteellistetään ja kootaan lopuksi uudelleen loogiseksi kokonaisuudeksi (Tuomi & Sarajärvi 2009, 91,108.)

Ensimmäisessä vaiheessa, aineiston pelkistämisessä, haastatteluaineistosta otetaan tutkimukselle epäolennainen pois. Se voi tapahtua tiivistämällä tekstiä tai pilkkomalla sitä osiin. Aineistosta nostetaan esiin tutkimustehtävään liittyviä olennaisia ilmauksia. (Tuomi & Sarajärvi 2009,109.) Aluksi luin haastatteluja useasti läpi. Yliviivasin tekstistä tutkimuksen kannalta epäolennaiset osiot pois. Sen jälkeen kävin haastattelut läpi alleviivaamalla sieltä keskeisiä ilmauksia erivärisillä kynillä.

Aineiston ryhmittelyvaiheessa tekstistä ylös nostetut ilmaukset käydään läpi etsimällä niistä samankaltaisuuksia tai eroavaisuuksia kuvaavia käsitteitä. Samaa tarkoittavat käsitteet kootaan yhteen luokaksi, joka nimetään käsitteitä yhdistävällä käsitteellä. Tällä tavoin alemmat käsitteet sisällytetään yleisempiin käsitteisiin. (Tuomi & Sarajärvi 2009,110.) Merkitsin litteroitujen tekstien reunoille sanoja ja lauseita, jotka selkiyttivät itselleni tekstin sisältöä.

Sisällönanalyysin viimeisessä vaiheessa aineistosta erotetaan olennainen tieto, jonka perusteella muodostetaan teoreettisia käsitteitä. Empiirinen aineisto tulee liittää näihin saatuihin teoreettisiin käsitteisiin. Tuloksissa kuvataan aineistosta pohjalta saatu malli, käsitejärjestelmä, käsitteet tai aineistoa kuvaavat teemat. Lisäksi kuvataan muodostetut käsitteet tai kategoriat ja niiden sisällöt. Johtopäätöksiä tehdessä on tärkeää miettiä mitkä ovat ne seikat, jotka ovat tutkittaville tärkeitä.

Jokaisessa analyysin vaiheessa tutkijan on pyrittävä ymmärtämään tutkittavia heidän omasta näkökulmastaan. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 111-113.) Tutkimustuloksista tehdyille johtopäätöksille on myöhemmin oma lukunsa.

Käyttämäni sisällönanalyysi perustui siis tulkintaan ja päättelyyn, jossa vastauksia saa yhdistelemällä erilaisia käsitteitä (Tuomi & Sarajärvi 2009, 112). Uusitalon (2001, 82) mukaan laadullisessa tutkimuksessa analyysin tulee olla systemaattista siten, etteivät aineistosta tehdyt tulkinnat perustu satunnaisiin poimintoihin.

6.5 Tutkimuksen eettisyys

Hirsjärvi ym. (2009,23-24) painottavat, että eettisesti hyvässä tutkimuksessa noudatetaan hyvää tieteellistä käytäntöä. Tämä tarkoittaa esimerkiksi rehellisyyttä, huolellisuutta ja tarkkuutta tutkimuksen teon eri vaiheissa. Tutkimuksessani olen pyrkinyt mahdollisimman tarkasti kertomaan tutkimukseen liittyvät oleelliset asiat ja tuonut esiin myös havaitsemani puutteet.

Tutkimuksen täytyy olla myös toteutettu tieteelliselle tiedolle asetettujen vaatimusten mukaisesti (Hirsjärvi ym. 2009, 24). Seinäjoen ammattikorkeakoulussa opinnäytetyöprosessi alkaa tutkimussuunnitelman tekemisellä. Jokaiselle opiskelijalle nimetään opinnäytetyön ohjaava opettaja. Opettajalta opiskelijat saavat tukea ja ohjausta koko opinnäytetyön työstämisen ajan. Opinnäytetyöseminaareissa työ esitellään ja opettajan johtamassa ryhmässä on mahdollisuus pohtia työn jatkoa. Jokaisen opinnäytetyö opponoidaan toisen opiskelijan toimesta kaksi kertaa. Opponoinnissa kiinnitetään moniin erilaisiin asioihin, esimerkiksi aiheen ajankohtaisuuteen, tutkimuksen eri osien rakenteisiin, asioiden esittämistapaan, kirjoitustyyliin ja ulkoasuun. Opinnäytetyön loppuvaiheessa käytössä on ohjaavan opettajan lisäksi myös toinen opettaja, opinnäytetyön 2.lukija. Hän antaa myös palautetta ja kehitysehdotuksia opinnäytetyöhön.

Tekemässäni tutkimuksessa oli mukana ihmisiä, jolloin lähtökohtana on aina oltava ihmisarvon kunnioittaminen (Hirsjärvi ym. 2009,25). Jokaisen haastattelemani henkilön osallistuminen oli vapaaehtoista. Lähettämässäni saatekirjeessä kerroin

mahdollisuudesta kieltäytyä haastattelusta tai keskeyttää haastattelu halutessaan. Olen myös kertonut heille vaitiolovelvollisuudesta, joka minulla tutkimuksen tekijänä on. Jokainen haastateltava on myös antanut kirjallisen suostumuksensa haastatteluaineiston käytöstä (liite 3). Kaikki haastattelut ovat olleet luottamuksellisia ja olen tuhonnut haastatteluaineiston heti kun en ole sitä enää tarvinnut. Tutkimustulosten raportoinnissa on noudatettava huolellisuutta (Hirsjärvi ym. 2009, 26). Lopullisessa raportoinnissa ei näy kenenkään haastateltavan henkilöllisyyttä. Tutkimustulosten yhteydessä olevien aineistolainauksien yhteydessä ei ole käytetty myöskään haastateltavien numerointia. Mielestäni tämä oli perusteltavaa, koska osalla haastatelluista perhetyö on vielä käynnissä. Olen myös kiinnittänyt erityistä huomiota siihen, miten ilmaisen asiat tekstissä, etteivät henkilöt olisi tunnistettavissa.

Mäkisen (2006, 128) sekä Hirsjärven, Remeksen ja Sajavaaran (2009, 26) mukaan lähdekritiikki on yksi osa puhuttaessa tutkimuksen eettisyydestä. Tässä tutkimuksessa kaikki lähteisiin liittyvä teksti on merkitty lähdeviitteellä. Kaikki muu tutkimuksessa esiintyvä teksti on omaani. Viitemerkinnät ja lähdeluettelon olen tehnyt Seinäjoen ammattikorkeakoulun opinnäytetyönohjeiden mukaisesti. Olen käyttänyt vain luotettavia lähteitä. Lähteen luotettavuuden arvioinnissa olen käyttänyt sosionomi (AMK) -opiskeluissa saamiani tietoja sekä omaa arviointikykyäni. Tiedonhankinnassa olen pyrkinyt käyttämään vain suhteellisen uutta tietoa. Vanhemman lähteen kohdalla olen harkinnut tarkasti käytätkö sitä vai en. Tutkimusaiheestani ei toisaalta löytynytäkään kovin vanhaa tietoa, koska ennaltaehkäisevä perhetyö on käsitteenä suhteellisen uusi.

6.6 Tutkimuksen luotettavuus ja sovellettavuus

Tutkimuksissa on arvioitava tutkimustiedon pätevyyttä ja laatua. Laadun tarkasteleminen on tärkeää, koska muutoin tutkimustulokset ovat käyttökelvottomat. Tutkimuksen laatua tarkasteltaessa puhutaan tavallisesti reliabiliteetista ja validiteetista. (Ronkainen ym. 2011, 129.)

Tutkimuksen reliabiliudella tarkoitetaan mittaustulosten toistettavuutta eli kykyä antaa ei-sattumanvaraisia tuloksia. Tulos on reliabeli eli luotettava, mikäli kaksi tutkijaa päätyy samaan tulokseen tai eri tutkimuskerroilla saadaan sama tulos. (Hirsjärvi ym. 2009, 231; Ronkainen ym. 2011, 131.) Koen, että tutkimuksessani toisen tutkijan tekemänä olisi päädytty hyvin samankaltaiseen lopputulokseen. Lopputulokseen on toki vaikuttamassa se milloin ja miten tutkimus tehdään. Esimerkiksi vuoden kuluttua ennaltaehkäisevän perhetyön asiakkaina saattaa olla täysin erityyppisiä perheitä, jolloin tulokset varmasti poikkeaisivat tästä tutkimuksesta. Aineistoa kootessani mietin sitä saanko tekemieni haastattelujen pohjalta tarpeeksi sellaista tietoa, jotka tuovat vastauksia tutkimuskysymyksiin. Harkitessani lisähaastattelujen tekemistä totesin, että jo tekemissäni haastatteluissa oli tullut asioiden toistoa ja monenlaisia eri näkökulmia. Eskolan ja Suorannan (1998, 62) mukaan aineisto on riittävä, mikäli lisäaineisto ei toisi mitään oleellista uutta tietoa.

Tutkimuksen validius liittyy tutkimusmenetelmän kykyyn mitata juuri sitä mitä on tarkoitettu. Tutkimuksessa esiin tuotujen käsitteiden on kuvattava juuri sitä ilmiötä mitä tutkimuksessa tutkitaan. Käsitteiden on myös oltava aineiston perustelemia. (Hirsjärvi ym. 2009, 231; Ronkainen ym. 2011, 130-131.) Tässä tutkimuksessa on siksi perusteltua käsitellä perhetyötä eri näkökulmista. Validiteetista puhuttaessa voidaan myös tarkastella sitä voiko tutkimustuloksia siirtää toiseen yhteyteen. (Ronkainen ym. 2011, 130.) Tutkimukseen osallistuneet haastateltavat olivat itse saaneet kotiinsa ennaltaehkäisevää perhetyötä ja edustavat täten perhetyön asiakasryhmää. Tutkimustulokset voidaan siirtää käsittämään myös muiden asiakasperheiden kokemuksia. Tutkimuksen luotettavuuden arviointiin liittyy olennaisesti myös tarkka kuvaus tutkimuksen kulusta (Syrjälä ym. 1995, 131). Sen vuoksi tutkimuksen teon eri vaiheet on kerrottava tutkimuksessa tarkasti. Tutkimustulosten yhteydessä olevien aineistolainaukset perustelevat sitä, miksi olen päätenyt tutkimustuloksiin.

Tutkimuksen laadun arviointi on ensisijaisesti kokonaisarviointia. Tutkimuksen yksittäinen kohta ei tee tutkimusta laadukkaaksi, vaan koko tutkimuksen rakenne ja tutkimusprosessin kokonaisuus. (Ronkainen ym. 2011, 139.)

7 TUTKIMUSTULOKSET

Seuraavaksi siirryn tarkastelemaan tutkimustuloksia. Käsittelen tuloksia pääsääntöisesti haastatteluissa käyttämäni teemahaastattelun rungon mukaisesti. Teemahaastattelun runko koostui kolmesta eri teemasta:

1. Taustatiedot perheestä, perhetyön aloitus
2. Perhetyön toteutus perheissä
3. Perhetyön kehittäminen

Tutkimustulosten yhteyteen olen liittänyt lyhyitä otteita tehdyistä haastatteluista. Nämä lisäävät tutkimustulosten lukemisen kiinnostavuutta ja tuovat osaltaan lisätietoa.

7.1 Taustatiedot ja perhetyön aloitus

7.1.1 Tutkimukseen osallistuneet perheet

Tutkimukseen osallistuneita perheitä oli kuusi. Yhteensä näissä perheissä oli 15 lasta. Perheissä lapsia oli yhdestä neljään. Lasten iät vaihtelivat 7 kuukauden ja 10 vuoden välillä. Eniten perheissä oli 2-vuotiaita, joita oli viisi. Kaksi lasta oli alle 1-vuotiaita ja koulu-ikäisiä oli neljä. Perheistä neljä oli kahden vanhemman perheitä ja kahdessa oli yksi vanhempi. Haastatteluhetkellä perhetyö oli käynnissä kolmessa perheessä ja kolmessa se oli jo loppunut. Perhetyön loppumisesta perheissä oli kulunut aikaa muutama kuukausi. Perheissä, joissa perhetyötä vielä tehtiin, ei oltu enää aloitusvaiheessa, vaan perhetyötä oli jo tehty pidemmän aikaa.

7.1.2 Perheiden tukiverkosto ja muut auttavat tahot

Kysyttäessä perheiden tukiverkostoista, haastatteluissa tuli vahvasti ilmi **tukiverkoston vähyys**. Puolet perheistä sanoi suoraan, ettei heillä ole lainkaan tukiverkosta. Nämäkin perheet pystyivät kyllä nimeämään muutaman henkilön, joilta voivat saada apua. Samalla tuli kuitenkin ilmi, että mahdolliset auttavat henkilöt olivat usein sidoksissa muuhun, esimerkiksi omaan työhönsä. Heitä saattoi myös rajoittaa iän tuomat rasitteet. Siten apua ei ollut mahdollista käytännössä kovin paljon saada. Muissa perheissä tuli ilmi samankaltaista. Kaksi perhettä toi esille, että ne sukulaiset, jotka voisivat auttaa, asuvat kaukana. Perheiden tukiverkostoon nimetyt henkilöt olivat usein vanhempien omia vanhempia, sisaruksia ja lasten kummitätejä ja –setiä. Tukiverkoston antama apu oli useimmiten lastenhoitoapua.

oikeestaan mun kaikilla, tai siis mun äitillä ja kavereilla on omia lapsia niin paljon, niin ne ei ehdi paljon auttaa ja sitte isä on niin paljon töis, että ei siitäkään oo paljon apua, että meillä ei oikeestaan oo niinku tukiverkosta

tavallaan se lähin apu on lähellä, mutta se on vaan parin ihmisen varassa

Perheiden muista auttavista tahoista kysyttäessä suurin osa perheistä sanoi, ettei niitä ole. Osa toi esille, että on joskus harkinnut esimerkiksi ostettavaa kodinhoitollista apua. Haastatteluissa tuli ilmi, että apua on vaikea pyytää ja halu itse selviytyä on suuri. Yhden perheen kohdalla auttavia tahoja olivat erityistä tukea tarvitsevien lasten parissa työskentelevät ammattilaiset. Yhdessä perheessä oli perheneuvolan käynnit. Auttavina tahoina tuli esille myös neuvola ja kuraattori.

7.1.3 Perheiden käsitys ennaltaehkäisevästä perhetyöstä

Haastateltavista puolet kertoi, ettei ollut aiemmin kuullut ennaltaehkäisevästä perhetyöstä eivätkä tienneet sen olemassaolosta. Yksi kertoi tietäneensä mitä se tarkoittaa, koska perhetyöntekijät olivat käyneet päiväkodissa siitä kertomassa. Yksi haastateltava oli kuullut asiasta oman työnsä kautta ja yksi oli kuullut kaveriltaan. Asiasta tienneet kertoivat, että heillä oli ollut tieto mitä ennaltaehkäisevä perhetyö

on, mutta heillä ei ollut tarkempaa käsitystä sen sisällöstä ja merkityksestä. Käytännön kautta perheille oli tullut oikea käsitys, mitä ennaltaehkäisevä perhetyö oikeastaan voi olla. Vastaajat kuvasivat palvelun täten tulleen läheisemmäksi ja konkreettisemmaksi.

ja tota mä en tienny siitä perhetyöstä aiemmin mitään, mä en tienny sellasen olemassa olostakaan, ennen kuin tämä (terveydenhoitaja) mulle sitte sano neuvolassa

Haastateltavat kuvasivat ennaltaehkäisevää perhetyötä perheen ja varsinkin äidin jaksamisen tukemisen apuna. Perhetyötä tarvitaan vastaajien mukaan silloin, kun on vaarana, että tilanne perheessä voi johtaa suurempiin ongelmiin tai kriisiin.

se on jotakin semmosta työtä, mikä ei vielä tarkoita sitä että perheessä on suuri kriisi, vaan että tavallaan se elämä niinku vaatii jonkun apu-ihmisen siinä, että päästään niinku eteenpäin, pärjätään niinku jonkin verran paremmin

mä käsitän sen niinku, että tavallaan niin, että ne perhetyötekijät menis perheisiin tavallaan niinku ajoissa avuksi, niinku ennenku perheessä ehtii tulla suurempia ongelmia, esimerkiksi väsymistä, masennusta tai muuta

Perhetyö on apuna aikaisessa vaiheessa silloin, kun on esimerkiksi vaarana väsyminen tai masennus. Perhetyö on apuna myös silloin, jos perheen omassa verkostossa ei ole apua saatavilla. Perhetyö tuo pientä lisääpua arkeen siten, että perhe selviytyy jonkin verran paremmin. Perhetyön myös sanottiin palveluna olevan lyhytaikaista ja auttavan tietyn tilanteen ylitse menemisessä. Haastateltavat toivat myös esiin sen, että perhetyötä toteutetaan eri tavalla eri perheissä, eikä heidän omalla kohdallaan tapahtunut perhetyö ole yleistys.

7.1.4 Perhetyöhön ohjaaminen

Haastatelluista puolet kertoi, että heille oli neuvolassa kerrottu mahdollisuudesta ottaa vastaan perhetyötä. Kahden haastatellun kohdalla oma äiti oli kehottanut kysymään apua perhetyöstä. Molemmat olivat sitten oma-aloitteisesti ottaneet itse

yhteyttä perhetyöntekijöihin. Yksi haastateltava kertoi itse arvioineensa perheen tilanteen sellaiseksi, että apua olisi hyvä saada ja ottaneensa myös omasta aloitteestaan yhteyttä suoraan perhetyöntekijöihin.

Neuvolasta ohjauksen saaneet kertoivat, että neuvolassa oli terveydenhoitajan kanssa keskusteltu perheen tilanteesta. Terveydenhoitaja oli sitten ehdottanut, että perheillä olisi myös mahdollisuus saada apua perhetyöltä. Yksi haastateltava sanoi, että terveydenhoitaja oli luultavasti huomannut, että hän on uupuneen oloinen ja siksi ehdottanut perhetyötä.

Puolet haastatelluista kertoi, että kynnys ottaa perhetyötä oli aluksi suuri. Toinen puoli taas ei maininnut kynnyksen ottaa perhetyötä olleen suuri, vaan he olivat olleet tyytyväisiä saadessaan apua. Yleisesti avunsaamisesta ajateltiin positiivisesti, mutta haastateltavat kertoivat miettineensä tekevätkö jotenkin väärin ottaessaan perhetyötä kotiinsa tai olisiko se jotenkin turhaa. Halu pärjätä itse oli suuri.

mulla itsellänihan oli ensiksi suuri kynnys ottaa ulkopuolista ihmistä sekaamaan omaan kotiin, koska mä oon tietysti sentyylinen ihminen, että kyllä minä itse pärjään ja haluan teherä kaikki nämä hommani itte

niin mulle sitte neuvottiin, että sulla vois olla tällaseenkin maharollisuus, mä sanoin heti, että hyvä

Yksi haastateltava kertoi, että ennaltaehkäisevä perhetyö -nimitys oli kuulostanut negatiiviselta. Haastateltavalle oli ollut epäselvää mitä perhetyöllä ennalta ehkäistään ja miettinyt mitä hänestä luullaan.

tietysti se apu oli aivan ihanaa, mutta sillai kalskahti korvaan, että ennaltaehkäisevä perhetyö, kun mä sitte mietin, että mitä sillä nyt ehkäistään, että luullaanko musta nyt sitte (naurahtaa) että musta tulee joku pahoinpitelijä-äiti tai mitä että

Myös toinen haastateltava sanoi joutuneensa vakuuttelemaan itselleen, että ei ole huono äiti, vaikka ottaa perhetyötä, vaan saa sitä kautta apua. Yksi haastateltava kertoi ajatelleensa, että olisiko muita perheitä, jotka tarvitsisivat apua heitä enemmän. Haastatteluissa tuli ilmi, että viimeistään perhetyöntekijän ensimmäinen

käynti oli antanut vahvistusta sille, että perhetyö on hyvä ja tarpeellinen juuri tässä elämänvaiheessa.

7.1.5 Avuntarpeet ja perhetyön aloitus perheissä

Avuntarpeet perheissä vaihtelivat. Yleisesti ne liittyivät siihen, että arjen sujumiseen tarvittiin jonkinlaista lisäapua. Yhdessä perheessä avuntarpeen taustalla oli avioeron aiheuttamat vaikutukset lapsiin. Haastatteluissa nousi vahvasti esiin **yksinäisyys**. Puolet haastatelluista kertoi, että tarve oli lähtenyt siitä, että on lähes kokonaan yksin pienen lapsen/pienten lasten kanssa. Heillä puoliso oli paljon sidottuna omaan työhönsä, eikä sen vuoksi voinut olla apuna arjessa. Useassa haastattelussa tuli esiin, että perheillä oli monia arkeen vaikuttavia ja niitä kuormittavia tekijöitä yhtä aikaa. Haastatteluissa tulivat esiin esimerkiksi vauvojen syntymät, lasten sairastelut, erityistä tukea tarvitsevat lapset, pieni tai olematon tukiverkosto, yksinhuoltajuus ja muut perhekohtaiset muutokset.

oikeestaan sen takia mä sitä hainkin, kun mun mies on niin paljon töis, että musta niinku tuntu, että mä oon ihan yksin, kun ei oo sitäkään apuna

mä ehkä eniten ajattelin tuota meiän lasta, lasta siinä, että tavallaan niinku hänen ne tietyt elämänrutiinit kummiski niinku pysyis kuosissa ja kasassa ja et hänellä säilyis ne samat asiat, hän pääsis esimerkiksi pihalle ja siis, ehkä se oli enemmänkin sitä semmosta, ehkä se oli enemmän sitä, että hänellä olis ne mahdollisuudet taattu

justiin siinä kohtaa se oli niin silmiinpistävää, kun se (lapsi) ei puhunu mitään, piti vain itte kaikki sisällänsä

Erityisesti lapsen syntyminen kuvattiin täysin **uudeksi tilanteeksi**, jolloin oma jaksaminen oli koetuksella. Jaksamiseen oli tällöin monesti vaikuttamassa myös muut tekijät, esimerkiksi tukiverkoston vähyys. Yksi haastateltava kertoi, että yhden lapsen kanssa oli ollut helppoa. Toisen lapsen synnyttyä hän ei ollut tullut ajatelleeksi, että kahdessa lapsessa on kaksinkertainen työ ja ensimmäinen lapsi vaatii saman huomion kuin aikaisemminkin.

kun mä olin yksin ja kaikki oli uutta

se oli niin uus tilanne kuitenkin, kun oli kaks pientä lasta ja kun ei oikein oo ketään sellasta keneltä vois pyytää apua

Neuvolan kautta ohjauksen saaneet kertoivat, että käytännössä terveydenhoitaja oli ottanut yhteyttä perhetyöntekijöihin ja kysynyt olisiko heillä tilaa uudelle perheelle. Puolet haastatelluista kertoi, ettei perhetyö alkanut heti. Aloitusta oli viivytännyt joko se, ettei perhetyöntekijöillä ollut tilaa uusille perheille ja osaltaan se, että haastateltavat olivat vielä harkinneet ottavatko perhetyötä. Yksi haastateltava kertoi olleensa aika väsynyt siinä vaiheessa, kun perhetyö alkoi. Yhden haastateltavan kohdalla jo tieto siitä, että apua on tulossa, oli parantunut omaa oloa.

se on ollu joskus syksyllä vasta, kun on saanu perhetyöntekijän ja silloin tuntu että oli jo aika poikki, se pääsi menemähän niin pitkälle sitte

Puolet haastatelluista kertoi, että perhetyö oli alkanut pian ensimmäisen yhteydenoton jälkeen. Yhden perheen kohdalla perhetyö oli alkanut jo seuraavana päivänä. Nopeasti alkanutta apua pidettiin hyvänä. Yksi haastateltava kuvasi ongelmien menevän sitä nopeammin ohitse, mitä nopeammin saadaan apua.

7.2 Perhetyön toteutus perheissä

7.2.1 Perhetyöntekijän käynnit

Perheissä toteutunut perhetyö tapahtui kaikissa perheissä perhetyöntekijän **kotikäynteinä**. Perhetyöntekijän käyntien määrät perheissä olivat hyvin samankaltaiset. Tyypillisin käyntimäärä oli kerran viikossa, 2-4 tuntia kerrallaan. Yhden perheen kohdalla perhetyöntekijän käynti oli ollut kerran kuukaudessa. Tarpeen mukaan käyntien määrää oli lisätty työskentelyn kuluessa. Yksi haastateltava kertoi, että käynnit olivat aluksi olleet kerran viikossa, mutta myöhemmin määrää oli lisätty kahteen kertaan viikossa. Yhden perheen kohdalla käynnit olivat aluksi olleet joka toinen viikko ja sen jälkeen oli jatkettu kerran viikossa tapahtuvilla käynneillä.

Haastateltavat toivat myös esiin, että perhetyön edetessä perhetyöntekijän käynti oli monesti vakiintunut tietyille tai tietyille viikonpäiville. Perhetyöntekijän ensimmäiset käynnit olivat olleet hieman lyhyempiä, kestoltaan 1-2 tuntia. Niiden sisältö oli ollut pääasiassa keskustelua ja tutustumista. Kaksi haastateltavaa kuvasi ensimmäisten käyntien olleen vaivautuneita ja tunteneet oman olonsa araksi.

kyllä ne ekat kerrat oli vähä niinku sellasia vaivautuneita ehkä tai semmosia

Käyntien määrää pidettiin pääasiassa riittävänä. Yksi haastateltava sanoi, että olisi ottanut enemmänkin perhetyötä, mutta ymmärtää resurssien rajallisuuden.

7.2.2 Kokemukset perhetyöntekijästä

Haastateltavien kuvaukset perhetyöntekijästä olivat hyvin **myönteisiä**. Perhetyöntekijä kuvattiin miellyttäväksi ja hyväksyväksi persoonaksi. Haastatteluissa nousi esiin, että perhetyöntekijät ovat kaikki erilaisia, mutta heistä kaikista löytyy paljon hyviä piirteitä. Työskentelyn myötä perhetyöntekijän kuvattiin tulleen kuin kaveriksi, jolle oli helppo puhua ja kertoa avoimesti kaikesta.

kyllä oli hyvä ja niinku pysty sillai kertomaan kaikesta ja sillai niinku pintaa syvemmältäkin, uskalsi niinku avautua

se on ollu kyllä miellyttävä persoona, jotenkin sellanen hyväksyvä, hyväksyny meirät, jotenkin se tuo sellasta jonkinlaista positiivista energiaa ja hyvää mieltä aina sitte

se tuntu niinku että se tuli mun kaveriksi, pysty kyllä hyvin puhua, ehkä just senkin takia, että se oli ihan outo ihminen, mille oli helppo puhua

Perhetyöntekijän ammatillisuuteen ja luotettavuuteen haastateltavat luottivat vahvasti. Perheet kokivat, että voivat luottaa työntekijään ja keskustella hänen kanssaan luottamuksellisesti. Yksi haastateltava arvioi ammatillisuutta sillä, että perhetyöntekijöiden, vanhempien ja neuvolan yhteisessä palaverissa esiin tulleet huomioidut perheen tilanteesta olivat olleet samanlaiset hänellä itsellään ja perhetyönte-

kijöillä. Ammatillisuuteen kuuluvana kuvattiin myös työntekijöiden hienovaraista toimintaa.

tohon ammatillisuuteen, hirveen hienovaraisesti he kyllä osaa toimia, et tavallaan se että mitä keskustelee, niin niistä ei todellakaan puhuta, tosi tärkeää ammatillisuutta ja tavallaan jonkun tiedän, joka on samassa tilanteessa ja mitenkä se kummiski on meille äideille aika iso-kin paikka, että tavallaan tulee se elämänvaihe siihen kohtaan, että tää ei meekään eteenpäin ilman jotakin ulkopuolista apua

siitä jäi tosi hyvä mieli, molemmat jotka täällä kävi oli asiansa osaavia

Kaikki haastateltavat ovat kokeneet tulleen mielestään kuulluiksi ja ymmärretyiksi. Yksi haastateltava kertoi että perhetyöntekijät olivat sanoneet voivansa tarvittaessa tehdä myös joitain kodinhoidollisia asioita, mutta haastateltava oli kokenut, että se ei ole tarpeellista. Haastateltava ei kuitenkaan pitänyt huonona, että asiaa oli ehdotettu, mutta oli halunnut perhetyöntekijöiden keskittyvän työskentelemään lasten kanssa.

vähä ne moitti, kun ne sano, että jos pitää siivota tai pestä pyykkiä, niin mä sanoin, että kyllä mä ne pystyn tekemähän itte, että kun vaan saa ne muksujen asiat kuntohon, että muutaman tunnin kun siinä ihminen on, niin ei se paljo kerkiä juttelemahan, jos se siivoaa koko ajan

Perhetyöntekijältä toivottiin suoraa kommunikointia. Asioita voidaan nostaa esiin ja keskustella niistä. Yksi haastateltava oli sitä mieltä, että perhetyöntekijä voi olla selkeästi omaa mieltään asioista. Työntekijän ammatillisuuteen kuuluu sitten tuoda asiat esiin siten, etteivät ne loukkaa perheiden omaa elämää.

7.2.3 Perhetyön kautta annettu apu perheissä

Perheiden saama apu painottui lasten- ja kodinhoitoon lähes kaikissa perheissä. Perhetyöntekijät olivat esimerkiksi vieneet lapsia ulos, leikkineet heidän kanssaan, laittaneet ruokaa ja auttaneet siivouksessa. Toisinaan oli niin, että kun perhetyöntekijä oli ollut lasten kanssa, haastateltavat olivat tehneet kotitöitä. Toisinaan osat olivat voineet vaihtua.

jos se tuli semmoseen aikaan, että lapset oli päiväunilla niin sitte me siivottiin yhdessä ja sitte jos tuli aamupäivällä niin sitte se vei niinku lapsia ulos tai leikki niiden kans, että mä sain rauhas siivota

Puolet haastateltavista toi esiin **yhdessä** tekemisen. Haastateltavat kertoivat, että perhetyöntekijän kanssa oli yhdessä siivottu ja hoidettu lapsia. Yksi haastateltava sanoi, että oli voitu lähteä esimerkiksi kävelyille. Yhdessä tekemisen myötä vastuuta oli voitu myös jakaa.

se on ihan kiva, että joku vaan tulee siihen yhyreksi päiväksi tai niiksi muutamaksi tunniksi vaan pyörittämään sitä arkea mun kans, eli ihan ruokaa laittaa ja hoitaa ne lapset siinä mun kans sen hetken aikaa. Se siinä on niinku se tärkein juttu

on saanu jakaa sitä vastuuta niinku, ettei tartte olla kokoajan niinku silmät ja korvat joka suuntaan

Keskustelut perhetyöntekijän kanssa koettiin erittäin tärkeiksi arjen töissä auttamisen lisäksi. Perhetyöntekijälle oli helppo puhua, koska hän oli **ulkopuolinen** henkilö eikä sukulainen tai ystävä. Keskustelut koettiin tärkeiksi myös siksi, koska arjessa ei monesti ollut toista aikuista, jonka kanssa jutella jokapäiväisistä asioista. Keskustelujen kautta perhe pystyi saamaan erilaisia näkökulmia asioihin. Yksi haastateltava kertoi, että perhetyöntekijä oli ehdottanut vaihtelua vakiintuneisiin toimintamalleihin. Vaihtoehtoa ei perhe itse ollut tullut ajatelleeksi. Yksi haastateltava kertoi, että koska arjessa ei ole toista aikuista, niin perhetyöntekijän kanssa suuri osa ajasta kuluu puhumiseen.

sillai apuna siivoamises ja arjen hommis, lapsenhoidos, eniten mulla oli kyllä se, että on joku juttukaveri

tavallaan on saanu vähä peilausta ja ajatuksia miten vois tehdä, mikä on ollu hirveen tärkeetä

Keskustelut **parisuhteesta** tulivat myös esiin haastatteluissa. Perhetyöntekijä oli koettu sellaiseksi, joka ymmärtää ja jonka kanssa oli helppo puhua parisuhteesta.

sitte me tuosta parisuhteesta juteltiin jonkin verran, se tuntu jotenkin, se ihminen joka meillä oli, niin jotenkin semmoselta, että se jotenkin ymmärsi mua niis asiois

Haastateltavat kertoivat, että perhetyöntekijä oli ollut kannustava ja häneltä oli saanut vahvistusta omille toimintatavoille.

se vaan oikeestaan kehui vaan kaikkea mitä mä tein (naurahtaa) musta ainakin tuntu, että mä teen kaiken oikein

pääasiassa se oli enemmänkin sellasta...mikähän se sana nyt oli...vahvistusta sille, että mä en tee oikeen paljo väärin

Yksi haastateltava kertoi, että yksi isompi prosessi perhetyön aikana oli ollut lapselle toteutettu **unikoulu**. Unikoulua varten perhe oli saanut perhetyöntekijältä ohjeita, joita oli myös käytännössä yhdessä toteutettu. Yhdessä perheessä perhetyö oli ollut lähes yksinomaan lasten kanssa työskentelyä ja heidän tukemistaan vanhempien avioeron jälkeen. Haastateltava kertoi, että perhetyöntekijät olivat jutelleet paljon lasten kanssa ja käyneet heidän kanssaan esimerkiksi kävelyllä tai retkellä. Puolet haastateltavista toi esiin myös sen, että perhetyön avulla he olivat saaneet muutaman kerran hieman omaa aikaa ja voineet käydä esimerkiksi lenkillä tai harrastaa jotain. Haastateltavat sanoivat, että muuten heillä ei yleensä ole sellaiseen mahdollisuutta tai se on hankalampi toteuttaa lasten vuoksi.

mäkin oon kerran saanu käyrä lenkillä yksin, kun ei sellaista mahdollisuutta oo

Perhetyö oli mahdollistanut myös sen, että vanhempi pääsi yhden lapsen kanssa esimerkiksi sairaalakäynnille tai muskariin. Yksi haastateltava mainitsi, että yhdellä kerralla perhetyöntekijä oli ollut sairaiden lasten kanssa niin, että hän pääsi käymään kaupassa.

7.2.4 Toteutunut perhetyö eri perheenjäsenten näkökulmasta

Haastateltavat kertoivat, että perhetyöntekijän käynnit olivat itselle odotettuja. Yksi haastateltava kuvasi, että oli itsekkin yllätynyt kuinka positiivisesti kokee ne. Perhetyöntekijän käynnin koettiin hyvällä tavalla rikkovan normaalia arkea. Haas-

tateltavat kuvasivat, että perhetyö auttoi selkeästi omaan jaksamiseen. Perhetyöntekijän käynnin jälkeen olo oli energinen ja helpottunut.

aina sen jälkeen kun se lähti, niin oli niinku semmonen helpottunut ja semmonen kauheen energinen ja semmonen olo..että kyllä se ihan selkeesti autto..ja autto siihen jaksamiseen

jotenkin sitä ittekin melkein niinku odottaa sitä päivää, se on mulle itellekin ollu yllätys että mä sillai sen koen, yleensä ei oo mukavaa että kukaan muu tulee tekemään mitään tai, mutta nyt on tosiaan ollu tällanen positiivinen kokemus

Kaksi haastateltavaa oli kokenut itselleen tärkeänä sen, että perhetyöntekijällä oli samankaltaiset toimintatavat kuin itsellä. He toivat esiin samanlaisen käsityksen lastenkasvatuksesta ja miten asiat hoidetaan käytännössä. Nämä olivat helpottaneet osaltaan työskentelyä. Yksi haastateltava kertoi, että esimerkiksi oman äidin kanssa saattaa vastaavissa tilanteissa tulla ristiriitoja.

että, jos huomaa semmosta samanhuoltosuutta, että mitenkä työntekijä hoitaa vaikka asioita, ja jokainen on erilainen siinä että mitenkä työn tekee käytännössä, mut justiin se et huomaa et katopa, me ollaan aika samantyyliisiä, niin se on hirveen helpompaa

Kahdessa haastattelussa tuli esiin, että he eivät mielellään halunneet kertoa perhetyöntekijän käynneistä muille. Haastateltavat kertoivat, että lähipiirille oli kerrottu perhetyöstä, mutta ei muille. Perhetyötä ei kuitenkaan varsinaisesti salattu, mutta haastateltavat kokivat, että kertomisessa oli jonkinlainen kynnys. Haastateltavat sanoivat, että miettivät muiden reaktioita asiaan. Vastausten antamista muiden esittämiin kysymyksiin pidettiin hankalana. Yksi haastateltava kuvasi muiden ihmisten ajattelevan, että mitähän hänestä on neuvolassa ajateltu, mitä hän on siellä puhunut, mitä tässä nyt ennalta ehkäistään ja miksi ei pärjää ilman perhetyötä. Toisaalta perhetyöstä ei haluttu kertoa siksi, koska ajateltiin sen aiheuttavan kateutta. Kateutta arveltiin tulevan siitä, että perhe oli ollut etuoikeutettu ja saanut ennaltaehkäisevää perhetyötä.

en mä oo puhunu kellekään oikeestaan että meillä on käyny tällanen, isovanhemmat on tienny ja pikkusisko, jollakinlailla ainakin mun luon-

ne on ainakin semmonen, että tulee mietittyä että mitähän muutkin sitte sanoo, et jonkinlainen kynnyks siinä on

kai sitä jollakin lailla sitten kokee...niin...että onko sitä sitte huono äiti vai miten sitä sitten ajattelee, et joku tulee meidän perheeseen ja tekee, on lasten kans ja näinpoispäin, ite sen paletin tietysti pitäis kyetä pyörittämään

Yksi haastateltava puolestaan kertoi, että on avoimesti kertonut ja tavallaan mainostanutkin ennaltaehkäisevää perhetyötä. Hän kertoi, että perhetyöntekijäkin oli kehottanut rohkeasti kertomaan perhetyöstä. Siten se saisi hyvän kuvan ihmisten mielissä.

Haastateltavat kertoivat, että puoliset olivat hyvin vähän olleet läsnä perhetyöntekijän käyntien aikana. Yhden perheen kohdalla puoliso oli nähnyt perhetyöntekijää koko aikana vain pari kertaa. Puolison kuvattiin kuitenkin suhtautuvan positiivisesti perhetyöhön. Yksi haastateltava kertoi, että puoliso oli jännittänyt perhetyöntekijää ja kokenut hieman ahdistavana sen, kun perhetyöntekijä oli yrittänyt saada tätä osallistumaan kodin töihin. Toinen haastateltava taas kertoi, että perhetyöntekijä ulkopuolisena henkilönä oli saanut puolison ymmärtämään kuinka tärkeää on järjestää aikaa myös omalle perheelle.

mieskin on nyt enemmän ymmärtäny, kun sitä on sillai ulkopuolinenkin sanonu kans, että munkin jaksamisen kannalta sitte, ja sitte toki miehenkin jaksamisen kannalta, kun miehelläkin on vaan se työ ettei se kerkee olla oman perheen kans, että se on vaan niinku pakko ottaa sitä aikaa

Haastateltavat kertoivat, että lapset olivat ottaneet perhetyöntekijän hyvin vastaan ja olleet innostuneita aina perhetyöntekijän tullessa perheeseen.

kyllä se oli aina innoissaan kun (perhetyöntekijä) tuli, ja nauroi, huommas, että se ei ainakaan mihnään vaihees vierastanu

Perhetyöntekijän käynti oli odotettu ja lapset kyselivät milloin työntekijä on tulossa. Lapset olivat suhtautuneet myönteisesti, kun heille oli edellisenä päivänä kerrottu, että perhetyöntekijä on huomenna tulossa. Haastateltavien mielestä oli erittäin

tärkeää, että lapset pitivät perhetyöntekijästä ja tulivat hyvin toimeen hänen kanssaan. Sen kuvattiin olevan erittäin hyvä pohja perhetyöstä saatavalle avulle.

kyllä ne välillä kyselee, että koska se tulee, kyllä ne kovasti tuntuu tykkäävän ja mulle se onkin oikeestaan niinku tärkein asia, että lapset niinku tykkää

et on oikeestaan tosi tärkeää se, että lapset on niinku sillä tavalla otanu hyvin työntekijän omaks hyväksi tutuksi, se on jotenkin semmosen äärimmäisen hyvä pohja sille, että mikä se apu siitä voikaan sitte tulla

7.2.5 Ryhmätoiminta

Haastatelluista puolet oli osallistunut **suljettuun äiti-lapsiryhmään**, jota perhetyöntekijät olivat järjestäneet perhetupa Soffassa. Ryhmä oli koettu positiivisena asiana. Ryhmään lähtemisessä oli aluksi kuitenkin ollut kynnyks. Haastatelluista kaksi kuvasi, että heillä oli ennakkoluuloja ryhmään lähtemistä kohtaan. Ennakkoluulot liittyivät muihin äiteihin, joita ryhmässä olisi. Toinen oli kuvitellut, että muut äidit olisivat kauhean hienoja verrattuna itseän. Toinen taas kuvitteli, että kaikki äidit ryhmässä olisivat masentuneita ja ajatteli itsekin masentuvansa, mikäli lähtee mukaan. Molemmat kertoivat, että ennakkoluulot olivat täysin turhia. Ryhmässä oli ollut aivan tavallisia äitejä. Muut äidit kuvattiin mukaviksi. Heidän kanssaan oli ystävystytty ja oltiin tekemisissä edelleenkin.

mä ajattelin, että kehtaanko mä mennä sinne, jos siellä on oikein hienoja äitejä, mutta kyllä siellä oli ihan tavallista sakkia, että kyllä sinne uskalsi mennä

ihan kiva, että olin siinäkin ryhmäs, oli ihan hyviäkin, että ihan selasiakin kaveria ihan sain, että ollaan tekemisis niinku muutenkin

Yksi haastateltava oli kokenut olleensa välillä eri aaltopituuksilla ryhmän muiden äitien kanssa. Tämä oli johtunut siitä, että äideissä oli ollut hyvin eri-ikäisiä. Perhe-elämän ja varsinkin samanikäisten lasten koettiin kuitenkin olevan yhdistävänä tekijänä. Yksi haastateltava sanoi, että parasta ryhmässä oli se, että näki toisiakin äitejä. Haastatteluissa tuotiin esille myös ryhmän merkitys lapselle. Lapselle koet-

tiin olleen tärkeää, että oppii olemaan muiden lasten kanssa. Suljetun äiti-lapsi ryhmän lisäksi oli saatettu osallistua myös kaikille avoimeen Soffassa järjestettyyn ryhmätoimintaan.

meillä oli kipsivalu muksun kärestä ja leivottiin pipareita, ulkoiltiin ja kerran tehtiin yhyres ruokaa ja syötiin ne, et joo, ne maanantait oli yleensä ne et oli ohjelmaa, sitte tietysti kun perjantaisin oli se yleinen, niin se oli sit vain rupattelua

Kaksi haastateltavaa kertoi, että heillä lapsi on osallistunut perhetyöntekijöiden järjestämään **lapsiparkkiin**. Toimintaa pidettiin hyvänä kehitysideana ja perheen kannalta toimivana ratkaisuna. Haastateltavat kertoivat, että lapsiparkissa lapset näkevät toisia lapsia ja saavat leikkiä. Lapsiparkissa ryhmä tarjoaa lapselle erilais- ta kommunikointia ja kohtaamista. Lapsiparkin ansiosta vanhemmat pystyvät hoi- tamaan sellaisia arjen asioita, joita ei lapsen kanssa pystyisi. Hyvänä asiana pidet- tiin myös sitä, että toiminta hyödyttää useaa perhettä ja lasta samanaikaisesti.

7.2.6 Ohjaus muihin palveluihin

Haastateltavista kaksi kertoi, että olivat jo ennen perhetyön aloitusta käyneet **Per- hetupa Soffan** toiminnassa. Toiset kaksi haastateltavaa olivat aloittaneet käyttä- mään Soffan palveluja perhetyöntekijän ohjaamana. Perhetyöntekijät olivat myös yleisesti kertoneet Soffan toiminnasta. Yksi haastateltava sanoi, että perhetyönte- kijä oli antanut seurakunnan puhelinnumeron keskusteluajan varaamista varten. Haastatteluissa tuli esiin, että perhetyöntekijältä on helppo tiedustella, mikäli tarvit- see muita palveluja. Yksi haastateltava oli osallistunut ryhmätoimintaan, johon hän oli saanut ohjauksen suoraan Soffasta. Osa haastatelluista kertoi osallistuneensa perhetupa Soffassa järjestettyyn parisuhdeiltaan. Idea osallistumiseen oli tullut perhetyöntekijöiltä. Parisuhdeiltaan oli järjestetty lapsille oma lapsiparkki. Tilaisuut- ta pidettiin ideana ja toteutuksena hyvänä.

perhetyöntekijältä sain sillo kans, että kysyyn kun tuntu että pakko päästä keskustelemaan jonnekin niin, ja saatiin sitte puhelinnumero sitte niinku, seurakunnalla on sitä keskusteluapua, että senkin sain sit- te perhetyöntekijältä kun mä kysyin

me oltiin yhdessä parisuhdeillassa, ihan työntekijältä tullu idea että, tavallaan saatiin olla yksi niistä pariskunnista, jotka niinku sai osallistua siihen, et siinä mielessä se oli aika hieno kans

Haastatteluissa tuli esiin, että perhetyöntekijät ovat tiedottaneet perheitä ajankohdaisista perheille suunnatuista tapahtumista. Tällaisia olivat esimerkiksi lastenvaatekirppikset. Yksi haastateltava oli käynyt lapsensa kanssa kokkikoulussa perhetyöntekijän vinkistä. Hän oli kokenut sen mukavana yhteisenä aikana lapsen kanssa.

7.2.7 Perhetyön loppuminen

Perhetyön loppumisesta haastateltavat kertoivat, että siinä vaiheessa **ei enää ollut tarvetta** perhetyölle. Syynä mainittiin erityisesti se, että lapset olivat kasvaneet. Perheessä, jossa avuntarve kohdistui lapseen, huomattiin, että lapset eivät enää niin paljon odottaneet perhetyöntekijän käyntiä. Perhetyön aloitusvaiheessa olleet ongelmat olivat myös poistuneet. Loppuvaiheessa perhetyöntekijän käyntejä perheissä oli saatettu harventaa. Myös työntekijän jääminen kesälomalle tai työntekijän vaihtuminen oli ollut ajankohta perhetyön loppumiseen. Perheissä, joissa on vielä perhetyö meneillään, oli puhuttu perhetyön lopettamisesta jossain vaiheessa. Päätymisen on ajateltu tehtävän myös vähitellen käyntejä harventamalla. Yksi haastateltava arvioi, että perhetyön tarve tulee häviämään, kun lapset hieman kasvavat ja elämäntilanne muuttuu.

oikeestaan se meni niin, että se perhetyöntekijä jäi kesälomalle ja (lapsi) alkoi olla jo sen verran isompi, että musta tuntu, että nyt mä jo niinku pärjään, ei ollu enää niin tarvetta sitte

lapset on kasvanu ja tavallaan niinku oma elämäntilanne varmasti on jossain kohtaa erilainen, et sitten näkee, et no tää on ollu vaihe ja taas eteenpäin

Kaikki haastateltavat olivat yksimielisesti vahvasti mieltä siitä, että ovat perhetyön avulla saaneet juuri sen tuen ja avun mitä tarvitsivat kyseisessä elämäntilanteessa.

kyllähän sitä huomaa että niillä on joku hätä, mutta kun ei pystynyt auttamahan niin se tuli niinku paikkahansa aiva oikiaan

hyvä asia ja tavallaan tilanne huomioon ottaen, että mikä se on nyt se perhetilanne tällä hetkellä, niin, se on niinku just nyt oikeessa hetkessä, kaikin puolin voi sanoa, että se auttaa tilannetta nyt, eikä sitten joskus

Yksi haastateltava kertoi, että oli perhetyön aikana miettinyt, että pitäisikö perhetyö lopettaa. Hän oli ajatellut että tekeekö väärin ja viekö paikan joltain muulta, joka tarvitsisi kipeämmin perhetyötä. Haastateltava ei ollut kuitenkaan malttanut lopettaa palvelua, koska pitänyt niin paljon perhetyöntekijän viikoittaisista käynneistä.

et mä ajattelin et vienkö mä nyt joltakin joka vielä enemmän tarvis tätä palvelua, pitäiskö mun lopettaa, kun mä tunsin, että en mä nyt niin huonosti voiva oo, mut se oli niin ihanaa, et täällä joku viikolla kävi et en malttanu sitä lopettaa

Nyt jälkeenpäin haastateltava oli sitä mieltä, että perhetyöstä oli ollut suuri apu eikä hän tehnyt väärin ottaessaan sitä.

7.3 Ennaltaehkäisevän perhetyön kehittäminen

7.3.1 Perheiden kokemat hyvät ja huonot puolet

Kysyttäessä mihin haastateltavat olivat perhetyössä erityisen tyytyväisiä, suurin osa haastateltavista toi esille perhetyöntekijöihin liittyvät ominaisuudet ja sen lisäksi käytännön apu, jota oli saanut. Parasta oli ollut se, että perhetyöntekijä oli ”**hyvä tyyppi**”, jonka kanssa pystyi avoimesti puhumaan kaikesta. Yksi haastateltava nosti keskustelun tärkeämmäksi kuin lapsiin liittyvän yhteisen tekemisen. Perhetyöntekijän ominaisuuksista arvostettiin myös hyvää yhteistyötä, kannustamista ja sitä, että lapset pitivät hänestä. Yksi haastateltava korosti tärkeänä asiana erityisesti sitä, että lapsilla on hyvä olla työntekijän kanssa.

mikähän olis kaikista parasta, ehkä se niinku sellanen avoimuus, ja sellanen että sille pysty puhumaan kaikesta ja ei tarvinnu niinku esit-

tää mitään että kyllä meillä hyvin menee(naurahtaa) tai niinku silleen, se kuunteli ja ymmärsi ja osas neuvoa, se oli ehkä parasta

Yksi haastateltava oli erityisen tyytyväinen suljettuun ryhmään, johon oli osallistunut ja nosti sen parhaaksi asiaksi perhetyössä. Tyytyväisiä oltiin myös siihen, että apua sai nopeasti.

no se justihin, että se apu tuli niin yllättävän nopeaa

Haastateltavat eivät osanneet selvästi nimetä mitään mihin olisivat olleet erityisen tyytymättömiä. Puolet vastaajista korosti, että saivat sellaista apua kuin tarvitsivatkin. Yksi haastateltava oli kokenut huonona sen, että perhetyöntekijä oli yrittänyt ohjata palveluun, joka ei haastateltavan mielestä olisi tuonut ratkaisua ongelmaan. Haastatteluissa tuli esiin, että toisinaan perhetyöntekijä on hoitanut puhelimitse omia asioitaan kotikäynneillä. Yksi haastateltava sanoi, että hänen mielestään perhetyöntekijän tehtävänä on ”olla paikalla”, vaikka ei juuri sillä hetkellä olisi mitään erityistä tehtävää tehtävänä.

no, ehkä kun se, että kun se perhetyöntekijä on paikalla, niin ehkä hänen tehtävänsä on oikeasti olla paikalla

Haastatteluissa nousi esiin, että **perhetyöntekijän työnkuva** oli hieman epäselvä. Tämä on tullut esiin varsinkin perhetyön alkuvaiheessa. Yksi haastateltava kuvasi, että ei tiennyt voiko perhetyöntekijää pyytää tekemään jotain tiettyä kodin tehtävää vai ei. Haastateltava sanoi ymmärtävänsä, että perhetyöntekijän tehtävä ei ole esimerkiksi aloittaa kodin siivoamista. Perhetyön kuluessa oli tullut ymmärrys siitä, että perhetyöntekijä voi myös tehdä joitain pieniä, ajankohtaisia kodin töitä sovittaessa. Tämä oli helpottanut työskentelyä perhetyöntekijän kanssa. Perhetyöntekijän työnkuvaa toivottiin selkiytettävän siten, että se olisi selkeästi erotettavista kodinhoitajan työnkuvasta. Työnkuvaa selkiyttämällä perheille ei tulisi väärää kuvaa tai turhia odotuksia.

mikä on esimerkiksi kodinhoitaja ja mikä perhetyöntekijä, mikä on se ero? onko niissä jotain yhteistä vai erilaista? et niinko tavallaan kodinhoitaja on monille silleen tutumpi nimike, vaikkei se oo millään tavalla ollu elämässä konkreettinen, mutta se että et mites nää niinku eroaa

ja mitä tämä ihminen tekee, et apuna elämässä, mutta missä asioissa se on? et millä tavoin konkreettisesti se on?

Ennaltaehkäisevä perhetyö sanana koettiin haastateltavien keskuudessa huonoksi. Haastatteluissa nousi esiin, että perhetyötä pitäisi markkinoida jollain toisella nimellä. Nimen muutos voisi madaltaa kynnystä vastaanottaa perhetyötä. Nykyinen sana koettiin liian virallisena ja saattavan siksi pelottaa ihmisiä.

se kuulostaa semmoselta niin viralliselta ja semmoselta, se vois olla semmosta ettei se olisi niin virallista, se vois madaltaa sitä kynnystä, kaikki virallinen yleensä pelottaa ihmisiä

koska just se ennaltaehkäisevä, se on, se kuulostaa kamalalta

Yksi haastateltava mainitsi myös ennaltaehkäisevästä perhetyöstä olemassa olevan esitteen. Hänen mielestään siinä voisi laajemmin tuoda esiin sen, mitä perhetyö voi käytännössä sisältää. Haastateltava kertoi, että esitteessä kerrotaan, että ennaltaehkäisevä perhetyö auttaa äitiä jaksamaan, mutta epäselväksi jää millä tavoin se auttaa äitiä jaksamaan.

Kysyttäessä mitä perhetyössä haluttaisiin muuttaa, useimmat haastatelluista sanoivat, että eivät haluaisi muuttaa mitään. Yksi haastateltava sanoi, että ei haluaisi vaihtaa heillä käyvää perhetyöntekijää. Muutosehdotuksia kysyttäessä tuotiin jälleen esille ennaltaehkäisevä perhetyö -nimen muuttaminen.

en mä oikeen tierä, kun mä tykkäsin siitä justiin noin, se sopi meille niin hyvin, että mä en muuttaisi siitä niinku mitään

Kaikki haastateltavat arvostivat sitä, että ennaltaehkäisevä perhetyö on maksutonta. Perhetyön koetaan siten olevan kaikkien, myös vähävaraisten saatavilla. Maksuttomuutta kuvattiin positiivisena asiana, uskomattoman hienona palveluna ja mahdollisuutena.

sehän on tosi niinku mahtava asia, koska silloin tietysti vähävaraistenkin on helpompi hakea apua

ihan uskomaton asia, et kyl näin perheellisenä ajattelee että se on kylä aika uskomattoman hieno asia

ihanaa, niinku se vielä just niinku, kun tuo mies varsinkin on semmonen, että mitä se maksaa ja mä sanoin että se on ihan ilmasta, niin se oli kans tosi tyytyväinen

Suurin osa haastatelluista olisi ottanut perhetyötä, vaikka se olisi ollut maksullistakin. Maksun suuruus olisi vaikuttanut osaltaan asiaan. Yleisesti oltiin sitä mieltä, että avuntarpeen ollessa suurimmillaan, avusta olisi voitu maksaa. Haastatteluissa tuli esiin, että silloin palvelua ei olisi käytetty niin kauan kuin nyt oli käytetty. Haastatteluissa tuli myös esiin, että koska perhetyö ei maksanut mitään, sitä otettiin herkemmin. Kaksi haastateltavaa toi esille, että heillä ei ehkä olisi ollut varaa maksaa perhetyöstä.

7.3.2 Avun riittävyys ja kehitysehdotuksia työskentelytapoihin

Haastateltavat olivat tyytyväisiä ennaltaehkäisevästä perhetyöstä saamaansa apuun. He kokivat, että se oli ollut riittävää siinä elämänvaiheessa. Helpottavaa oli ollut jo tieto, että apua on. Mikäli muuta apua on tarvinnut, sitä on voinut kysyä perhetyöntekijältä. Yksi haastateltava sanoi, että näin jälkeinpäin ajatellen olisi pitänyt hakea myös itselleen apua, mutta se oli jäänyt tekemättä.

Haastatteluissa tuli esiin, että mikäli perhetyötä ei olisi ollut tarjolla, tilanne olisi saattanut olla huonokin. Suurin osa kertoi, että voimat olisivat voineet loppua ja oma totaalinen väsyminen olisi ollut yksi mahdollinen seuraamus. Perhe-elämä olisi ollut myös monella tapaa enemmän kaoottista ja stressaavaa. Yksi haastateltava sanoi, että vaihtoehtona olisi voinut olla se, että hän muuttaisi lasten kanssa muualle. Toinen haastateltava taas sanoi, että eläminen olisi ollut enemmän neljän seinän sisällä oloa. Tällä hän viittasi erityisesti suljettuun ryhmään pääsemiseen.

siis aika paljon enemmän kaaosta ja tavallaan niinkun elämä olis jossain kohden ollut äärimmäisen stressaavaa ja tota niin just mietin sitä että kuka niis erinäisissä tilanteissa olis kyennyt olemaan apuna

*ehkä tuntuu että itelle se olis ollu se paras vaihtoehto, että mä olisin lähteny lasten kans pois kokonansa, kun niinku ittestä tuntu niin ras-
kaalta*

Haastateltavat eivät osanneet sanoa mitä olisivat tehneet sitten, jos perhetyötä ei olisi ollut. Yksi haastateltava mietti, että kuka sitten olisi ollut auttamassa. Yleisesti oltiin sitä mieltä, että jollain tapaa olisi selvitty, mutta mietittiin sitä miten pahaksi tilanne olisi voinut mennä. Yksi haastateltava toi esiin, että ilman perhetyötä ei varmasti olisi jaksanut vielä palata takaisin työelämään. Perhetyön kuvattiin olevan myös tekijä, joka auttaa jaksamaan jatkossakin.

no mä sitkeänä persoonana ehkä olisin pärjänny ilmankin, jos nyt näin sanotaan, mä luulen, että se perhetyö on kuitenkin yks tekijä mullakin mikä pitää..no..pään pystyssä jatkossakin, kun mä kuitenkin oon aika lujilla tuola kotona

Perhetyöntekijöiden työskentelytapoja haastateltavat pitivät hyvinä. Perhetyöntekijän toivottiin työssään keskittyvän erityisesti lapsen asemaan. Kaksi haastateltavaa toi esille, että perhetyöntekijän käyntien aikana äidillä olisi mahdollisuus tehdä jotain yksinkin eli annettaisiin äidille omaa aikaa. Erityisesti tämä olisi hyvä, mikäli äidin oma vointi on huono. Yksi haastateltava sanoi, että hän itse ei kokenut sel- laista tarvitsevansa, mutta voisi kuvitella, että joillekin se olisi hyvä.

mä oon sitä mieltä että siihen kannattaa keskittyä enemmän, lapsen asemaan

Puolet haastateltavista toi esille perhetyöntekijöiden **käynnin keston**. Haastateltavat olivat sitä mieltä, että moniin asioihin kolme tuntiakin saattaa olla liian lyhyt aika. Tällöin saattaa tulla tilanteita, jolloin jonkin asian tekeminen jää kesken, koska työntekijän on lähdettävä. Haastateltavat sanoivat toisaalta ymmärtävänsä sen, että avuntarvitsijoita on muitakin ja ettei ajan lisääminen välttämättä ole mahdollista. Yksi haastateltava toi esille sen, että joskus satunnaisesti käynti voisi olla koko päivän kestävä.

nopiaahan niiren käynti oli, mutta kyllä mä sen ymmärrän kun niillä on niin paljo asiakkaita

et kun se perhetyöntekijä tulee niin, kyl se, jollain tavalla olisi parempi, ei ehkä minun toiveestani, vaan olettaisin, että muittenkin toiveesta, että se aika oikeesti olis niinku pidempi

Perhetyöntekijän käynteihin toivottiin enemmän **suunnitelmallisuutta**. Edellisellä kerralla voitaisiin jo miettiä seuraavan kerran käyntiä ja sen sisältöä. Mikäli itsellä on masennusta, ei jaksakaan miettiä millaista apua perhetyön käynnillä haluaa. Yksi haastateltava kuvasi, että perhetyöntekijä oli varsinkin alkuvaiheessa perheeseen tullessaan kysynyt mitä tälle kerralle oli suunniteltuna. Haastateltava kertoi, että hän ei ollut osannut sanoa siihen mitään. Hän sanoi, että ei ollut väliä minkälaista apua saa, kunhan vaan saa apua.

suunniteltaisiin jo etukäteen mitä ens viikolla tehdään, ihan oikeesti mä voin tunnustaa, että jos itse on oikein masentunut niin sitte se menee vähän hukkaan se päivä kun ei oo pystynyt eikä jaksanut miettiä mitä sitte yhdes tehtäis. elikkä sovittais jo etukäteen vaikka seuraavalle viikolle, että otetaan yhdes ja pestään vaikka sauna tai, että osais henkisesti jo varautua

Perhetyöntekijän käynnin toivottiin myös aikataulullisesti ajoittuvan päivästä sellaiseen aikaan, jolloin perheessä on oikeasti tarvetta avulle. Perhetyöntekijän toivottiin myös tulevan siihen kellonaikaan, kun on ollut sovittuna. Toisaalta tuotiin esiin, että perhetyö on varmasti luonteeltaan sellaista, jossa aikataulut elävät perheiden mukaan.

7.3.3 Tilanteet, jolloin perhetyötä tarvitaan

Haastateltavat suosittelisivat perhetyötä monenlaisille perheille. Yksi haastateltava arveli, että moni perhe varmasti tarvitsisi jonkin verran perhetyötä. Lapsien lukumäärän ei koettu olevan välttämättä ratkaiseva tekijä siinä hyötyisikö perhe perhetyöstä. Yksi haastateltava sanoi, että monet äidit väsyvät nykyään herkästikin riippumatta lasten lukumäärästä. Muun elämäntilanteen kuvattiin olevan pitkälti myös yhteyksissä jaksamiseen. Yksi haastateltava suosittelisi perhetyötä perheille, joissa on enemmän kuin yksi alle kolmevuotias. Myös kolme pientä lasta kuvattiin vaativaksi tilanteeksi. Vauvan nukkumisongelmat, masennus, tukiverkoston puute, nuoret äidit ja lasten sairaudet mainittiin myös syynä tarvita perhetyötä. Yksi haas-

tateltava mainitsi yhtenä ryhmänä työttömät, joilla ei ole tulossakaan mitään vaihtelua elämään. Yksi haastateltava suosittelisi perhetyötä perheille, joissa on vaarana, että perheen tilanne voisi vaikuttaa epäsuotuisasti lapsiin.

jos niitä pieniä lapsia on, ei niitä mun mielestä tarvi olla niinku olla montakaan, että jos kokee sen oman elämän tilanteen niin, että nyt tää ei niinku suju tai joku asia ei suju tai että tuntuu, että se oma jaksaminen on vaan niinku vähissä

nykyään musta tuntuu, että monet tekee lyhyellä välillä kaks lasta, niin siinä voi äkkiä tulla se ettei jaksakaan

mun mielestä niinku kuka vain, kuitenkin tilanteet on aina erilaisia, juttiin on puhuttu siitä kun joku voi olla kolmen lapsen kans ja ei mitään, mutta se muu elämäntilanne, että kun meilläkin oli - - - ja kaikki sellanen, olis voinu tilanne olla eri, jos ei olisi mitään sellasta ylimääräistä ollu

Haastateltavat olivat yleisesti sitä mieltä, että apua kannattaa ottaa vastaa ennen kuin tilanne on vakavampi. Heidän mielestään kannattaisi hyödyntää sitä mitä on tarjolla. Suuremman kriisin ennalta ehkäisemistä pidettiin tärkeänä.

7.3.4 Neuvolan rooli ennaltaehkäisevässä perhetyössä

Haastatteluissa nousi esiin se, että neuvolassa on **vaikea** kertoa, mikäli perheen arki ei sujukaan kovin hyvin. Neuvolakäynneillä halutaan näyttää hyvä puoli eikä aleta ensimmäisenä kertomaan millaista todellisuus on. Neuvolakäynneillä äidit myös monesti miettivät mitä lapsesta sanotaan ja sitä onko kaikki hyvin. Tämän vuoksi neuvolassa voidaan olla hieman varuillaan. Neuvolassa käynti kuvattiin myös "virallisena" käyntinä, jossa on vaikea kertoa oudolle ihmiselle, ellei mene hyvin. Yksi haastateltava toi esiin omalle kohdalle sattuneen tapauksen, jolloin ei mielestään saanut empaattista vastaanottoa terveydenhoitajalta.

sekin on ehkä vähän semmosta että mä luulen että kovinkaan moni ei sielä neuvolas neuvolakäynnillä sano, että jos joku on huonosti, että halutaan vaan näyttää, että kaikki on hyvin...niin..niin... eikä ne mun mielestä hirveesti sitä edes niinku kysele. mun mielestä ne niinku keskittyy vaan siihen miten se vauvan kasvu menee

Haastatteluissa neuvola tuotiin myös esiin tahona, josta ei tiedä kuuluuko koko perheen kokonaiskuvio sinne vai vain pelkästään lapset. Yksi haastateltava kuvasi, että tämä asia hämärtyy mielessä äitiysneuvolasta lastenneuvolaan siirryttäessä.

Neuvolalla kuvattiin olevan iso rooli siinä, että huomataan apua tarvitsevat ja ohjataan heidät eteenpäin. Haastateltavat pitivät tärkeänä sitä, että neuvolassa kysytään myös **vanhempien ja koko perheen voinnista**. Kysymysten tulisi sisältää aitoa luottamusta ja välittämistä, siten etteivät ne olisi rutiinikysymyksiä. Hyvänä pidettiin sitä, että terveydenhoitaja osaa aistia, jos joku on hieman väsyneen oloinen. Neuvolan toivottiin myös enemmän tuovan esiin synnytyksen jälkeistä masennusta ja masennusta yleensä. Tällöin ihmiset saisivat siitä lisää tietoa ja tietäisivät, että sitä voi myös ehkäistä.

mun mielestä se on tärkeä, että vaikka ne lapset sielä on niinku ensisijaisia, mutta kyllä me vanhemmat tää paletti pyöritetään, että varmaan ehkä ei se paha olis se muutama kysymys aina jokaisella käynnillä myöskin sinne vanhempien suuntaan, että kuinka teillä muuten on mennyt

Neuvolan kautta saatavaa ohjausta ennaltaehkäisevään perhetyöhön pidettiin hyvänä. Neuvolasta saatavan ohjauksen lisäksi pidettiin tärkeänä, että on myös mahdollisuus itse ottaa yhteyttä perhetyöntekijöihin. Neuvolassa huomataan mikäli lapsella tai vanhemmalla on avuntarvetta ja pystytään sen vuoksi helposti tarttumaan asiaan. Neuvola kuvattiin aikuiselle helpompana paikkana ottaa asioita esiin, kuin esimerkiksi lääkärin luona. Yksi haastateltava oli sitä mieltä, että mikäli ohjaus tapahtuisi neuvolan kautta, hänelle tulisi tunne että puhutaan ”selän takana”.

mun mielestä se on just hyvä, neuvolatäti siellä osaa vähän kattoo, että toi vaikuttaa nyt vähän väsyneeltä, että tarjotaan, ei siihen mun mielestä mitään parempaakaan pysty kehittään, ei millään

instanssina se neuvola on hyvä, koska sielä käyrähän pienen lapsen kans. sitte niitä muitakin lapsia on siinä, että jos jotakin hätää on niin kyllä niistä hyvin äkkiä huomaa, ei välttämättä kaikki, ei se huono

paikka se neuvola oo, aikuisenkin on sielä helpompi puhua, seku mennö jonnekin lääkäriille tai jollekin

Yksi haastateltava nosti tärkeäksi asiaksi sen, että neuvolassa kerrotaan useamman kerran mahdollisuudesta ottaa perhetyötä. Avun vastaanottamisessa olevan korkean kynnyksen vuoksi vie aikaa myöntää, että apu olisi tarpeen. Yksi haastateltava oli sitä mieltä, että äidin tai isän itse hakiessa apua, hätä saattaa olla jo suuri.

se on hyvä toisaalta, että sitä kysytähän useamman kerran, koska itellä ainakin meni aikaa myöntää se, että siitä oikiasti vois ollakin hyötyä

7.3.5 Muut esiin tulleet seikat

Lähes kaikki haastateltavat olivat sitä mieltä, että ennaltaehkäisevä perhetyö työmuotona ei yleisesti ole ihmisten tiedossa. Niilläkin, jotka siitä tietävät, arveltiin olevan väärä kuva. Heidän arveltiin kuvittelevan ennaltaehkäisevän perhetyön kuuluvan sellaisille, joilla tilanne on tosi huono.

en mä usko, että ihmiset siitä niin tietää, että se on kun ne neuvolas eherottaa, sellaset ihmiset tietysti jotka on johonaki elämänvaihees käyttäny, niille se on menny se tieto sitte, se on menny sellasella kuulopuheella

Ennaltaehkäisevästä perhetyöstä toivottiin enemmän **tiedotettavan ja kerrottavan** ihmisille. Mikäli perheet tietäisivät paremmin mitä ennaltaehkäisevä perhetyö on, uskallettaisiin apua pyytää tarvittaessa. Neuvolan tarjotessa perhetyötä, asia ei myöskään tulisi yllätyksenä. Ennaltaehkäisevästä perhetyöstä toivottiin kerrottavan myös sen vuoksi, että ihmisten mielissä selkiytyisi, miten se eroaa lastensuojelun perhetyöstä. Ennaltaehkäisevästä perhetyöstä toivottiin kerrottavan jo äitiysneuvolassa ja perhevalmennuksessa ennen kuin lapsi syntyy. Perhetyöntekijät voisivat myös tehdä yhteistyötä eri tahojen kanssa ja käydä kertomassa työstään. Tässä tuotiin esiin erityisesti erilaiset äiti-lapsi-piirit ja kerhot.

sitte siitä mun mielestä pitäis just enemmän kertoa ihmisille, että mitä se on

en tierä onko ihmisillä kuinka paljon vielä vääriä käsityksiä tästä ennaltaehkäisevästä perhetyöstä, ehkä sen takia ei lähäre hakemahan sitä, kun sielä on kuitenkin se ääripääkin sitte perhetyöskin. että jos se hämää sitte, ehkä ihmisille pitäis enemmänkin sitä jollain lailla tiedottaa

Haastatteluissa ilmeni, että perheissä on tarvetta **tilapäiselle avulle**. Tilapäisen avun tarvetta on esimerkiksi silloin, kun lapset sairastavat tai kun tulee vastasyntyneen kanssa kotiin. Yksi haastateltava ehdotti, että olisi hyvä jos halukkaat voisivat saada kotiinsa apua esimerkiksi yhdeksi päiväksi synnytyksen jälkeen.

jos ollaan kipeitä, kun silloin mun mielestä on kaikkein raskainta, varsinkin jos ittekin on kipeenä ja lapset on kipeitä ja on yksin niitten kans ja että vaikka mies on töis. Ja se on vielä pahempi tilanne että, jos itte ja toinen lapsista kipee kun se toinen tarttis kuitenkin sen täyden huomion ja huolenpidon mitä yleensäkin. Ja toinen tarttis vielä enemmän, kun se on kipee, ja itte ei jaksa tehrä yhtään mitään

olis vaikka sen yhyren päivän apuna, kun tullaan laitokselta kotia, jos on vaikka semmonen tilanne, että isovanhemmat ei kukaan pääse

Haastatteluissa nousi esiin huoli perheiden tilanteesta. Apua tarvitsevia perheitä arveltiin olevan paljon. Yksi haastateltava oli sitä mieltä, että yleisellä tasolla perheiden huonosti voiminen on lisääntynyt. Hän arveli, että Kauhajoellakin on ”piilossa” perheitä, jotka tarvitsisivat apua. Yksi haastateltava toi esille, että perheille on hävettävää jonkun ulkopuolisen avun vastaanottaminen. Ennaltaehkäisevän perhetyön tarpeen haastateltavat kuvasivat ehkä lisääntyvän tulevaisuudessa. Tähän saattaa vaikuttaa avun vastaanottamisen kynnyksen madaltuminen. Kauhajoen ennaltaehkäisevän perhetyön toivottiin olevan laajempaa ja työhön enemmän työntekijöitä. Nykyisellään perhetyöntekijöitä pidettiin kiireisinä.

no, mä ajattelen siitä niin, että se on niinku varmaan tosi monen suomalaisen mielestä hävettävää, jos joku tulee auttamaan, ettei sitä haluta vaan myöntää, ettei pärjää, ennen kuin on liian myöhäistä

tämmösiä huonosti voivia perheitä on aina vain enemmän ja enemmän ja ihan yks, kaks naista ei tuohon hommaan piisaa

ainakin niillä on kokoajan kiirusta, mä oon sitä mieltä, että ei sitä oo tarpeeksi

Haastattelujen loppukommentit olivat positiivisia. Perhetyöstä oli jäänyt hyvä mieli ja avunsaannista oltiin kiitollisia.

se justihin olikin hyvä, kun sai apua siihen mitä tarvitti

kaikin puolin mahtava juttu, kaupungilta vaan enemmän rahaa tähän työhön, niin sitte on hyvä

8 YHTEENVETO

Tämän opinnäytetyön tavoitteena oli selvittää millaisena perheet ovat kokeneet ennaltaehkäisevän perhetyön Kauhajoella. Tutkimukseen haastateltiin kuutta perhetyön asiakasta. Kaikkiaan tutkimukseen osallistuneissa perheissä tehty perhetyö on koskettanut yhteensä 25 ihmistä. Haastateltavista osalla perhetyö oli päättynyt, mutta osalla se oli vielä käynnissä. Haastattelutuloksiin on jonkun verran saattanut vaikuttaa se, että perhetyötä tehdään edelleen perheessä. Silloin ei ehkä niin helposti tuoda esiin rakentavia tai negatiivisia asioita. Toisaalta niillä, joilla perhetyötä ei enää ole, voi olla vaikeuksia muistaa kaikkia olennaisia asioita. Haastatteluita tehdessäni mietin korostinko liian paljon ennaltaehkäisevää perhetyötä neuvolan perhetyönä, koska haastateltavien joukossa oli myös niitä, jotka eivät olleet saaneet ohjausta neuvolasta. Heidänkin mielestään toki neuvolalla oli iso ja tärkeä rooli. He toivat myös hyvin omia näkemyksiään esiin. Hankkeessa mallinnettu ennaltaehkäisevä perhetyö oli juuri neuvolan ennaltaehkäisevää perhetyötä, joten sen vuoksi oli mielestäni perusteltua kysyä kaikilta haastateltavilta neuvolan roolista.

Tutkimuskysymyksissä kysyttiin millaisena perheet kokivat perhetyön prosessin. Tutkimustulosten mukaan perheet pitivät hyvänä perhetyöhön ohjaamista neuvolasta, mutta myös mahdollisuutta ottaa itse yhteyttä perhetyöntekijöihin. Perhetyössä ihanteellisin tilanne on silloin, kun avuntarve lähtee perheeltä itseltään. Silloin perhe myös sitoutuu avun vastaanottamiseen ja asetettujen tavoitteiden saavuttamiseen. Kotikäyntien määrää pidettiin pääasiassa riittävänä, mutta tuotiin esiin, että ajallisesti käynnin kesto voisi olla pidempi.

Tutkimustuloksista ilmenee, että perhetyön kautta annettu apu liittyi lasten- ja kodinhoitoon. Perhetyöntekijä oli ollut apuna arjessa. Yhdessä tekeminen tuotiin vahvasti esiin. Haastateltavat arvostivat myös keskusteluita, joita oli käyty perhetyöntekijän kanssa. Perhetyössä käytettävistä menetelmistä dialoginen keskustelu tulikin vahvimpana esiin tutkimustuloksissa. Keskustelut koettiin tärkeiksi. Yhdessä perheessä apu oli ollut lähes pelkästään keskustelua lasten kanssa. Keskustelujen

kautta oli saatu vaihtoehtoisia näkökulmia omille ajatuksille tai toimintatavoille. Perhetyöntekijän kanssa oli ollut helppo puhua myös esimerkiksi parisuhteesta. Perhetyössä käytettäviä muita menetelmiä ei tässä tutkimuksessa noussut esiin. Erilaiset menetelmät, esimerkiksi toiminnalliset välineet lasten kanssa työskenneltäessä, ovatkin varmasti enemmän käytössä lastensuojelun perhetyössä. Luvussa 4.5 kirjoitin siitä millainen on neuvolan perhetyöntekijän työnkuva. Luvussa mainittiin, että neuvolan perhetyöntekijän antama pääasiallinen tuki on konkreettista arkipäivän apua ja psykososiaalista apua. Voidaankin todeta, että tutkimukseen osallistuneissa perheissä tehty työ on kohdentunut juuri tällaiseen apuun.

Yhtenä tutkimuksen alakysymyksenä oli: Miten ennaltaehkäisevä perhetyö auttoi perhettä? Luvussa 3.5 kerroin millaisia myönteisiä vaikutuksia ennaltaehkäisevällä perhetyöllä saadaan aikaan. Perhe-elämän laadun paraneminen heijastuu vanhemmuuteen, lastenkasvatukseen ja parisuhteeseen. Samoin perheen tukiverkosto ja myönteinen elämäntilanne vahvistuu. Tässä tutkimuksessa edellä mainittu tuli hyvin esiin. Haastateltavat olivat sitä mieltä, että ilman ennaltaehkäisevästä perhetyöstä saatua apua oma ja perheen tilanne olisi voinut olla huonokin. Mahdollisia seuraamuksia olisivat voineet olla omien voimien loppumien, eroaminen puolisoista tai yleisesti perhe-elämän kaoottisuus. Monet haastatelluista olivat osallistuneet perhetyöntekijöiden järjestämiin ryhmätoimintoihin. Näiden kautta oli tutustuttu muihin äiteihin ja saatu heistä uusia ystäviä. Perhetyö oli auttanut erityisesti jaksamiseen.

Tutkimuksessa esiin tulleet muutos- ja kehittämistarpeet liittyivät pääosin pieniin yksittäisiin asioihin. Mitään suuria muutoksia työmuotoon ei kaivattu. Ennaltaehkäisevä perhetyö –sanamuotona koettiin haastateltavien keskuudessa huonoksi. Tämä tuli esille jo kysyttäessä perhetyön aloitusvaiheesta. Uudestaan haastateltavat toivat asian esille muutosehdotusten yhteydessä. Ennaltaehkäisevä perhetyö onkin varmasti tutumpi käsite niille, jotka tuntevat perhetyön ammattisanastoa. Palvelun käyttäjälle se kuitenkin voi nostaa esiin eri merkityksiä, kuten tässä tutkimuksessa tuli ilmi. Tutkimustulosten mukaan palvelun sanamuoto olisikin muutettava joksikin muuksi. Heino (2008, 39) tuo esille, että perhepuhetta ja toimintamuotoja on nykyään paljon. Käsitteistö on kirjavaa ja sen vuoksi perhetyö sanan

eteen on selkeää liittää sitä kuvaava määre. Tässä tapauksessa käsite neuvolan perhetyö voisi olla palvelua parhaiten kuvaava.

Neuvolalla kuvattiin olevan tärkeä rooli ennaltaehkäisevään perhetyöhön ohjaamisessa. Tärkeäksi nostettiin se, että neuvolassa kysytään myös koko perheen kuumisia. Esiin tuli, että neuvolassa saattaa olla vaikea ottaa esiin mikäli arki ei suju hyvin. Perinteisesti lastenneuvola onkin kärjistäen mielletty vain paikaksi, jossa tutkitaan lapsen kasvua ja annetaan rokotuksia. Uuden neuvola-asetuksen mukaisissa laajoissa terveystarkastuksissa neuvolaan on kutsuttava molemmat vanhemmat. Näin pyritään saamaan koko perheen tilanteesta monipuolinen kuva. Neuvolan toimintakuvan muuttuminen kohti vielä perhekeskeisempää muotoa onkin varmasti vielä murrosvaiheessa, mutta tulevaisuudessa tutumpaa. Osaltaan siihen on vaikuttamassa myös perhetyön juurtuminen osaksi neuvolan palvelutarjontaa.

Aiempiä tutkimustuloksia toin esiin luvussa 5.2. Niissä esiin tulleet perheiden kokemukset neuvolan ennaltaehkäisevästä perhetyöstä olivat hyvin samankaltaisia kuin tässäkin tutkimuksessa. Espoossa tehty tutkimus eroaa omastani siinä mielessä, että siinä perheet olivat kokeneet perhetyön vastaanottamisen helpoksi, kun taas tässä tutkimuksessa puolet haastatelluista koki kynnyksen olevan korkea. Espoon tutkimuksessa yhtenevää oli se, että perhetyöstä tiedottaminen koettiin kehittämistarpeena. Perhetyöntekijään liittyvät ominaisuudet, keskustelu ja hyvä vuorovaikutus tulivat tärkeinä asioina esille sekä omassani että aikaisemmissa tutkimuksissa. Tässä tutkimuksessa ei tullut esiin perhetyöntekijän liian ammattiauttajamaisia neuvoja, mitkä koettiin ongelmana Mannerheimin lastensuojeluliiton Lapsiperhe-projektissa. Pääpiirtein kaikki tutkimukset tuovat esiin sen, että perhetyöhön on oltu tyytyväisiä ja se on auttanut perheitä jaksamisessa.

Perhetupa Soffa tuli tutkimuksessa esiin muiden perheiden kohtaamispaikkana. Sen toimintaa selvästi arvostettiin ja palveluita käytettiin. Soffan palveluita oli saatettu käyttää jo ennen perhetyötä. Perhetyöntekijöiden ohjaamana mukaan oli saatu lisää perheitä. Perhetyöntekijöille paikka on tarjonnut myös hyvät tilat järjestää erilaista ryhmätoimintaa perhetyön asiakasperheille. Haastateltavat nostivat positiivisina kokemuksina esiin suljetut äiti-lapsi-ryhmät ja lapsiparkin. Äiti-lapsi-

ryhmän kaltainen vertaistukiryhmä saattaa joskus olla ainoa paikka, jossa tulee ymmärretyksi omien ongelmien, ajatusten tai kysymysten edessä. Vertaistukiryhmässä pystytään auttamaan toinen toistaan. Samassa tilanteessa olevien kokemukset auttavat ymmärtämään omia tuntemuksia normaaleina reaktioina. Muilta saatu tieto on monesti tuoreinta ja perustuu kokemukseen. (Laimio & Karnell 2010,18-19.)

Perhetupa Soffan toimintaa voidaan kutsua tukitoimena ja ennaltaehkäisevää perhetyötä täydentävänä palveluna. Kauhajoella on tarjolla myös muita tällaisia lapsiperheiden palveluita. Järjestöistä Kauhajoella toimii aktiivisesti Mannerheimin lastensuojeluliitto, jonka toiminta on tarkoitettu kaikille lapsiperheille. Toiminta keskittyy erilaisiin kerhoihin, luentoihin ja kampanjoihin. (Lasten ja nuorten, 48 [Viitattu 22.4.2012].) Äippä ry on kauhajokisille pienten lasten äideille ja heidän perheille suunnattu yhdistys. Äipän toiminta kohdistuu lähinnä äiteihin, mutta myös äiteihin ja lapsiin sekä koko perheeseen. Toiminnan periaatteena on tarjota virkistystä äideille esimerkiksi retkien ja erilaisten tapahtumien muodoissa. (Äippä, [Viitattu 22.4.2012].) Kauhajoen seurakunta järjestää myös monia vanhemmille ja lapsille suunnattuja toimintoja, kuten perhekerhoja ja leirejä. Etelä-pohjanmaan ensi- ja turvakotiyhdistys ry. toimii Kauhajoella aktiivisesti ja sillä on esimerkiksi erilaista vapaaehtoistoimintaa, kuten mummu, pappa ja kummitoimintaa (Lasten ja nuorten, 48-49 [Viitattu 29.4.2012]).

Neuvolan ennaltaehkäisevän perhetyö pitäisi olla luonteeltaan matalan kynnyksen tukea. Kuten jo edellä mainitsin, tutkimuksessa tuli esiin, että puolet haastatelluista oli kokenut kynnyksen vastaanottaa perhetyötä korkeaksi. Tämä oli tullut esiin erityisesti perhetyön aloitusvaiheessa. Myös neuvolan terveydenhoitajan mukaan perhetyöstä neuvolassa keskusteltaessa perheet jäivät monesti sitä miettimään. Perheillä on suuri halu selviytyä itse. Kaikki eivät myös halua kertoa muille, että heillä käy perhetyöntekijä. Yleisesti oltiin sitä mieltä, että ihmiset eivät tiedä ennaltaehkäisevästä perhetyöstä. Tutkimuksessa tuli esille, että siitä pitäisi enemmän kertoa ihmisille. Tieto vähentäisi ennakkoluuloja, madaltaisi kynnystä palvelun vastaanottamiseen ja selkiyttäisi ennaltaehkäisevän perhetyön eroa lastensuojelun perhetyöstä. Liiallisen tiedottamisen riskinä voi olla, kuten neuvolan terveydenhoitajakin toi esille se, että perhetyön asiakkaiksi pyrkii runsaasti perheitä. Tutkimuk-

sessä esiin tullut perheiden suuri halu selviytyä itse on mielestäni kuitenkin vaikuttamassa asiaan. Ennaltaehkäisevän perhetyön asiakkaita valittaessa neuvolan terveydenhoitajat ja perhetyöntekijät ovat ammattilaisia huomaamaan ne perheet, jotka ovat suurimman avun tarpeessa.

Tutkimuksessa tuli esiin, että perheissä on tarvetta myös tilapäiselle avulle. Ennaltaehkäisevä perhetyö on luonteeltaan sellaista, joka kohdistuu pidempikieliseen perheen tukemiseen. Olisikin tärkeää, että lapsiperheille on tarjolla myös kotipalvelua, silloin kun tarve on lyhytaikaista. Neuvolan ennaltaehkäisevä perhetyö ja lapsiperheiden kotipalvelu yhdessä muiden edellä mainittujen lapsiperheiden palvelujen kanssa on hyvä kokonaisuus perheiden varhaiselle tukemiselle.

Tutkimustuloksissa tuotiin esiin, että ennaltaehkäisevästä perhetyöstä voitaisiin kertoa jo äitiysneuvolassa ja perhevalmennuksessa. Kauhajoella aloitettiin vuoden 2011 aikana uusi neuvolan laajennettu perhevalmennus. Perhetyöntekijät ovat käyneet kertomassa ennaltaehkäisevästä perhetyöstä valmennukseen kuuluvassa lapsiperheiden palvelut -teemakokouksissa. Tässä tutkimuksessa mukana olleet perheet eivät vielä olleet ehtineet osallistua laajennettuun perhevalmennukseen. Jatkossakin on varmasti tärkeää, että ennaltaehkäisevää perhetyötä tuodaan esiin säännöllisesti lapsiperheille. Mahdollisia palvelunkäyttäjiä tulee sitä mukaa uusia, kun toisia poistuu lasten kasvaessa.

Suupohjan peruspalveluliikelaitoskuntayhtymän Lasten- ja nuorten hyvinvointisuunnitelmassa 2011-2012 on yhtenä strategisena tavoitteena tuen oikea-aikainen ajoittaminen ja siihen liittyvänä toimenpiteenä ehkäisevän perhetyön vakiinnuttaminen. Suunnitelman mukaan tätä asiaa seurataan tilastojen ja asiakaspalautteen avulla. (Lasten ja nuorten, 59 [Viitattu 29.4.2012].) Tässä tutkimuksessa esiin tulleiden asiakaspalautteiden perusteella voidaan todeta, että hankkeessa mallinnettu ennaltaehkäisevä perhetyö on toteutunut perheiden näkökulmasta siten kuin sen oli tarkoituskin. Ennaltaehkäisevä perhetyö on auttanut perheitä monella eri tapaa. Perheet ovat olleet tyytyväisiä saamaansa apuun. Saatu apu on ollut juuri sellaista mitä perheet ovat siinä elämäntilanteessa tarvinneetkin.

9 POHDINTA

Opinnäytetyön aineiston keräämisen aikoihin perhetyötä oli tehty vähän yli vuosi. Tänä aikana perhetyö on jo vakiintunut osaksi neuvolan palvelutarjontaa. Mielestäni ajankohta tehdä opinnäytetyö oli hyvä. Vuoden aikana työmuoto on tullut tutuksi sekä perhetyöntekijöille että neuvolan henkilökunnalle. Kuluneen vuoden aikana on varmasti opittu paljon. Kaikessa toiminnassa on kuitenkin aina kehittämisen varaa. Toimitan valmiin opinnäytetyön muun muassa sosiaalitoimen, neuvolan ja perhetyöntekijöiden käyttöön. Toivon, että opinnäytetyöni on osaltaan tuomassa ideoita ja näkökulmia kehittämistyöhön.

Opinnäyteprosessini alkoi keväällä 2011, jolloin sain tutkimusaiheen. Toukokuussa 2011 minulla oli alustava opinnäytetyön suunnitelma tehtynä. Aloin kokoamaan teoriaosan aineistoa kesän 2011 aikana. Syksyn aikana kokosin teoriaosuutta vähitellen, siten että marraskuulla se oli lähes kokonaan valmiina. Tämän jälkeen keskityin tutkimuksen kulun suunnittelemiseen ja kokosin siihen tarvittavaa materiaalia. Samalla tein koko ajan täsmennyksiä ja muutoksia teoriaosuuteen. Tehtyäni haastattelut maaliskuussa 2012 tutkimus edistyi nopealla tahdilla. Opinnäytetyöni valmistui toukokuun alkuun 2012 mennessä.

Opinnäytetyön tekeminen on luonnollisesti ollut vaativin tehtävä opinnoissani. Vaativuudestaan huolimatta voisin sanoa sen olleen myös kaikkein mielenkiintoisin ja opettavaisin. Haastattelujen tekeminen oli mielestäni opinnäytetyöprosessin mukavin osuus. Oli hienoa huomata kuinka haastateltavat olivat tyytyväisiä saamaansa palveluun. Opinnäytetyön työläimpänä osuutena koin haastattelujen litteroinnin. Yhden haastattelun litterointiin kului useampi tunti. Kirjoittamisvaiheessa oli välillä vaikeaa myös saada rajattua aihetta vain oleellisimpaan.

Miettiessäni millaista jatkotutkimusta opinnäytetyölleni voisi tehdä, ensimmäisenä mieleeni nousi tutkimus kotiäitien vertaistuesta ja sen merkityksestä arjessa jakamiseen. Tutkimustuloksissani esiin tulleet lapsiperheiden tukiverkostojen vähyys olisi myös asia, johon tulisi kiinnittää nykyistä enemmän huomiota. Tässä kyseeseen voisi tulla esimerkiksi tukiverkostojen lisäämiseen tähtäävä projekti.

Opinnäytetyön aikana huomasin kuinka tärkeää on selvittää palveluja käyttävien mielipiteitä. Palveluita suunnittelevat ammattilaiset pyrkivät asiakaslähtöisyyteen, mutta silti jotain tärkeää saattaa jäädä huomaamatta. Nykyään onkin yleistynyt esimerkiksi kokemusasiantuntijan käyttö palveluita suunniteltaessa ja kehitettäessä. Tästä on monesti saatu hyviä kokemuksia. Toikon (2011) mukaan palvelujärjestelmä on nykyään muuttunut monimuotoisemmaksi. Sen vuoksi ei enää riitä pelkästään se, että ammattilaiset toimivat asiakaslähtöisesti. Toikon mielestä pitäisikin pyrkiä siihen, että palvelun tilaajan ja tuottajan lisäksi palvelun käyttäjä olisi mukana päättämässä palvelusta.

Haluan esittää kiitokseni kaikille haastattelemilleni henkilöille. Annoitte hienosti oman panoksenne tämän opinnäytetyön onnistumiselle. Mielipiteenne ovat erittäin tärkeitä. Opinnäytetyön onnistumisesta kiitokset kuuluvat myös perheelleni, joka on tukenut minua puurtaessani usein aamusta iltaan opinnäytetyön parissa. Lopputulokseen voin sanoa olevani tyytyväinen. Mielestäni opinnäytetyöni onnistui juuri siten, kuten sen oli tarkoituskin. Tutkimus lisäsi tietoa perheiden kokemasta ennaltaehkäisevästä perhetyöstä ja toi näin asiakkaan äänen esiin. Itse perheenäitinä ja muutenkin perheiden elämää läheltä seuranneena olen havainnoinut millaisia palveluita perheet tarvitsisivat. Mielestäni on hyvä, että neuvolan perhetyö on vakiinnuttamassa asemaansa yhtenä lapsiperheiden palveluna.

LÄHTEET

- A 380/2009. Valtioneuvoston asetus neuvolatoiminnasta, opiskelu- ja kouluterveydenhuollosta sekä lasten ja nuorten ehkäisevästä suun terveydenhuollosta. Saatavana: <http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2009/20090380>
- Eskola, J & Suoranta, J. 1998. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Tampere: Vastapaino.
- Eskola, J. & Vastamäki, J. 2001. Teemahaastattelu: Opit ja opetukset. Teoksessa: J. Aaltola & R. Valli (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin 1: Metodien valinta ja aineiston keruu: virikkeitä aloittelevalle tutkijalle. Jyväskylä: PS-kustannus, 24-42.
- Etelä-Pohjanmaan lapset, nuoret ja lapsiperheet -kehittämishanke. Ei päiväystä. [WWW-dokumentti]. [Viitattu 23.10.2011]. Saatavana: <http://www.seinajoki.fi/sosiaalijaterveys/lastenjanuortenkehittamishanke/etusivu.html/32885.pdf>
- Hakulinen-Viitanen, T., Pelkonen, M., Saaristo, V., Hastrup, A. & Rimpelä, M. 2008. Äitiys- ja lastenneuvolatoiminta 2007: Tulokset ja seurannan kehittäminen. [Verkkojulkaisu]. Helsinki: Stakes. [Viitattu 11.9.2011]. Saatavana: <http://www.stakes.fi/verkkojulkaisut/raportit/R21-2008-VERKKO.pdf>
- Hakulinen-Viitanen, T. & Pelkonen, M. 2009. Lastenneuvola lapsen ja perheen terveyden ja hyvinvoinnin edistäjänä. Teoksessa: Lammi-Taskula, J., Karvonen, S. & Ahlström, S. (toim.) Lapsiperheiden hyvinvointi 2009. [WWW-dokumentti] Helsinki: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, 152-161. [Viitattu 2.8.2011]. Saatavana: <http://www.thl.fi/thl-client/pdfs/0e6f5676-9ccf-4490-8496-45c7b3acce5f>
- Heino, T. 2008. Lastensuojelun avohuolto ja perhetyö: kehitys, nykytila, haasteet ja kehittämissuunnitelmat: selvitys lastensuojelun kehittämissuunnitelmalle. [verkkojulkaisu]. Helsinki: Stakes. [Viitattu 3.8.2011]. Saatavana: <http://www.stakes.fi/verkkojulkaisut/tyopaperit/T9-2008-VERKKO.pdf>
- Heino, T. 2009a. Lastensuojelu - kehityskulkuja ja paikannuksia. Teoksessa: Lammi-Taskula, J., Karvonen, S. & Ahlström, S. (toim.) Lapsiperheiden hyvinvointi 2009. Helsinki: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, 198-213.
- Heino, T. 2009b. Lastensuojelun tilastot, asiakkaat ja palvelut. Teoksessa: M. Bardy (toim.) 2009. Lastensuojelun ytimissä. Helsinki: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, 52-75.
- Hirsjärvi, S. & Hurme, H. 2001. Tutkimushaastattelu: Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Yliopistopaino.
- Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2009. Tutki ja kirjoita. Helsinki: Tammi.

- Huhtamäki, L. 2011. Suupohjan perhetyön pilotin loppuraportti. [Verkkajulkaisu]. Teoksessa: A. Leinonen, L. Ojanperä, M. Takala, L. Huhtamäki, A. Penninkangas, S. Tuomela-Jaskari & A. Romppainen. Perhetyön pilotit: loppuraportti. Etelä-pohjanmaan lapset, nuoret ja lapsiperheet kehittämishanke. 55-70. [Viitattu 9.9.2011]. Saatavana: <http://www.seinajoki.fi/sosiaalijaterveys/lastenjanuortenkehittamishanke/.raportit.html/39295.pdf>
- Häggman-Laitila, A., Ruskomaa, L. & Euramaa, K.-I. (toim.) 2000. Varhaista tukea lapsiperheille: Kokemuksia Lapsiperhe-projektin perhetyöstä. Helsinki: Mannerheimin lastensuojeluliitto.
- Järvinen, R., Lankinen, A., Taajamo, T., Veistilä, M. & Virolainen, A. 2007. Perheen parhaaksi: Perhetyön arkea. Helsinki: Edita.
- Kannanotto ehkäisevän perhetyön merkityksestä. 1.9.2011. [WWW-dokumentti]. Etelä-Pohjanmaan lapset, nuoret ja lapsiperheet -kehittämishankkeen (KAS-TE) perhetyön asiantuntijatyöryhmä. [Viitattu 14.10.2011]. Saatavana: <http://www.seinajoki.fi/sosiaalijaterveys/lastenjanuortenkehittamishanke/.raportit.html/40541.pdf>
- Koivuniemi, T. 2011. Selevästä Paletista jää jälki Suupohjaan. Kauhajoki-lehti 19.10.2011, 6.
- Kuntaohjelma 2009-2012. 15.12.2008. [WWW-dokumentti]. Helsinki: Mannerheimin lastensuojeluliitto. [Viitattu 14.10.2011]. Saatavana: <http://mll-fi-bin.directo.fi/@Bin/831c374c905bd88f9f1fcad4ecfe1be8/1318591761/application/pdf/8020791/Kuntaohjelma.pdf>
- Kytösaho, S. & Kolari, P. 2011. Neuvolan ennaltaehkäisevä perhetyö perheen arjessa. [WWW-dokumentti]. Kymenlaakson ammattikorkeakoulu. Sosiaalialan koulutusohjelma. Opinnäytetyö. [Viitattu 28.4.2012]. Saatavana: <https://publications.theseus.fi/bitstream/handle/10024/26986/Kytosaho%20Satu%20Kolari%20Paivi%20.pdf?sequence=1>
- L 13.4.2007/417. Lastensuojelulaki. Saatavana: <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2007/20070417>
- Laimio, A. & Karnell, S. 2010. Vertaistoiminta-kokemuksellista vuorovaikutusta. Teoksessa: J. Holm, P. Huuskonen, O. Jyrkämä, S. Karnell, A. Laimio, I. Lehminen, T. Myllymaa & J.-M. Vahtivaara. Vertaistoiminta kannattaa. Asumispalvelusäätiö ASPA. 9-19.
- Lapiolahti, P., Hakola, M. & Kulmala, K. 2011. Selevä Paletti –loppuraportti. [WWW-dokumentti]. Kauhajoki: Kauhajoen kaupunki/varhaiskasvatus. [Viitattu 23.10.2011]. Saatavana: http://www.ltky.fi/tiedostot/hoiva/SelevPalettiLoppuraportti_syyskuu2011.pdf
- Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma 2011-2012: Isojoki, Karijoki, Kauhajoki, Teuva. [WWW-dokumentti]. Kauhajoki: Suupohjan peruspalveluliikelaitoskun-

tayhtymä. [Viitattu 21.4.2012]. Saatavana:
http://www.llky.fi/tiedostot/sosiaali/Hyvinvointisuunnitelma_20112012_korjattu250112.pdf

Lehmonen, S. 2009. "Nyt tarvis apua!": Perheiden kokemuksia Espoon lapsiperheiden perhetyöstä. [WWW-dokumentti]. Laurea-ammattikorkeakoulu. Vantaa. Sosiaalialan koulutusohjelma. Opinnäytetyö. [Viitattu 28.4.2012]. Saatavana: https://publications.theseus.fi/bitstream/handle/10024/6576/opinnaytetyo_suvi_lehmonen.pdf?sequence=1

Mäkinen, O. 2006. Tutkimusetiikan ABC. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Mäkinen, P., Raatikainen, E., Rahikka, A. & Saarnio, T. 2009. Ammattina sosionomi. Helsinki: WSOYpro Oy.

Möller, S. 2005. Suunnitelmallinen työskentely tekee lapsesta asiakkaan. Teoksessa: M. Reijonen (toim.) Voimaa perhetyöhön: Arjen tuki ja ammatilliset verkostot. Jyväskylä: PS-kustannus, 61-69.

Niemi, H. 1999. Mitä on Alvari-perhetyö. Teoksessa: H. Niemi (toim.) Alvarit auttavat: Ensi- ja turvakotien liiton Alvari-perhetyö 10 vuotta. Helsinki: Ensi- ja turvakotien liitto ry, 17-30.

Nätkin, R. & Vuori, J. 2007. Perhetyön tieto ja kritiikki: Johdatus perhetyön muuttuvaan kenttään. Teoksessa: J. Vuori & R. Nätkin (toim.) Perhetyön tieto. Tampere: Vastapaino, 7-38.

Perhetupa Soffa Kauhajoella. Ei päiväystä. [WWW-dokumentti]. [Viitattu 12.10.2011]. Saatavana: <http://perhetupakauhajoki.nettisivu.org/>

Pyhäjoki, J. 2005. Dialogisuus auttamistyön verkostoissa. Teoksessa: M. Reijonen (toim.) Voimaa perhetyöhön: Arjen tuki ja ammatilliset verkostot. Jyväskylä: PS-kustannus, 71-91.

Reijonen, M. 2005. "Mitä se perhetyö oikein on?" –ammattina perhetyöntekijä. Teoksessa: M. Reijonen (toim.) Voimaa perhetyöhön: Arjen tuki ja ammatilliset verkostot. Jyväskylä: PS-kustannus, 7-15.

Rinta-Möykky, K. 2010. Ennaltaehkäisevän perhetyön ja lastensuojelun perhetyön jäsentymisen perheiden palvelujärjestelmässä. Seinäjoen ammattikorkeakoulu. Sosiaali- ja terveysalan yksikkö, sosiaalialan koulutusohjelma. Opinnäytetyö. Julkaisematon.

Ronkainen, S., Pehkonen, L., Lindblom-Ylänne, S. & Paavilainen, E. 2011. Tutkimuksen voimasanat. Helsinki: WSOYpro Oy.

Rostila, I. 2001. Tavoitelähtöinen sosiaalityö: Voimavarakeskeisen ongelmanratkaisun perusteet. Jyväskylä: Kopijyvä Oy.

- Ruotsalainen, P. 2007. ”On todella hienoa, kun on mahdollista saada tämänkaltaista apua.” – Perheiden kokemuksia Pohjois-Porin neuvolan perhetyöstä. [WWW-dokumentti]. Satakunnan ammattikorkeakoulu. Pori. Sosiaalialan koulutusohjelma. Opinnäytetyö. [Viitattu 28.4.2012]. Saatavana: https://publications.theseus.fi/bitstream/handle/10024/661/2007_ruotsalainen_pirkko.pdf?sequence=1
- Rönkkö, L. & Rytönen, T. 2010. Monisäikeinen perhetyö. Helsinki: WSOYpro Oy.
- Sosiaali- ja terveysministeriö. 2004. Lastenneuvola: Lapsiperheiden tukena. [WWW-dokumentti]. Sosiaali- ja terveysministeriön oppaita 2004:14. Helsinki: Sosiaali- ja terveysministeriö. [Viitattu 17.8.2011]. Saatavana: http://www.stm.fi/c/document_library/get_file?folderId=28707&name=DLFE-3578.pdf&title=Lastenneuvola_lapsiperheiden_tukena_fi.pdf
- Sosiaali- ja terveysministeriö. 2007. Hyvinvointi 2015 –ohjelma: Sosiaalialan pitkän aikavälin tavoitteita. [Verkojulkaisu]. Helsinki: Sosiaali- ja terveysministeriö. [Viitattu 11.8.2011]. Saatavana: http://www.stm.fi/c/document_library/get_file?folderId=28707&name=DLFE-3640.pdf&title=Hyvinvointi_2015_ohjelma_Sosiaalialan_pitkan_aikavalin_tavoitteita_fi.pdf
- Sosiaali- ja terveysministeriö. 3.6.2008. Sosiaali- ja terveydenhuollon kansallinen kehittämisohjelma KASTE 2008-2011. [WWW-dokumentti]. Helsinki: Sosiaali- ja terveysministeriö. [Viitattu 8.8.2011]. Saatavana: <http://www.stm.fi/julkaisut/nayta/julkaisu/1063225>
- Sosionomi (AMK) kompetenssit. 2010. [WWW-dokumentti]. Seinäjoki: Seinäjoen ammattikorkeakoulu. [Viitattu 31.10.2011]. Saatavana Intra-tietokannasta: Vaatii käyttöoikeuden.
- Syrjälä, L., Ahonen S., Syrjäläinen, E. & Saari, S. 1995. Laadullisen tutkimuksen työtapoja. Helsinki: Kirjayhtymä Oy.
- Toikko, T. 2011. Yliopettaja. Seinäjoen ammattikorkeakoulu. Luento 20.9.2011. Seinäjoki.
- Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2009. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.
- Uusimäki, M. 2005a. Perhetyö palvelujärjestelmässä. Teoksessa: M. Reijonen (toim.) Voimaa perhetyöhön: Arjen tuki ja ammatilliset verkostot. Jyväskylä: PS-kustannus, 17-42.
- Uusimäki, M. 2005b. Perhetyötäkö kaikki? [Verkojulkaisu]. Oulu: Pohjois-Suomen sosiaalialan osaamiskeskus. [Viitattu 15.9.2011]. Saatavana: http://www.sosiaalikollega.fi/julkaisut/julkaisusarja/Julkaisu_20.pdf
- Uusitalo, H. 2001. Tiede, tutkimus ja tutkielma: Johdatus tutkielman maailmaan. Juva: WSOY.

Viitala, R., Kekkonen, M. & Paavola, A. 2008. Perhekeskustoiminnan kehittäminen: PERHE -hankkeen loppuraportti. Helsinki: Sosiaali- ja terveysministeriö.

Vilén, M., Seppänen, P., Tapio, N. & Toivanen, R. 2010. Kohtaamisia lapsiperheissä: menetelmiä perhetyöhön. Helsinki: Kirjapaja.

Äippä: Toimintaa Kauhajokisille pienten lasten äideille. Ei päiväystä. [WWW-dokumentti]. [Viitattu 22.4.2012]. Saatavana: <http://aippa.nettisivu.org/>

LIITTEET

LIITE 1 Saatekirje

HEI!

Kiitos, että olet lupautunut haastateltavaksi opinnäytetyötutkimukseeni!

Sovimme haastatteluajaksi _____

Olen Minna Tuomisto ja opiskelen Seinäjoen ammattikorkeakoulussa sosionomiksi (AMK). Opinnäytetyöni käsittelee ennaltaehkäisevää, neuvolan perhetyötä Kauhajoella. Tarkoituksena on selvittää miten perheet ovat kokeneet neuvolan perhetyön ja miten he ovat siitä hyötynet. Tavoitteena on myös selvittää minkälaisia kehittämistä tai muutostarpeita neuvolan perhetyössä voisi olla. Tutkimustulosten avulla voidaan parantaa entisestään lasten ja perheiden palveluja Kauhajoella ja sen vuoksi omat kokemuksenne ja mielipiteenne ovatkin ensiarvoisen tärkeitä!

Kerään opinnäytetyöhön tarvitsemi aineiston haastattelemalla neuvolan perhetyön asiakkaina olleita perheitä. Haastattelu tapahtuu vapaamuotoisena keskusteluna. Keskustelussa apuna toimii tämän saatekirjeen liitteenä oleva teemahaastattelun runko, johon voit jo etukäteen tutustua. Nauhoitan keskustelut saadakseni mahdollisimman luotettavan materiaalin. Tuhoan keräämäni aineiston, kun en sitä enää tarvitse. Haastatteluun suosittelisin varaamaan aikaa noin tunnin. Sinun eri tarvitsemitenkin erityisesti valmistautua haastatteluun, kaiken tarvittavan tiedon tiedät jo!

Tutkimuksen tekijänä minua sitoo ehdoton vaitiolovelvollisuus ja kaikki saamani tiedot ovat luottamuksellisia. Jokaisella haastateltavalla on oikeus olla vastaamatta ja oikeus keskeyttää haastattelu. Lopullisessa opinnäytetyössä haastateltavien henkilöllisyys ei tule esiin.

Mikäli sinulla on jotain kysyttävää, vastaan mielelläni sähköpostitse: minna.tuomisto@seamk.fi

Minna Tuomisto

Liite Teemahaastattelun runko

LIITE 2 Teemahaastattelun runko

TEEMAHAASTATTELUN RUNKO

1. Taustatiedot perheestä, perhetyön aloitus

- Kuvaile mitä mielestäsi on ennaltaehkäisevä perhetyö?
- Mitä tiesit ennaltaehkäisevästä perhetyöstä aikaisemmin?
- Muuttuiko käsityksesi matkan varrella?
- Kerro itsestäsi ja perheestäsi.
- Keitä muita ihmisiä kuuluu läheisverkostoonne? Millaista yhteistyötä teette? (perheen tukiverkosto)
- Mitkä ovat perheenne muut mahdolliset auttavat tahot?
- Miten perhetyö kohdallanne alkoi, kuka ohjasi perhetyöhön ja miten ohjaus tapahtui?
- Kuvaile perheesi tilannetta perhetyön alkaessa, mihin tarvitsitte apua?

2. Perhetyön toteutus perheessä

- Miten käynnit ja yhteistyö toteutui/toteutuvat (perhetyön kesto, kontaktimuodot, niiden riittävyys jne.)?
- Millaisena koit/koet perhetyöntekijän? (esim. ammatillisuus, luotettavuus jne.)
- Millaista apua, ohjeita, neuvoja saitte/saatte?
- Millaisena koit/koet oman/lapsesi/puolisosi roolin?
- Tulitteko/tuletteko mielestänne kuulluiksi ja ymmärretyiksi?
- Kerro toteutuneesta perhetyöstä lapsesi/lastesi näkökulmasta.
- Osallistuitteko ryhmätoimintaan? Kerro siitä.
- Onko teitä ohjattu muihin palveluihin?
- Milloin perhetyö loppui ja miten se tapahtui?
- Mikä oli perheenne tilanne silloin?
- Oletteko saaneet perhetyön avulla tarvitsemanne tuen/avun?

3. Perhetyön kehittäminen (ideat, toiveet, risut ja ruusut)

- Mihin olet erityisen tyytyväinen?
- Mihin olet tyytymätön?
- Mitä muuta apua olisit vielä halunnut/tarvinnut (perhetyöltä tai muulta taholta)?
- Kuvittele tilanne ettei perhetyötä olisi ollut tarjolla, mitä näet?
- Neuvolan perhetyön maksuttomuus, miten koet tämän?
- Millaisille perheille itse suosittelisit neuvolan perhetyötä, ketkä hyötyisivät siitä?
- Olisiko mielestäsi perhetyöhön ohjaamisessa muutettavaa?
- Mikä mielestäsi on neuvolan rooli ennaltaehkäisevässä perhetyössä?
- Mitä kehitettävää näkisit työskentelytavoissa, olisiko sinulla uusia ideoita niihin?
- Jos saisit muuttaa jotain neuvolan perhetyössä, mitä muuttaisit?

- Mitä et muuttaisi?
- Millaisena näet neuvolan perhetyön tulevaisuuden perheiden näkökulmasta?

4. Lopuksi

- Tuliko keskustelun aikana mieleesi vielä jotain muuta mitä haluaisit kertoa tai nostaa esiin.

LIITE 3 Suostumus haastatteluaineiston käytöstä

SUOSTUMUS HAASTATTELUAINEISTON KÄYTÖSTÄ

Olen antanut haastattelun Sosionomi(AMK)-opiskelija Minna Tuomiston opinnäytetyöhön, joka käsittelee asiakkaiden kokemuksia ennaltaehkäisevästä perhetyöstä Kauhajoella.

Suostun, että haastattelua voidaan käyttää opinnäytetyön aineistona. Antamiani tietoja käsitellään täysin luottamuksellisesti ja aineisto tuhotaan, kun sitä ei enää tarvita. Opinnäytetyön tekijää sitoo vaitiolovelvollisuus.

paikka ja aika

allekirjoitus

LIITE 4 Tutkimuslupa

Suupohjan peruspalvelu-
liikelaitoskuntayhtymä

Sosiaalipalvelut /
Sosiaalipalvelujohtaja
Esko Kiviniitty

Viranhaltijapäätöspöytäkirja

27.01.2012 § 1 2012
Asianumero

Asia: Tutkimusluvan myöntäminen Minna Tuomistolle

Asian sisällön kuvaus:

Päätös: Myönnän tutkimusluvan Minna Tuomistolle opinnäytetyötä varten.
Tutkimuslupaan liittyvät seuraavat ehdot:

- tutkija sitoutuu tietojen käsittelyssä ja suojaamisessa noudattamaan henkilötietolain määräyksiä
- -tutkimuksessa mahdollisesti syntyvät yksittäisten henkilöiden tietoja koskevat tutkimusrekisterit hävitetään tai arkistoidaan henkilötietolaissa edellytetyllä tavalla
- tutkimusraportissa ei ole yksilöitävissä tutkimuksen piiriin kuulunutta henkilöä
- mahdollisesti tarvittavassa suostumusasiakirjassa tulee ilmetä ao. henkilön lupa käyttää häntä koskevia tietoja, tutkimukseen osallistumisen vapaaehtoisuus ja mahdollisuus keskeyttää osallistuminen halutessaan
- tutkimuksen valmistuttua tutkimusraportti toimitetaan sosiaalitoimen käyttöön

Perustelut: Minna Tuomisto opiskelee Seinäjoen ammattikorkeakoulussa sosiaali- ja terveysalan yksikössä sosionomiksi. Hän tekee tutkintoon liittyvän opinnäytetyön, joka käsittelee asiakkaiden kokemuksia neuvolan ennaltaehkäisevästä perhetyöstä Kauhajoella. Opinnäytetyön tavoitteena on saada selville millaisena perheet ovat kokeneet ennaltaehkäisevän perhetyön, miten he ovat siitä hyötäneet ja mitä muutos- tai kehittämistarpeita he näkevät tämänkaltaiselle perheiden varhaiselle tukemiselle.

Tutkimus toteutetaan laadullisena tutkimuksena. Aineisto on tarkoitus kerätä haastatteluilla. Jokaiselta haastateltavalta pyydän kirjallisen luvan haastatteluun, josta heillä on halutessaan mahdollisuus kieltäytyä. Opinnäytetyöni valmistumisajankohta on keväällä 2012.

Allekirjoitus:

Sosiaalipalvelujohtaja Esko Kiviniitty
050-3864706
esko.kiviniitty@llky.fi

Valmistelija:

Nimike Kirjautumistunnus, etunimi Kirjautumistunnus, sukunimi
Puhelin
Sähköposti